

גמרא סדורה

מסכת

פסחים

פרק: ז' - "פיצד צולין"

דפים עד. - פו:

מהדורה מנוקדת, מפוסקת,
מחולקת לסוגיות ולפסקאות

עם רש"י

לימוד הפרק לרפואה השלימה לר' נדב בן טובה רייכמן בתוך כל שאר חולי ישראל

יצא לאור על ידי עמותת

"וכל בניך לימודי ה'"

תשרי תשע"ד

בהצלחה - יגיעת ומצאת - תאמין!!!

להארות והערות
 דניאל ברק ווינט
 טל' - 0526071122
 דוא"ל vinetd@neto.net.il
 עתניאל ד.ד. הר חברון 90407

©

כל הזכויות על הטקסט, ניקוד ופיסוק
 שמורות למכון הישראלי לפרסומים תלמודיים.
 כל הזכויות על החלוקה לסוגיות ופסקאות
 שמורות לעמותת "וכל בנייך לימודי ה'".

ניתן לצלם ולהדפיס לשם לימוד וללא מטרות רווח.

מסכת פסחים פרק ז' - "כיצד צולין"

250. עד, א

רש"י

מתני'

כיצד צולין. שפוד של רמון.
טעמא מפרש בגמרא:
ונותן את כרעיו כו'. כדכתיב צלי
אש ראשו על כרעיו וגוי' כולו
כאחד משמע:
כמין בישול הוא זה. שמבשל
בני מעיו בתוכו כמו בתוך
הקדירה:
תולין חוצה לו. תוחבן בשפוד
למעלה מפיו של טלה. לא על
השפוד. של ברזל כדמפרש בגמ'
שהמתכת כשמתחמם מקצתו
מתחמם כולו ונצלה הפסח
מחום השפוד שבתוכו שהפנימי
מתחמם ע"י קצתו החיצון והוא
ליה פסח צלי מחמת דבר אחר
ורחמנא אמר צלי אש:
אסכלא. גראילייש {גרדי"ל:
אסכלה} בלע"ז וכולה חד
טעמא:

גמ'

שיבני. קנלייר {לחרוץ חריצים
לאורד} שעשוי שורות שורות:
מחלחל. כעץ של ערבה ושל אגוז
שיש להן מוח מבפנים:
אלון. יושני"א {אלון} שהוא
קשה:
אידי דאית בהו קיטרי. ובעי
למישעינהו בסכינא מפיק מיא
דרך מקום חתך הסכין והוא
ליה פסח מבושל:
שיעי קיטריה. ואין צריך
להעביר סכין עליהם:
נבגא בר שתא. נטיעה בת
שנתה:
והא איכא בי פיסקי. ראש
השפוד שהוא מקום חתך
ומוציא מים:
דמפיק לבי פיסקי לבר. חוץ לפי
הפסח דאי מפקי מיא לא עיילי
לפסח:

עד, א משנה

כיצד צולין את הפסח?
מביאין שפוד של רמון,
ותוחבו לתוך פיו עד בית נקובתו, ונותן את כרעיו ואת בני מעיו לתוכו,
דברי רבי יוסי הגלילי.
רבי עקיבא אומר:
כמין בישול הוא זה,
אלא תולין חוצה לו.

אין צולין את הפסח:

לא על השפוד,

ולא על האסכלא.

אמר רבי צדוק:

מעשה ברבן גמליאל שאמר לטבי עבדו: צא וצלה לנו את הפסח על האסכלא.

גמרא

וגיתי של מתכת!

אידי דחם מקצתו חם כולו, וקמטוי מחמת השפוד,
ורחמנא אמר "צלי אש" - ולא צלי מחמת דבר אחר.

וגיתי של דקל!

אידי דאית ליה שיבי, מפיק מיא - הוי כמבושל.

וגיתי של תאנה!

אידי דמחלחל, מפיק מיא - והוה ליה כמבושל.

וגיתי של אלון, של חרוב, של שקמה!

אידי דאית ביה קיטרי, מפיק מיא

של רמון נמי אית ביה קיטרי!

שיעי קיטרי.

ואיבעית אימא:

בנבגא בר שתא, דלית ביה קיטרי.

והא איכא בי פסקיה!

דמפיק לבי פסקיה לבר.

¹ ואכלו את-הבשר בלילה הזה צלי-אש ומצות על-מרורים יאכלהו.

אל-תאכלו מפניו נא ובשל מבשל במים כי אם-צלי-אש ראשו על-כרעיו ועל-קרבו. (שמות יב-ט)

251. עד, א

רפ"י

כשם שהשפוד של עץ. כשתולין אותו בתנור ומכוסה בטלה אין מה שבתוך הטלה נשרף שהטלה מגין עליו כך שפוד של מתכת אין מה שבתוך הטלה מרתיח מחמת חום מקצתו היוצא חוץ לטלה:

אמרו לו. אע"פ שאין פנימי של עץ נשרף אבל פנימי של מתכת מרתיח שזה של עץ חם מקצתו לא חם כולו והוה ליה צלי אש וזה של מתכת חם מקצתו חם כולו ואפילו מה שמכוסה ממנו הלכך הו"ל צלי שפוד: רבי ישמעאל קוריהו תוך תוך דנותן לתוכו ס"ל וכשמרתיחין ומתבשלין בתוכו נשמע קול רתיחתן תוך תוך כקול הסיר ל"א כתב בספרים ישנים תכבר לשון תוך ובר כלומר ממולא מבפנים ונראה מבחוץ כעין שממלאין גדיין ותרגולין שלנו ודוגמא גבי אביגיל (שמואל א כה) חמש צאן עשויות ומתרגמינן חמש עאן תכברינן משם רבי קלונימוס:

מתניתין דלא קרבי יהודה.
דתניא:

"רבי יהודה אומר:

כשם ששפוד של עץ אינו נשרף, כך שפוד של מתכת אינו מרתיח. אמרו לו: זה חם מקצתו חם כולו. וזה חם מקצתו אינו חם כולו."

252. עד, א

רש"י

מקולס. לשון כובע נחשת דמתרגמינן קולסא דנחשא (שם יז) דסבירא ליה תולין למעלה בראשו ונראים ככובע נחשת על ראש גבור:

איזה גדי מקולס. דתנן בפרק מקום שנהגו (ד' נג.) שאסור לאכול צלי (בערבי) פסחים בזמן הזה במקום שלא נהגו:

כאחד. דדמי לפסח ונראה כאוכל קדשים בחוצה לארץ:
נשלק מיבעיא. קס"ד דנחתך והדר נשלק ומשעה שחתכו קודם צלייתו תו לא הוי מקולס:

"וּנְתַן אֶת כָּרְעִיו [וְאֵת בְּנֵי מַעֲיו לְתוֹכוֹ, דְּבָרֵי רַבִּי יוֹסֵי הַגָּלִילִי. רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר: כְּמִין בִּישׁוּל הוּא זֶה, אֶלָּא תוֹלִין חוּצָה לוֹ"]".

תנא:

"רַבִּי יִשְׁמַעֲלֵאל קוֹרִיהוּ: 'תוֹךְ תוֹךְ', רַבִּי טַרְפוֹן קוֹרִיהוּ: 'גְּדֵי מְקוּלָס'".

תנו רבנן:

"אֵיזְהוּ גְּדֵי מְקוּלָס, דְּאָסוּר לְאֹכֹל בְּלִילֵי פֶסַח בְּזִמְנוּ הַזֶּה? כָּל שֶׁצִּלְאוּ כּוּלוֹ בְּאֶחָד! נְחַתֵּךְ מִמֶּנּוּ אֶבֶר, נִשְׁלַק מִמֶּנּוּ אֶבֶר - אִין זֶה גְּדֵי מְקוּלָס".

השתא יש לומר נחתך ממנו אבר, דאף על גב דקא מטוי ליה בהדיה אמרת לא, נשלק מיבעיא!?

אמר רב ששת:

נשלקו במחובר.

253. עַד, א-ב

רַק"י

האי מולייתא. אינפלדוריא { מילוי (בשר בבצק או כדומה) [אינו בכתבי היד אלא רק בדפוס בומברג, אך יכול להיות שזה הסתבך על כתב יד שאינו ברשותנו] } בלע"ז כמו שאנו ממלאין הטלאין והתרנגולין בין בשר לעצמות:

שריא. ואפילו לא בישלו את הבשר שנותנים לתוכו מותר ואפילו מלחו כמליחת צלי דאי במליחה כל צורך לקדירה פשיטא:

והא קא בלע. הטלה דם היוצא מן הבשר הכנוס בתוכו: **פולטו.** לחוץ ושואבו חום האור:

מידב דייבי. לפי שכשנתלה בתנור ופי בית שחיטתו למטה הדם יוצא דרך חלל הצואר שקורין פורציליא {קעורת הצואר. הכוונה כאן כנראה למקום בו העצמות מתפלגות מבית-החזה לכתפיים} ושורת דרך בית שחיטה:

לאחר בישולו. קס"ד לאחר בישולו צלי קאמר דצלי נמי קרי בישול כדכתיב בדברי הימים (ב' לה) ויבשלו הפסח באש כמשפט: דשיע. ולא בלע ואפילו בקדירה נמי שרי ואף על גב דליכא למימר כך פולטו:

טפליה. בעיסה שקורין פשטידי"א:

אי מעלי טפליה. אם יש טעם יפה בלחם:

הב לי דאיכול. וסייעתא לרבה: **בסמידא.** בעיסה של סלת ואינה נדבקת כל כך ונפרכת מאליה והדם יוצא ממנה:

דמיפרי. לשון פירורין: **ואי לאו דחזיא.** ללחם:

דזיג. לשון זכוכית לבן וצול מראה מוהל הבשר שזב בלחם: **כי זוזא חיורא.** צרוף שאין בו אדמימות דם ואי לא אכל מיניה:

בחירותא. קמח נקייה כעין שלנו שאינה סולת:

דשריר. קשה ואינו פולטו: **דסמידא.** דאמר לעיל דמיפרי: **בין אסמיק.** מוהל שבתוך הלחם בין לא אסמיק שרי שהדם ודאי יוצא ואודם זה ודאי לא דמות דם הוא:

והילכתא מולייתא שריא ואפילו פומא לעיל. כשהיא תלויה בתנור ואע"ג דעכשיו אין נקב לצאת הדם שרי כבולעו בשר החיצון כך פולטו וחום האור שואבו:

אָמַר רַבָּה:

האי מולייתא - שריא.

אָמַר לִיה אַבְי:

וְהָא קָא בְּלַע דְּמָא!

אָמַר לִיה: כְּבֹלְעָה, כְּךָ פּוֹלְטָה.

נִימָא מְסִיעֵ לִיה:

"נוֹתֵן אֶת בְּרַעְיוֹ, וְאֶת בְּנֵי מַעְיוֹ לְתוֹכוֹ".

מַאי טַעְמָא?

לָאוּ, מִשּׁוּם דְּאִמְרִינּוּ: כְּבֹלְעוּ כְּךָ פּוֹלְטוּ.

אָמַר:

עַד, ב, שְׁאֵנִי הָתֵם, כִּינּוֹן דְּאִיכָּא בֵּית הַשְּׁחִיטָה דְּמַחְלָחַל, אֲמִידָב דְּיִיבִי.

נִימָא מְסִיעֵ לִיה:

"הֵלֵב - קוֹרְעוּ וּמוֹצִיא אֶת דָּמוֹ.

לֹא קָרְעוּ - קוֹרְעוּ לְאַחַר בִּישׁוּלוֹ, וּמוֹתֵר".

מַאי טַעְמָא?

לָאוּ, מִשּׁוּם דְּאִמְרִינּוּ: 'כְּבֹלְעוּ כְּךָ פּוֹלְטוּ'.

שְׁאֵנִי לָב, דְּשִׁיעַ.

וְהָא רַבִּין סָבָא, טַפְלִיה הֵהִיא בַר גּוֹזְלָא לְרַב.

וְאָמַר לִיה: אִי מַעְלֵי טַפְלִיה, הֵב לִי וְאִיכּוֹל!

הֵהִיא בְּסַמִּידָא דְּמַפְרִיר.

וְהָא רַבָּא אִיקְלַע לְבֵי רִישׁ גְּלוּתָא, וּטְפְלוּ לִיה בַר אַוּוּזָא,

אָמַר: אִי לֹא דְחִזִּיתִיה דְּזִיג כְּזוּזָא חִיּוּרָא, לֹא אֶכְלֵי מִיְנִיה.

וְאִי סְלָקָא דַּעְתָּךְ 'כְּבֹלְעוּ כְּךָ פּוֹלְטוּ' - מַאי אִירְיָא כִּי זִיג? אֶפְיֵלוּ כִּי לֹא זִיג, נְמִי!

הָתֵם בְּחִיּוּרְתָא דְּשָׁרִיר.

וְהִילְכְתָּא:

דְּסַמִּידָא:

בֵּין אֶסְמִיק, בֵּין לֹא אֶסְמִיק - שְׁרִיא.

דְּחִיּוּרְתָא:

אִי זִיג כְּזוּזָא חִיּוּרָא - שְׁרִיא,

אִי לֹא - אָסִיר.

שְׁאָר קְמָחִים:

אֶסְמִיק - אָסוּר,

לֹא אֶסְמִיק - שְׁרִי.

האי מולייתא,

מאן דאסר, אפילו פומא לתחת.

ומאן דשרי - אפילו פומא לעיל.

וְהִילְכְתָּא:

מוֹלִייתָא - שְׁרִי, אֶפְיֵלוּ פּוֹמָא לְעִיל.

254. ע"ב, ב

רש"י

אומצא ביעי ומיזרקי. אומצא דאסמיק חתיכות בשר אישקנטור"א {רווי-דם} כלומר מלא דם שנשפך, למשל מפציעה פנימית, אבל לא יצא מהבשר {בלעי"ז וכן ביצי זכר דאסמיק וכן מיזרקי חוטין גסין שהן ורדין שבבית השחיטה: **פליגי בה.** כדמפרש פלוגתייהו לקמיה דאנחיה אגומרי: **בכל התורה כולה.** כל היכא דחזית פלוגתייהו ואיתמר סתמא חד אמר לקולא וחד אמר לחומרא ולא פירש מי המיקל ומי המחמיר דע שרב אחא לחומרא ורבינא לקולא והלכתא בכולן כדברי המיקל: **מידב דייב.** ושפיר דמי אף במלח מעט בתורת צלי: **צמתו.** ודמו נבלע בו: **שאיבי ליה.** שואבים את הדם:

אומצא,

ביעי,

ומיזרקי.

פליגי בה רב אחא ורבינא,

בכל התורה כולה: רב אחא - לחומרא, ורבינא - לקולא, והילכתא: רבינא לקולא. לבר מהני תלת, דרב אחא - לקולא, ורבינא - לחומרא, והילכתא פרי רב אחא לקולא.

האי אומצא דאסמיק,

חתיכה ומלחיה - אפילו לקדרה שרי.

שפדיה בשפודא - שרי, מידב דייב.

אחתייה אגומרי - פליגי בה רב אחא ורבינא.

חד - אסר,

וחד - שרי.

מאן דאסר - מצמית צמית.

ומאן דשרי - מישאב שאיב.

והלכתא:

מישאב שאיב.

וכן ביעי,

חתיכה ומלחינהו - אפילו לקדרה שריין.

תלינהו בשפודא - שריין, מידב דייב.

אחתינהו אגומרי פליגי ביה רב אחא ורבינא,

חד - אסר,

וחד - שרי.

מאן דאסר - מצמית צמית.

ומאן דשרי - מישאב שאיב.

וכן מיזרקי,

חתיכה ומלחיה - אפילו לקדרה שרי.

תלייה בשפודא, בית השחיטה לתתאי - שרי, מידב דייב.

אחתייה אגומרי פליגי רב אחא ורבינא,

חד - אסר,

וחד - שרי.

מאן דאסר - מצמית צמית.

ומאן דשרי - מישאב שאיב.

והלכתא:

מישאב שאיב.

255. עד, ב - עה, א

רס"י

חלייה. מוהל היוצא ממנו כשחותכו לישנא אחרינא שחולטין אותו בחומץ לאחר צלייתו ודמו נסחט לתוכו: **אסמיק חלייה אסיר.** לא גרס הוא וחלייה ורב אחא קאמר לה דמיקל ובחלייה מודי דאסיר: **מגמע לה.** לה הוא חלה: **חלא.** חומץ דחלט ביה צלי האידנא כדי להוציא דמו לא חליט ביה זימנא אחריתי לפי שאין בו כח עוד: **מתמאה.** חלש מעקרו דחלטינן ביה: **לקיוהא דפירא.** איגדו"ר {חמיצות} טעם הפרי עומד בו שלא הוציאו ממנו כלום ואע"פ שהוחלש מאליו ונתקלקל טעמו מוציא דם שכחו בקרבו: **הכא ליתא לקיוהא דפירא בעיניה.** שבלעו צלי הראשון:

האי אומצא:

דאסמיק - חלייה אסור.

לא אסמיק - חלייה שרי.

רבינא אמר:

אפילו לא אסמיק - נמי חלייה אסור,

אי אפשר דלית בה שורייקי דמא.

אמר ליה מר בר אמימר לרב אשי:

אבא מגמע ליה גמועי.

איכא דאמרי:

רב אשי גופיה מגמע ליה גמועי.

אמר ליה מר בר אמימר לרב אשי:

אבא, האי חלא דחליט ביה חדא זימנא, תו לא תאני חליט ביה.

מאי שנא מחלא מתמאה דחלטינן ביה?

עה, א - התם - איתיה לקיוהא דפירא בעיניה.

הכא - ליתא לקיוהא דפירא בעיניה.

256. עה, א

רפ"י

מנוקבת. עשויה כבריחים כעין שלנו ויש חלל גדול בין בריח לבריח ונותן השפוד לרוחבו וכל הטלה נצלה באויר שבין שני בריחים שאין בשרו נוגע בברזל:

"אין צולין את הפסח [לא על השפוד,

ולא על האספלא.

אמר רבי צדוק:

מעשה ברבן גמליאל שאמר לטבי עבדו: צא וצלה לנו את הפסח על האספלא".

מעשה לסתור?!

חסורי מיחסרא, והכי קתני:

"ואם אספלא מנוקבת - מותר.

אמר רבי צדוק:

מעשה ברבן גמליאל שאמר לטבי עבדו: צא וצלה לנו את הפסח על האספלא מנוקבת".

257. עה, א

רש"י

לדברי האוסר. בפרק כל שעה [כו:] רבי אומר הפת אסורה: מהו. הכא אין שבח עצים בפת: צלי אש. קרינא ביה וגבי עצי איסורא מיהא ניתסר דהתם לא כתיב מייעוטא: אש קפיד רחמנא. וחוס התנור תולדת אש הוא ואם תתן בו בגד נשרף ונעשה פחם ואש:

בְּעָא מִינֵיהּ רַב חִינְנָא בְּרַי אִידֵי מְרַב אֲדָא בְּרַי אֶהְבֵּה: תנור שהסיקו בקליפי ערלה, גרפו ואפה בו את הפת, לדברי האוסר מהו?

אמר ליה:
הפת מותרת.

אמר ליה:

והא אמר רב חנינא סבא אמר רבי אסי אמר רבי יוחנן: תנור שהסיקו וגרפו וצלה בו את הפסח אין זה צלי אש, שנאמר: "צלי אש ... צלי אש"² (שמות יב, ח-ט) - שתי פעמים. טעמא דגלי רחמנא "צלי אש ... צלי אש" שתי פעמים, הא לא גלי רחמנא, הוי אמינא צלי אש הוא!

אמר ליה:
גלי רחמנא התם, ויילפינן מינה.

ואי בעית אימא:

התם טעמא דכתב רחמנא "צלי אש" שתי פעמים, הא לא כתב רחמנא "צלי אש" שתי פעמים, הוה אמינא: אאש קפיד רחמנא, ואפילו גרפו נמי צלי אש הוא. אבל הכא אעצים, דאיסורא קא קפיד רחמנא, והא ליתנהו.

² ואכלו את הבשר בלילה הזה צלי אש ומצות על מרורים יאכלוהו אל תאכלו ממנו נא ובשל מבושל במים כי אם צלי אש ראשו על כרעיו ועל קרבו

258. עה, א-ב

רפ"י

חתכו. לפסח ולא הבדיל אלא חתכו בשנים ושלושה מקומות למהר צלייתו אינקרנייר } לחרוץ (חריץ) { בלע"ז: **ברמץ.** אפר רותח: **גפסיס.** מין סיד הוא:

מניין. שנידון משום מכה ולא משום שחין ואף על פי שמכה ושחין שוין בטומאתן נפקא מינה דחצי גריס מכת מכה מחמת אור וחצי גריס מכת שחין שהוא לקות חום אחר שלא היה מחמת האור אין מצטרפין בהכל שוחטין (חולין דף ח.) מפרש:

פתילה של אבר. מתיכו וזורקו לתוך פיה:

תשרף. כל מיני שריפה משמע מדלא כתיב באש ונשתוק: **וכ"ש אש.** לשון קושיא הוא:

בני אהרן שריפת נשמה וגוף קיים הוא. בסנהדרין (דף נב.) כמין ב' חוטין של אש נכנסו להן בחוטמיהן:

חמי האור. רותחין דהוי נמי שריפת נשמה וגוף קיים:

גזירה שוה. מבני אהרן למה לי תיפוק מהכא דלא מקפינן חבילי זמורות דהא ברור ליה מיתה יפה בעינן:

אי לאו גזירה שוה הוה אמינא. על כרחך אש ממש כגון להקיף חבילי זמורות בעינן דאילו שריפת נשמה וגוף קיים לאו שריפה היא וקרא שריפה אצרכה ואי משום דרב נחמן דבעינן מיתה יפה ה"א נפיש לה חבילים טובא ירבו לה היסק גדול שתמות מהר:

קא משמע לן. גזירה שוה דשריפת נשמה וגוף קיים נמי שריפה היא וכיון דשריפה היא אהני דרב נחמן לאפוקי זמורות ורותחין:

תנו רבנן:

"חתכו ונתנו על גבי גחלים.

רבי אומר:

אומר אני שזה צלי אש".

רמי ליה רב אהדבוי בר אמי לרב הסדא:

מי אמר רבי גחלים אש נינהו?

ורמינהו:

"מכות אש"³ (ויקרא יג, כד),

אין לי אלא שנכזה באש,

נכזה בגחלת, ברמץ, בסיד רותח, בגפסיס רותח, וכל דבר הבא מן האור,

לאיתויי חמי האור.

מניין?

תלמוד לומר: "מכה ... מכה" ריבה.

טעמא דרבי רחמנא "מכה ... מכה", הא לא רבי רחמנא "מכה ... מכה" - גחלים לאו אש נינהו!

אמר ליה:

גחלת של עץ לא איצטריך קרא לרבויי,

כי איצטריך קרא לגחלת של מתכת.

וגחלים של מתכת לאו אש הוא?

והא גבי בת פהו, דכתיב: "באש תשרף"⁴ (ויקרא כא, ט).

ואמר רב מתנה:

פתילה של אבר היו עושין לה!

שאני התם: דאמר קרא: "באש תשרף",

"תשרף" - לרבות כל שריפות הבאות מן האש.

וכל שכן אש עצמה.

נקיף לה חבילי זמורות ונקלה!

אתיא "שריפה" "שריפה" (ויקרא י, ב) מבני אהרן.

מה להלן שריפת נשמה וגוף קיים.

אף כאן שריפת נשמה, וגוף קיים.

ונעביד לה חמי האור!

משום דרב נחמן.

דאמר רב נחמן:

אמר קרא: "ואהבת לרעך כמוך" (ויקרא יט, יח) - ברור לו מיתה יפה.

וכי מאחר דאיכא רב נחמן,

גזירה שוה למה לי?

אמרי: אי לאו גזירה שוה הוה אמינא שריפת נשמה וגוף קיים לאו שריפה היא.

ואי משום דרב נחמן - גיפויש לה חבילי זמורות טובא, כי היכי דתמות בעגלא,

קא משמע לן.

³ או בשור כי יהיה בעורו מכות אש והיתה מחיית המכה בהרת לבנה אדמדמת או לבנה

⁴ ובת איש כהן כי תחל לזנות את אביה היא מחללת באש תשרף

רפ"י

אלא באש למה לי. כיון דסופינו לרבות כל שריפות:
אבר מעיקרו. שמוציאין אותו מן הקרקע רותח הוא בלא תולדת אש:
וכל היכא דכתיב אש. וכתב נמי שריפה בהדיה לרבווי כל שריפות אתא בתמיה:
הכא. כיון דכתיב שריפה ברישא ומשמע כל שריפות והדר כתב אש משמע דוקא אש קאמר:
על שפך הדשן ישרף. סיפא דההוא קרא דכתב בהו באש הוא:
אע"פ שאין שם דשן. דלא תימא אדשן קפיד רחמנא לשורפו על מקום שהיו מוציאין שם דשנו של מזבח החיצון כדכתיב (ויקרא ו) והוציא את הדשן אל מחוץ למחנה ואם ניטל הדשן משם לא ישרפנו שם קמ"ל ישרף מכל מקום:
אע"פ שהוצת האור ברובו. יתעסקו בו עד שתגמר שריפה:
רבינא אמר. הא דפרכת לעיל לרי' מדאיצטריך מכוה מכוה לרבווי גחלת לא תיקשי דמתני' משבשתא היא וגחלת לאו מריבוויא דמכוה אתא לתנא אלא ממשמעותא דאש וכוון ותני גחלת בהדי אש במשמעות דרישא אין לי אלא אש וגחלת כו' וריבוויא דמכוה מכוה לרמץ וסיד אתא:

ואלא "באש" למה לי?

לאפוקי אבר מעיקרו.

אמר ליה רבי ירמיה לרבי יודא:

וקל היכא דכתיב: "**באש תשרף**" - לרבות כל שריפות הבאות מחמת אש הוא? והא גבי פרים הנשרפים דכתיב בהו: "**ושרף אתו על עצים באש**" (ויקרא ד, יב. וראה ד, כא) ותנא:

"**באש**" - ולא בסיד רותח ולא בגפסס רותח!

אמר ליה:

הכי השתא!?

התם כתיב: "**באש**", והדר "**תשרף**" - לרבות כל שריפות הבאות מחמת האש,

הכא כתיב: "**ושרף אתו על עצים באש**" לבסוף "אש",

למימרא: דאש - אין, מידי אחרניא - לא.

ע,ב התם נמי כתיבא: "**שריפה**" לבסוף, דכתיב: "**על שפך הדשן ישרף**" (ויקרא ד, יב)!

אמר:

ההוא "**ישרף**" מיפעי ליה לכדתנא:

"**ישרף**" - אף על פי שאין שם דשן.

"**ישרף**" - אף על פי שהצית האור ברובו."

רבינא אמר:

כרוך ותני: "**מכות אש**" - אין לי אלא שנוכה באש ובגחלת,

נכה ברמץ, בסיד רותח, ובגפסס רותח, ובכל דבר הבא מחמת האור,

לאיתווי חמי האור מניין?

תלמוד לומר: "**מכוה ... מכוה**" ריבה.

259. עה, ב

רש"י

גחלי. ולקח מלא המחנה גחלי
 אש וגוי' (ויקרא טז) ואם נאמר
 גחלי ולא נאמר אש יכול גחלים
 עוממות כבויות אבל לא
 לוחשות בוערות דהנך לאו
 גחלים הוא סתמא אלא אש
 תלמוד לומר אש בטר גחלי
 להביא את הלוחשות אי נאמר
 אש ולא נאמר גחלי יכול
 שלהבת ולא גחלים לוחשות
 דלאו אש סתמא נינהו תלמוד
 לומר גחלי אש כי כתבינהו
 לתרויהו משמע גחלים שיש
 להן אש:

הא גופא קשיא אמרת גחלי
 יכול עוממות. ולא לוחשות
 מדלא משתמע ליה לוחשות
 מכלל דלוחשות לאו גחלים
 איקרו ומאי מיקרו ע"כ אש
 והדר תני אש שלהבת משמע
 ולא לוחשות: ואמר רב ששת
 גרסינן:

יכול בין עוממות בין לוחשות.
 איזה שירצה דתרווייהו גחלי
 מיקרו ת"ל אש בטר גחלי
 לאפוקי עוממות:

ואי אש. בלא גחלי יכול שלהבת
 דודאי אש סתמא אין גחלים
 לוחשות במשמע תלמוד לומר
 גחלי אש להכי כתב תרווייהו:

מכל מקום לרבי קשיא.
 דמדאיצטריך גחלי שמע מינה
 אש סתמא אין גחלת במשמע:

אמר אביי תריץ הכי גחלי יכול
 עוממות ולא לוחשות. ולוחשות
 לאו גחלי נינהו אלא אש תלמוד
 לומר אש דהיינו לוחשות אבל
 בסיפא לא תימא אי אש יכול
 שלהבת ולא גחלת אלא אי אש
 יכול רצה גחלים לוחשות רצה
 שלהבת בלא גחלים ותרווייהו
 אש מיקרו ת"ל גחלי אש
 למעוטי שלהבת גרידתא:

מחצה גחלת ומחצה שלהבת.
 כגון אוד שהוצת האור ברובו
 יטול ממזבח החיצון דבין גחלת
 ובין שלהבת מיקרו אש וכי מטי
 התם ממזבח החיצון לפני
 ולפנים הוה ליה כולה גחלת
 דאילו לעיולי הכי לא איצטריך
 מיעוטא דלפני מלך בשר ודם
 אין מביאין אוד בשלהבתו מפני
 שמעלה עשן וכי איצטריך
 מיעוטא לשעת לקיחה
 איצטריך:

ת"ל כו'. משעת לקיחה להוי
 גחלי אש ואין שלהבת משמע
 גחלי אש:

לתנו רבנו:

"חֲתָנוּ וְנִתְּנוּ עַל גְּבֵי גַחְלִים.
 רַבִּי אוֹמֵר: אוֹמֵר אֲנִי שָׂזָה צְלִי אֵשׁ".

רבא רמי:

מי אמר רבי גחלים איקרו אש?!

ורמינהו:

"גחלי"⁵ (ויקרא טז, יב) - יכול עוממות?

תלמוד לומר: "אש".

אי "אש" יכול שלהבת?

תלמוד לומר: "גחלי".

הא כיצד?

מביא מן הלוחשות.

והא גופא קשיא:

אמרת: "גחלי" - יכול עוממות - אלמא: לוחשות אש נינהו,

אימא סיפא: "אי אש, יכול שלהבת? תלמוד לומר: "גחלי" - אלמא אפילו לוחשות לאו אש נינהו:

ואמר רב ששת: הכי קתני: "גחלי" יכול בין עוממות בין לוחשות, תלמוד לומר "אש",

אי "אש" יכול שלהבת? תלמוד לומר: "גחלי".

הא כיצד?

מביא מן הלוחשות.

מכל מקום גחלים, לא איקרי 'אש', קשיא לרבי!

אמר אביי:

תריץ הכי:

"גחלי" - יכול עוממות ולא לוחשות?

תלמוד לומר: "אש".

אי "אש" יכול רצה שלהבת יביא, רצה גחלת יביא?

תלמוד לומר: "גחלי".

הא כיצד?

מביא מן הלוחשות.

אמר רבא⁷:

רצה גחלת? יביא,

רצה שלהבת? יביא,

שלהבת בלא גחלת היכי משפחת לה?

כגון דשפייה למנא משחא ואתלי ביה נורא.

ההוא, למה לי קרא למעוטי?

השתא לפני מלך בשר ודם אין עושין כן, לפני מלך המלכים הקדוש ברוך הוא לא כל שכן!

אלא אמר רבא:

תריץ הכי: "גחלי", יכול עוממות ולא לוחשות? תלמוד לומר: "אש",

אי "אש", יכול מחצה גחלת ומחצה שלהבת, אדעייל לגואי הוי פוליה גחלת?

תלמוד לומר: "ולקח מלא המחנה גחלי אש מעל המזבח" - משעת לקיחה ניהוי גחלים.

איבעיא להו:

אוקמות או עוממות?

⁵ ולקח מלא המחנה גחלי אש מעל המזבח מלפני ה'

⁶ לפי גירסת הכתב", מהרם. מחקו: אלמא גחלים לא איקרי אש! אמרי

⁷ תיקון גירסה ע"פ כתב"י וראשונים.

רש"י

ארזים לא עממהו. לא הכחו
את מראיתו לפי שהיה נאה מכל
אילנות ועל חירם מלך צור
נאמר:

אמר רבי יצחק:

"ארזים לא עממהו בגן אלהים" (יחזקאל לא, ח).

260. עה, ב - עו, א

רש"י

מתני'

נגע בחרסו של תנור וכו'. נגע הפסח בחרסו של תנור: יקלוף. מן הפסח מקום שנגע בתנור כדמפרש בגמי שנתבשל שם מחוס התנור ולא צלי אש הוא כדאמרן לעיל משום שנאמר צלי אש צלי אש שני פעמים למעוטי תנור שגרפו וחרס הדפנות גרוף ועומד הוא: נטף. בתנור מרוטב על החרס: וחזר אליו. שחזר שומן שנתחמם מן החרס ונבלע בפסח:

יטול את מקומו. דלא סגי ליה בקליפה אלא בנטילה יפה יפה בעובי דשומן נבלע בתוכו הרבה ואותו שומן מבושל מן החרס (היה):

נטף מרוטבו על הסולת. מפרש בגמי בסולת רותחת דמטוי רוטבו מחוס הסולת והוי צלי מחמת דבר אחר ואסור למיכליה להווא רוטב שבתוך הסולת משום אל תאכלנו כי אם צלי אש הילכך יקמוץ את מקומו וישרוף אותו קומץ כשאר קדשים פסולין:

אם חי ידיחנו. דלא בלע: צלי. בעי קליפה משום דבלע: אין מוכרין מעשר שני בירושלים. ואפילו לאוכלו שם בקדושה דכי ירבה ממך הדרך ונתתה בכסף כתיב (דברים יד):

גמ'

חם לתוך חם. בשר רותח לתוך חלב רותח או אחד של איסור ואחד של היתר:

אסור. דבלע היתר מאיסור: עילאה גבר. העליון נוצח הלכך חם לתוך צונן אסור שהעליון מחממו לתחתון והרי שניהן חמין ובלעי מהדדי וצונן לתוך חם מותר שהעליון מצננו לתחתון ולא בלעי:

ושמואל אמר תתאה גבר. הלכך חם לתוך צונן מותר וצונן לתוך חם אסור ואף על גב דהילכתא כרב באיסורי בהא הילכתא כשמואל דהא תניא תרתי מתניי כוותיה כדלקמן:

והדר חרס ומחמם ליה לרוטב. דהוי צלי מחמת דבר אחר אקורי מיקר ליה. ואמאי יטול את מקומו ולא גרסינן בקולף את מקומו סגיא:

לסולת דהדר הודרניה. לסולת אשר סביבותיו:

הדר הודרניה. לשון סחור סחור ליה:

ואמאי יקמוץ. והכא נמי לא גרס ביטול את מקומו סגיא:

משנה

נגע בחרסו של תנור - יקלוף את מקומו. נטף מרוטבו על החרס, וחזר אליו - יטול את מקומו. מרוטבו על הסולת - יקמוץ את מקומו.

סכו בשמן תרומה:

אם חבורת נהנים - יאכלו.

אם של ישראל:

אם חי הוא - ידיחנו.

ואם צלי הוא - יקלוף את החיצון.

סכו בשמן של מעשר שני:

לא יעשנו דמים על בני חבורה,

שאין פודין מעשר שני בירושלים.

גמרא

איתמר:

עו, א חם לתוך חם - דברי הפל: - אסור.

צונן לתוך צונן - דברי הכל מותר,

חם לתוך צונן, צונן לתוך חם:

רב אמר:

עילאה גבר.

ושמואל אמר:

תתאה גבר.

תנן:

"נטף מרוטבו על החרס וחזר אליו - יטול את מקומו".

קא סלקא דעתך: בחרס צוננת,

בשלמא לרב דאמר: 'עילאה גבר', משום הכי יטול את מקומו.

דאזול רוטב מרתח ליה החרס, והדר חרס מרתח ליה לרוטב,

וכי הדר רוטב אפסח, קא מטוי פסח מחמת חמימותא דחרס,

ורחמנא אמר: "צלי אש" (שמות יב, ח) ולא צלי מחמת דבר אחר.

אלא לשמואל דאמר: 'תתאה גבר' - חרס כיון דצונן הוא אקורי מיקר ליה לרוטב - אמאי יטול את מקומו?

כדאמר רבי ירמיה אמר שמואל:

בסולת רותחת,

הכא נמי בחרס רותח.

תנן:

"נטף מרוטבו על הסולת יקמוץ את מקומו".

קא סלקא דעתך: בסולת צוננת.

בשלמא לרב, דאמר: עילאה גבר משום הכי יקמוץ את מקומו,

דמרתח לה לסולת דהדר הודרניה, והדרא סולת ומרתחא ליה לדידיה,

וקא מטוי רוטב מחמת חמימותא דסולת,

ורחמנא אמר: "צלי אש" ולא צלי מחמת דבר אחר.

אלא לשמואל, דאמר: תתאה גבר, סולת כיון דצוננת היא אקורי קא מיקר ליה -

למה לי "יקמוץ את מקומו"!⁸

אמר רבי ירמיה אמר שמואל:

⁸ זהו גירסת רש"י, תוס' גורס את הסוגריים בגמרא: תסגי ליה יטול את מקומו. ועיין בספר הישר.

בְּסוּלַת רוּתָחַת

רַס"י

[צונן הוא]. דאקורי קא מיקר ליה וקליפה מיהא בעיא דאפילו צונן גמור הוא הפסח מאחר שנצלה ויבש שאי אפשר דלא עייל ביה סיכת השמן פורתא: **וצונן לתוך חם אסור**. אלמא תתאה גבר: **עד דמיקר ליה**. קודם שיצטנן בלע כל דהו:

תַּנּוּ:

"סבו בשמן של תרומה: **אם חבורת נהנים - יאכלו. אם של ישראל: אם חי הוא - ידיחנו, אם צלי הוא - יקלוף את החיצון**."

בשולמא לרב דאמר עילאה גבר - אמטו להכי סגי ליה בקליפה, משום דעילאה צונן הוא, אלא לשמואל דאמר תתאה גבר, כיון דחם הוא מבלע בלע - אמאי סגי ליה בקליפה? ניתסר לגמרי!

שאני סיכה דמשהו בעלמא הוא דעבידא.

תַּנּוּא כְּוֹתִיָּה דְשִׁמוּאֵל:

"**חם לתוך חם - אסור, וכן צונן שנתן לתוך חם - אסור. חם לתוך צונן, וצונן לתוך צונן - מדיח**."
 "חם לתוך צונן - מדיח"?! כיון דחם הוא, אדמיקר ליה אי אפֿשֿר דלא בלע פורתא, קליפה מיהא ניבעי!

אָלָא אִימָא:

חם לתוך צונן - קולף, צונן לתוך צונן - מדיח.

תַּנּוּא אִידָד:

"**בֶּשֶׁר רוּתַחַח שְׁנַפֵּל לְתוֹךְ חֶלֶב רוּתַחַח, וְכֵן צוּנָן שְׁנַפֵּל לְתוֹךְ חֶם - אֶסוּר. חם לתוך צונן, וצונן לתוך צונן - מדיח**."
 "חם לתוך צונן - מדיח"?! כיון דחם הוא, אדמיקר ליה אי אפֿשֿר דלא בלע פורתא, קליפה מיהא ניבעי!

אָלָא אִימָא:

חם לתוך צונן - קולף, צונן לתוך צונן - מדיח.

261. עו, א

רפ"י

כבוש. בחומץ :
הרי הוא כמבושל. ואם נכבשו איסור והתר יחד כולן אסורין :
שאין נאכל מחמת מלחו. שהמליחו הרבה עד שמקדיח טעמו מחמת מלחו קצת ואינו ראוי לאוכלו אלא אם כן היה מדיחו והאי אין נאכל לאו לגמרי קאמר שאין שום אדם יכול לאוכלו אלא כיון שנתקלקל טעמו אינו נאכל מחמת מלחו קרי ליה ואסור :
כמכא. כותח ואית ביה נסיובי דחלבא :
מפשרוניה. מקום :
ולא אמרן. דצלי בקליפה סגי ליה אלא דלית ליה פילי פילי קרבניש {סדקים (על-גבי בשר צלוי)} :
ואי מיתבל. בר גוזלא בתבלי אסור דתבלי מרככי ליה ומייצי ובלעי לכותחא ובר גוזלא צונן הוה כדמפרש :

אמר מר:

"צונן לתוך צונן - מדיח".

אמר רב הונא:

לא שנו אלא שלא מלחו, אבל מלחו - אסור.

דאמר שמואל:

מליח - הרי הוא פרותח. כבוש - הריהו כמבושל.

אמר רבא:

הא דאמר שמואל: "מליח הרי הוא פרותח", לא אמרן אלא שלא נאכל מחמת מלחו, אבל נאכל מחמת מלחו - לא.

ההוא בר גוזלא דנפל לכדא דכמפא, שריא רב חיננא בריה דרבא מפשרוניה.

אמר רבא:

מאן חכים למישרא מילתא כי הא, אי לאו רב חיננא בריה דרבא מפשרוניה, דגברא רבה הוא. אמר לה, כי אמר שמואל: "מליח הרי הוא פרותח" - שאין נאכל מחמת מלחו, האי נאכל מחמת מלחו.

והני מילי - חי,

אבל צלי - בעי קליפה.

ולא אמרן אלא: דלית ביה פילי,

אבל אית ביה פילי - אסור.

ואי מתובל בתבלי - אסור.

262. עו, א-ב

רס"י

בשר שחוטה שמן שצלאו.
בתנור בשני שפודים זה רחוק מזה אסור שהריח מן השמן נכנס לכחוש ומפטמו וחוזר זה ומוציא ריח גם הוא וכ"ש שחוטה כחושה ונבילה שמינה ורבותא אשמעינן רב דלא נימא נבילה כחושה הואיל ואין ריחה נודף לא אסרה לה לשחוטה ואשמעינן דשומן שחוטה מפטם לנבילה בריחא והדר מפקא איהו ריחא:

עבד עובדא. שנצלו בתנור ובא מעשה לפניו והתיר:

דבר אחר. חזיר:

אין צולין שני פסחים כאחד מפני התערובת. ונמצא פסח נאכל שלא למנוייו ואפילו גדי וטלה שאין מתחלפין זה בזה:

מאי לאו תערובת טעמים. דפטמי מהדדי ונמצא פסח נאכל שלא למנוייו:

לא מפני תערובת גופים. שלא יתערבו זה בזה ואפילו גדי וטלה זימנין דלאו אדעתייהו ואיחלפי:

אלא מאי על כרחיך. דקתני ביה ואפילו גדי וטלה שמעינן מינה דמפני תערובת גופים קאמר אבל לתערובת טעמים לא חייש נימא תיהוי תיובתא דרב:

הכא במאי עסקינן. דקתני גדי וטלה דלא חייש לתערובת טעמים שצלאן בשתי קדירות: **שתי קדירות ס"ד.** וכי צולין פסח בקדירה:

כעין שתי קדירות. שפוד מכאן ושפוד מכאן ותל גדול של גחלים או אפר באמצע:

הרודה. מן התנור:

אוסר. לזרים מפני שנכנס לה ריח התרומה:
שואבות. את הריח:

אמר רב:

עו, ב. בשר שחוטה, שמן, שצלאו עם בשר נבילה כחוש - אסור.

מאי טעמא?

מפטמי מהדדי.

ולוי אמר:

אפילו בשר שחוטה כחוש שצלאו עם בשר נבילה שמן - מותר.

מאי טעמא?

ריחא בעלמא הוא,

וריחא - לאו מילתא היא.

עביד לוי עובדא בי ריש גלותא בגדי ודבר אחר.

מיתבי:

"אין צולין שני פסחים כאחד מפני התערובת".

מאי לאו תערובת טעמים, וקשיא לוי!

לא, מפני תערובת גופין.

הכי נמי מסתברא,

מדקתני סיפא: **"אפילו גדי וטלה".**

אי אמרת בשלמא: מפני גופין היינו דקתני: **"אפילו גדי וטלה".**
אלא אי אמרת: מפני תערובת טעמים, מה לי גדי וטלה מה לי גדי וגדי.

אלא, מאי על כרחיך מפני תערובת גופין הוא דאסור, אבל תערובת טעמים שרי!
לימא תיהוי תיובתיה לרב!

אמר רבי ירמיה:

הכא במאי עסקינן: כגון שצלאו בשתי קדירות.

בשתי קדירות סלקא דעתך?!

אלא, אימא: כעין שתי קדירות.

והכי קאמר: אין צולין שני פסחים כאחד מפני תערובת.

מאי "תערובת"?

תערובת טעמים.

ואפילו כעין שתי קדירות דליכא תערובת טעמים אסור,

משום תערובת גופין, ואפילו גדי וטלה.

אמר רב מרי:

כתנאי:

"הרודה פת חמה ונתנה על פי חבית יין של תרומה,

רבי מאיר: אוסר.

ורבי יהודה: מתיר.

ורבי יוסי: מתיר של חיתין ואוסר בשל שעורין, מפני שהשעורים שואבות".

מאי לאו תנאי היא.

דמר סבר: ריחא לאו מילתא היא,

רש"י

ללוי. דאמר ריחא לאו מילתא היא ודאי מילתיה כתנאי אמרה דעל כרחיך רבי מאיר אית ליה ריחא מילתא היא וכן רבי יוסי ואי איכא דקאי כוותיה רבי יהודה הוא דקאי כוותיה:

אלא רב מי לימא תנאי היא. כלום צריך לאוקומי למילתיה כתנאי ולמימר אנא דאמרי כרבי מאיר ורבי יוסי אבל דרבי יהודה לית ליה או דילמא רבי יהודה נמי קאי כוותיה וטעמא דשרי משום דקא סבר לא עייל בה ריחא:

אמר לך רב דכולי עלמא ריחא מילתא. וטעמא דרבי יהודה משום דפת צוננת (ותבית) מגופה היא ולא עייל בה ריחא דמי לאו איתמר עלה כו' ואע"ג דקיימי תנאי כוותיה דרב הילכתא כוותיה דלוי דהא איפליגו בה אביי ורבא גבי בת תיהא במסכת ע"ז (דף סו:): וקם ליה רבא בשיטתיה דלוי ואמר ריחא לאו מילתא היא ואביי ורבא הילכתא כרבא וכן הוא בתשובת הגאונים ואף משמו של רבי אליעזר בן יצחק נאמר לי דלא חייש לה:

ומר סבר: ריחא מילתא היא.

ללוי, ודאי תנאי היא
לרב נימא תנאי היא?

אמר לך רב:
דכולי עלמא: ריחא מילתא היא,
ולאו איתמר עלה דהיא:
אמר רבה בר בר חנה אמר ריש לקיש:
בפת חמה ורחבית פתוחה דברי הכל - אסור.
בפת צוננת ורחבית מגופה - דברי הכל מותר.
לא נחלקו אלא בפת חמה ורחבית חתומה,
פת צוננת ורחבית פתוחה.
והא נמי: בפת חמה ורחבית פתוחה דמ"א.

כָּס"י

263. עו, ב

ביניתא. דג :
 דאיטוי בהזי בישרא. בתנור
 אחד :
 אסרה רבא מפרזיקא למיכלה
 בכותחא. שיש בו חלב משום
 דקסבר ריחא מילתא היא :
 לדבר אחר. צרעת :

תני רב כהנא בריה דרב חיננא סבא:

"פת שאפאה עם צלי בתנור - אסור לאכלה בכותחא."

ההיא ביניתא דאיטווא בהדי בישרא,
 אסרה רבא מפרזיקא למיכליה בכותחא.

מור בר רב אשי אמר:

אפילו במילחא נמי אסורה,
 משום קשיא לריחא, ולדבר אחר.

264. עו, ב - עז, א

רש"י

מתני'

חמשה דברים באין בטומאה וכו'. אין לך קרבן נאכל אלא אלו וקרבן ציבור דוחה את הטומאה ואשמעינן מתניתין דאף על גב דקרב בטומאה לאפוקי ציבור ידי חובתן אין נאכלין בטומאה ולקמיה פריך ליתני נמי שעירי הרגלים:

זבחי שלמי ציבור. כבשי עצרת שאין שלמים אחרים לציבור: הפסח שבא בטומאה. כגון רוב ציבור טמאין:

שמתחילתו לא בא אלא לאכילה. כשנצטוו עיקר פסח לאכילה נצטוו דכתיב לפי אכלו וכי שרייה רחמנא למיתני בטומאה מאיש נדחה ואין צבור נדחין אדעתא למיכליה שרייה:

גמ'

חמשה למעוטי מאי. מניינא למה לי ליתני קרבנות ציבור באין בטומאה ואין נאכלין בטומאה:

חגיגת חמשה עשר. והוא הדין לעצרת וסוכות אלא חדא מינייהו נקט:

כיון דקרבן ציבור הוא. אף על גב דכל יחיד ויחיד מיחייב קרי ליה קרבן ציבור משום דאתיא בכינופיה באסיפת חברים ברגל במסכת יומא בפרק הוציאו לו (דף נא.):

תשלומין כל שבעה. כדנפקא לן בפרק קמא דמסכת חגיגה (דף ט.) מוחגותם אותו חג לה' שבעת ימים:

הא תני ליה זבחי שלמי ציבור. שהן מיני דמים ואשמעינן דאין נאכלין בטומאה והוא הדין לשאר מיני דמים:

הא לא כתיב בהו מועד. ולא לידחו טומאה דהא כל קרבנות ציבור ממועד נפקי לן כדלקמן:

קרא עלי מועד. תמוז דשילוח מרגלים מלויי מליוה וכלו ארבעים דידהו בט' באב בפרק בתרא דתענית והוקבעה להם בו בכיה לדורות ויום עיבור החדש קרי מועד:

וידבר משה וגו'. בתורת כהנים הוא גבי עומר ושתי הלחם:

שלא למדנו כו' שנאמר בהו מועד. לדחות שבת וטומאה:

במועדו. משמע לא יעבור זמן ואפילו הן טמאין ואפילו הוא שבת:

אלה תעשו וגו'. בפרשת פינחס כתיב גבי מוספים:

מניין לרבות עומר והקרב עמו. ועשיתם ביום הניפכם וגו' (ויקרא כג.):

ושתי הלחם. והכבשים הקרבין עמהן האמור בתורת כהנים ואינם אמורים בפרשת פינחס:

ת"ל. בשילהי ההיא פרשתא דשור או כשב או עז וידבר משה וגו':

משנה

חמשה דברים באין בטומאה, ואין נאכלין בטומאה, העומר,

ושתי הלחם,

ולחם הפנים,

וזבחי שלמי צבור,

ושעירי ראשי חדשים.

הפסח שבא בטומאה - נאכל בטומאה,

שלא בא מתחילתו אלא לאכילה.

גמרא

"חמשה" - למעוטי מאי?

למעוטי חגיגת חמשה עשר.

דסלקא דעתך אמינא: כיון דקרבן ציבור הוא, וקביעא ליה מועד, תידחי טומאה, קא משמע לן:

כיון דאית ליה תשלומין כל שבעה, לא דחיא שבת, ומדשבת לא דחיא - לא דחיא טומאה.

וניתני נמי שעירי הרגלים!

הא תנא ליה: "זבחי שלמי צבור".

אי הכי,

"שעירי ראשי חדשים" נמי לא ניתני, דהא תנא: "זבחי שלמי צבור"!

אמר:

עז, א

"שעירי ראשי חדשים" איצטריקא ליה,

סלקא דעתך אמינא: הא לא כתיב בהו: "מועד",

קא משמע לן: דראש חדש איקרי מועד, כדאבני,

דאמר אבני: תמוז דהאי שתא מלויי מליוה,

דכתיב: "קרא עלי מועד לשיבר בחרוי" (איכה א, טו).

למימרא: דכולהו מ"מועד" אתו.

מנהני מילי?

דתנו רבנן:

"וידבר משה את מועדי ה'"⁹ (ויקרא כג, מד).

מה תלמוד לומר?

לפי שלא למדנו אלא לתמיד ופסח, שנאמר בהו: "במועדו",

"במועדו" - ואפילו בשבת,

"במועדו" - ואפילו בטומאה,

שאך קרבנות ציבור מניין?

שנאמר: "אלה תעשו לה' במועדיכם" (במדבר כט, לט).

מניין לרבות עומר והקרב עמו, שתי הלחם והקרב עמו?

תלמוד לומר: "וידבר משה את מועדי ה' אל בני ישראל" - הכתוב קבעו מועד אחד לכולן.

⁹ וידבר משה את מועדי ה' אל בני ישראל

וכל הני למה לי?

צריכי.

דאי כתב רחמנא: תמיד, הוה אמינא: תמיד שכן תדיר וכליל - אבל פסח לא,

קא משמע לן.

ואי כתב רחמנא: פסח, פסח שהוה ענוש פרת, אבל תמיד דאין ענוש פרת אימא לא,

קא משמע לן.

ואי כתב רחמנא הני תרתוי, הוה אמינא: הני הוא יש בהן צד חמור, תמיד: תדיר וכליל, פסח: שהוה ענוש פרת.

אבל שאר קרבנות ציבור אימא לא,

כתב רחמנא: "אלה תעשו לה' במועדיכם".

ואי כתב רחמנא: "אלה תעשו לה' במועדיכם", הוה אמינא: שאר קרבנות ציבור הבאין לכפר.

אבל עומר ושתי הלחם דאין באין לכפר אלא להתיר בעלמא ניהו.

קא משמע לן.

ואי כתב רחמנא: עומר ושתי הלחם לחודייהו, הוה אמינא: אדרבה: עומר ושתי הלחם דאלימי דבאין להתיר,

אבל הנה לא.

קא משמע לן.

רס"י

כל הני למה לי. לכתוב חד

וליתי הנך מיניה:

שאר קרבנות ציבור.

מוספין דעולה מכפרת

אעשה כדתניא ביומא (דף

לו.) אין עולה באה אלא

על עשה ולא תעשה שניתק

לעשה:

עומר ושתי הלחם אינן

באין אלא להתיר. את

החדש זה במדינה וזה

במקדש:

265. עז, א - עה, א

רפ"י

סברוה. האמוראין בני ישיבה היו סבורין כן לפיכך הוצרך להם לישאל הא דבעי לקמיה לימא מתניתין דלא כר' יהושע: **דחוויה**. אף על גב דאכשרה רחמנא למיתי בטומאה לאו היתר גמור הוא אלא היכא דלא מישתכחי טהורין וכיון דלאו היתר גמור הוא בעי ציץ לרצויי:

בין שישנו על מצחו. בשעה שאירעה טומאה בקרבנות:

כהן גדול ביום הכפורים יוכיח. בשעת עבודת פנים:

שאינו על מצחו. דהא אין נכנס שם בבגדי זהב כדאמרינן [בראש השנה] (דף כו.) דאין קטיגור נעשה סניגור:

ומרצה. אם באו בטומאה דהא קיימא לן כל קרבנות הציבור הקבוע להן זמן דוחין את הטומאה ורבי שמעון אית ליה טומאה דחוויה היא בציבור ואי לאו משום דציץ מרצה אטומאה לא הוו מיתכשרי:

שטומאה הותרה בציבור. ואין קרבן ציבור צריך ריצועי הציץ אלא קרבן יחיד:

ודכולי עלמא. כלומר הנך רבנן דסתם מתניתין סברי אין הציץ מרצה על אכילות על טומאה שנגע בבשר ובשירי מנחה הנאכלים אלא על טומאת הדם וקמצים (ואימורין):

לימא מתניתין. דאמר עומר ושתי הלחם באין בטומאה ואף על גב דבעינן ריצוי ציץ וציץ אאכילות לא מרצי ונמצא שאין כאן שיריים הנרצין אלא הקומץ לבדו שהציץ מועיל וכן במיני דמים לא הועיל ציץ לבשר אלא לדם וקתני דהדם נזרק:

דלא כר' יהושע. דאמר אם אין בשר ראוי אין דם ראוי:

אם אין בשר. ראוי כגון שנטמא או שנאבד אין הדם נזרק:

לול. אויר יש בין כבש למזבח לא היה ראש הכבש מחובר למזבח שיש אויר מעט בינתים והמסדר את האברים עומד על הכבש וזורקן על מערכת העצים לקיים מצות זריקה:

הא כתיב גביה והבשר תאכל. אלמא בשר קיים בעינן:

והני תרי קראי. לרי' יהושע למה לי:

וחד בשלמים. זבחיך שלמים:

סברוה דלכולי עלמא: 'טומאה דחוויה היא בציבור'.

ובעיא ציץ לרצות.

דליכא תנא דשמעת ליה דאמר: 'טומאה הותרה בציבור' אלא רבי יהודה, דתניא:

"ציץ, בין שישנו על מצחו, ובין שאינו על מצחו - מרצה,

דברי רבי שמעון.

רבי יהודה אומר:

עודיהו על מצחו - מרצה,¹⁰

אין עודיהו על מצחו - אינו מרצה.

אמר לו רבי שמעון:

כהן גדול ביום הכפורים יוכיח, שאינו על מצחו ומרצה.

אמר לו: הנח ליום הכפורים שטומאה הותרה בציבור".

מקלל דרבי שמעון סבר: טומאה דחוויה היא בציבור.

ודכולי עלמא: אין הציץ מרצה על אכילות,

דליכא תנא דשמעת ליה דאמר: הציץ מרצה על אכילות אלא רבי אליעזר, דתניא:

"רבי אליעזר אומר:

הציץ מרצה על אכילות.

רבי יוסי אומר:

אין הציץ מרצה על אכילות".

נימא מתניתין דלא כרבי יהושע,

דתניא:

"ועשית עליה הבשר והדם"¹¹ (דברים יב, כז),

רבי יהושע אומר:

אם אין דם - אין בשר,

אם אין בשר - אין דם.

רבי אליעזר אומר:

דם אף על פי שאין בשר,

שנאמר: "ודם זבחיך ישפך",

ונמה אני מקיים: "ועשית עליה הבשר והדם?"

לומר לה מה דם בזריקה - אף בשר בזריקה.

הוי אומר: לול קטן יש בין כבש למזבח".

ורבי יהושע נמי הכתיב: "ודם זבחיך ישפך"!

אמר לה:

הא כתיב גביה: "והבשר תאכל".

והני תרי קראי למה לי?

עזב,

חד - בעולה,

וחד - בשלמים.

וצריכא,

¹⁰ והיה על מצח אהרן ונשא אהרן את עוון הקדשים אשר יקדישו בני ישראל" (שמות כה, לח)

¹¹ "ועשית עליה הבשר והדם על מזבח ה' אלהיך ודם זבחיך ישפך על מזבח ה' אלהיך והבשר תאכל

רפ"י

שכן כליל. הילכך חשיבא ומחמירין בה: **אם כן.** דכולי אתא למימר דדם מתיר בשר באכילה ולא למימר דם אע"פ שאין בשר: **לכתוב ובשר זבחיך תאכל והדר והדם ישפך.** והוי משמע נמי והדם ישפך תחלה קודם לאכילה דהא לא כתיב והדם תשפוך מאי שנא דאקדמיה לדם זבחיך ישפך ברישא: **ש"מ.** למדרש ודם זבחיך ישפך מכ"מ: **אימורים דכי ליתנהו לא מעכבי.** וכגון נטמאו או אבדו לא מעכבי אכילת בשר כדאמרן בתמיד נשחט (לעיל דף נט:): **כי איתנהו מעכבי.** אכילת בשר כדאמרן התם: **דם דכי ליתיה מעכב.** דהא תרווייהו מודו אם אין דם אין בשר דמתחלת הקדשן הן נאסרין וכפרה אינה באה אלא בדם וכנהנים משולחן גבוה קא זכו וכיון דכפרה ליתיה איסורא להיכא אזל: **לימא דלא כר' יהושע.** אמילתיה קא מהדר דאמרן לעיל מתני' דלא כר' יהושע: **בעינן תרתין.** דם ובשר: **וציץ אאכילות לא מרצי.** והשתא בשר ליכא אלא דם לחודיה דמרצי ציץ עלה ה"נ דלא אתו בטומאה: **הציץ מרצה על העולין.** על טומאת הנקטרין על האשים דהיינו אימורין מודי רבי יהושע דאי איכא כזית חלב לאכילת מזבח זורק את הדם כדאמר לקמן בברייתא בפירקין (ד' עט.) רבי יהושע אומר כל הזבחים שבתורה שנשתייר מהן כזית בשר או כזית חלב זורק הדם: **עומר ושתי הלחם דליכא עולין.** לבד הקומץ שהוא במנחה כזריקת דם בזבחים אבל בשיריים ליכא הקטרה וכיון דבעי ר' יהושע תרתי צריך להיות קומץ ושיריים קיימין והכא שיריים ליכא ושתי הלחם דכוליה אכילות אפילו חדא נמי ליכא בשלמא לר"א דאית ליה הציץ מרצה על אכילות כולוהו כמאן דלא איטמו נינהו: **כי אמר ר' יהושע.** דבעינן תרתי:

דאי כתב רחמנא בעולה, הוה אמינא: עולה היא דחמירא, שכן כליל, אכל שלמים דלא חמירי, אימא לא. ואי כתב רחמנא שלמים, הוה אמינא: אדרבה, דאית בהו שתי אכילות. אכל עולה דלית בה שתי אכילות, אימא לא, קא משמע לן.

ורבי אליעזר נמי, הקתיב: "והבשר תאכל!"

אמר לך: ההוא מיבעי ליה: שאין הבשר מותר באכילה עד שיזרק הדם.

אי הכי, אימא כוליה להכי הוא דאתא, דם אף על פי שאין שם בשר - מנלן?

אמר לך: אם כן, נכתוב רחמנא "הבשר תאכל" והדר "ודם זבחיך ישפך", דכתיב ברישא: "ועשית עלתיה הבשר והדם", מאי שנא דאקדמיה ל"דם זבחיך"? ש"מ מינה: דם - אף על פי שאין בשר, וש"מ מינה: שאין הבשר מותר באכילה עד שיזרק הדם.

ורבי יהושע "אין הבשר מותר באכילה עד שיזרק הדם"?

קל וחומר הוא, ומה אימורין דכי ליתנהו לא מעכבי, כי איתנהו מעכבי, דם דכי ליתיה - מעכב, כי איתיה - לא כל שכן דמעכב!?

ורבי אליעזר?

מילתא דאתיא בקל וחומר טרח וכתב לה קרא.

ורבי יהושע?

כל היכא דאיכא למדרש דרשינן.

השתא, לימא מתניתין דלא כרבי יהושע, דכיון דאמר: בעינן תרתי, וציץ אאכילות - לא מרצה, היכי אתי בטומאה?

אפילו תימא רבי יהושע, אלא קסבר רבי יהושע: הציץ מרצה על העולין.

הא תינח זבחים, דאיכא עולין, אלא עומר ושתי הלחם דליכא עולין, מאי איכא למימר?

אמר: כי אמר רבי יהושע נמי דבעינן תרתי בזבחים, במנחות לא אמר.

ובמנחות לא אמר!?! והתנן:

רפ"י

נטמאו שיריה. של מנחה לאחר שנקמצה ועדיין לא נקטר קומצה:

כמדת ר' אליעזר. שהיה אומר בזבחים (ד' קד.) דם אף על פי שאין בשר כשירה להקטיר קומצה ונפטרו הבעלים:

ומאן האי תנא כו'. היכא אשכחן תנא דאמר הכי מילתיה דר' יוסי מיפרשא לקמן בשמעתין:

אלא קסבר רבי יהושע הציץ מרצה על אכילות. ומיתוקמא מתני' אליביה דהא איכא תרתני וגבי שתי הלחם נמי כיון דציץ מרצה על אכילות הוה ליה כמעיקרא ומתירין במקדש:

אי הכי נטמאו שיריה. כיון דנטמאו לר' יהושע אמאי פסולין ומשני כי קתני פסולה אאבדו שיריה ונשרפו שיריה:

אלא נטמאו שיריה. כיון דרבי יהושע לא עלה פליג:

למאן קתני לה לר' אליעזר וכו'. להודיע לנו דברי מי שנאה להודיענו בה דברי רבי אליעזר דלמדתו כשירה בתמיה פשיטא השתא י"ל כו' אלא פשיטא על כרחיך ר' יהושע פליג עלה ולאשמעינן דרבי יהושע פסיל בה תניא ורבותא אשמעינן דאף על גב דאיתא בעינא פסול:

ולא על העולין. דהיינו חלב דאי מרצי אחד מינייהו אמאי פסול:

אלא לא קשיא. מתני' ודרבי יהושע מתני' דיעבד ודר' יהושע לכתחלה תרתני בעי ואי אייתוה מתכשר דיעבד:

"נטמאו שיריה, אבדו שיריה כמדת רבי אליעזר - בשרה, כמדת רבי יהושע - פסולה" (מנחות כו, א).

כמדת ולא כמדת,

"כמדת רבי יהושע" - דבעינן תרתני

ולא כמדת רבי יהושע - דאילו רבי יהושע בזבחים - אומר, במנחות - לא אומר, ואילו האי תנא סבר: אפילו במנחות.

ומנו האי תנא דקאי כוותיה ומחמיר טפי מיניה?

ועוד,

תניא:

"אמר רבי יוסי"

רואה אני את דברי רבי אליעזר - במנחות ובזבחים,

ודברי רבי יהושע - בזבחים ובמנחות.

"דברי רבי אליעזר בזבחים" - שהיה אומר: דם אף על פי שאין שם בשר.

"ודברי רבי יהושע בזבחים" - שהיה אומר: אם אין דם אין בשר, אם אין בשר אין דם.

"דברי רבי אליעזר במנחות" - שהיה אומר: קומץ אף על פי שאין שירים,

"דברי רבי יהושע במנחות" - שהיה אומר: אם אין קומץ - אין שירים - אין קומץ!

אלא, קסבר רבי יהושע: הציץ מרצה על העולין ועל האכילות.

אי הכי, אמאי "כמדת רבי יהושע - פסולה"

אאבוד ושרוף.

אלא "נטמא" למאן קתני?

לרבי אליעזר?

פשיטא!

השתא יש לומר אבוד ושרוף דליתנהו, מכשיר רבי אליעזר - נטמא דאיתיה מיבעיא?!
אלא פשיטא לרבי יהושע, וקתני "פסולה".

ועוד,

תניא:

"רבי יהושע אומר"

כל זבחים שבתורה, בין שנטמא בשר וחלב קיים, ובין שנטמא חלב ובשר קיים - זורק את הדם.

אבל נטמאו תרווייהו - לא.

אלמא קסבר רבי יהושע: אין הציץ מרצה על העולין ולא על האכילות!

אלא, לעולם רבי יהושע היא מתניתין,

ולא קשיא:

כאן - לכתחלה,

כאן - בדיעבד.

כי אומר רבי יהושע - לכתחלה,

בדיעבד - לא.

ומנא תימרא: דשני ליה לרבי יהושע בין לכתחלה לדיעבד?

דתניא:

רפ"י

"נִטְמָא בְּשׂוֹר, או שְׁנַפְסָל, או שְׁיָצָא חוּץ לְקַלְעִים,

רבי אליעזר אומר:

יִזְרַק.

רבי יהושע אומר:

לא יִזְרַק.

ומודה רבי יהושע שאם זרק - הורצה.

חדא - ד"פסולה" דיעבד משמע!

ועוד, "חמשה דברים באין" - לכתחלה משמע!

ע"ה, אלא, לא קשיא:

כאן - בייחוד,

כאן - בציבור.

נימא מתניתין דלא כרבי יוסי?

דתנא:

"רבי אליעזר אומר:

הציץ מרצה על אכילות.

ורבי יוסי אומר:

אין הציץ מרצה על אכילות."

קא סלקא דעתך:

מדקאמר רבי יוסי: "אין הציץ מרצה על אכילות" כרבי יהושע סבירא ליה,

דאמר בעיני תרתי.

נימא השתא מתניתין דלא כרבי יוסי?

לא, רבי יוסי כרבי אליעזר סבירא ליה,

דאמר: דם אף על פי שאין בשר.

אי הכי, למאי הלכתא: "אין הציץ מרצה על אכילות"?

ולישעמיהו רבי אליעזר דאמר ציץ מרצה,

כיון דאמר: "דם אף על פי שאין בשר" "הציץ מרצה על אכילות" למאי הלכתא?

אלא, למיקבעיה בפיוגול ולאפוקי מידי מעילה קמפלגי:

רבי אליעזר סבר: מרצה ציץ עילויה ומשווי ליה כטהור, וקבע ליה בפיוגול,

ומפיק ליה מידי מעילה.

ורבי יוסי סבר: לא מרצה ציץ עילויה, ולא משווי ליה כטהור, ולא קבע ליה בפיוגול,

ולא מפיק ליה מידי מעילה.

מתקיף לה רב מרי:

נהי נמי דרבי יוסי סבר כרבי אליעזר,

בשלמא זבחים, איכא דם, עומר נמי איכא קומץ, לחם הפנים נמי איכא בזיכין,

אלא שתי הלחם - מאי איכא למימר?

וכי תימא: לקרב עמקו - היינו שלמי ציבור - אם כן הווי להו ארבעה ואנו "חמשה" תנו!

אלא, קסבר רבי יוסי:

שטמאה הותרה בצבור.

והא תנא:

נפסל בטבול יום:

חדא פסולה דיעבד משמע כו'. אתקפתא

היא:

ועוד. אי נמי משמע פסולה להקטיר קומצה

לכתחלה מתניי באין לכתחלה קתני:

ביחוד. לכתחלה פסולה ואם זרק הורצה

ומתניי בציבור באין לכתחלה דטומאת

ציבור הוא בהיתר:

לימא מתניי דלא כר' יוסי. דכיון דא"ר יוסי

בעיני תרתי כדמפרש ואזיל מדקאמר רבי

יוסי אין הציץ מרצה על אכילות ש"מ כרבי

יהושע סבירא ליה דבעי תרתי ואשמעינן

הכא דניטמא בשר לא מהני ליה ציץ למהוי

כי בשר קיים לזרוק את הדם דאי לא בעי

תרתי ריצוי ציץ אכילות למה לי הא בלאו

אכילות נמי מיתכשרא זריקת דם:

כרבי אליעזר ס"ל. דבחדא סגי ולקמן

פריך שתי הלחם אפילו חדא ליכא:

למאי אין הציץ מרצה על אכילות. למאי

מיבעי לן ריצוי ציץ דידהו אלא על כרחיך

לרבי אליעזר ריצוי דציץ דאכילות לאו

לאכשורי זריקה מיבעי לן לאפוקי בעלים

דבלאו אכילות נמי מיתכשר אלא לאכילות

גופייהו מיבעי לן:

למיקבעינהו בפיוגול. דק"ל אם יש פסול

אחר בקרבן שחישב בו מחשבת פיוגול אינו

נקבע בפיוגול להתחייב כרת על אכילתו

דאמר מר ירצה כהרצאת כשר כך הרצאת

פיוגול במסכת מנחות (דף יו:):

ולאפוקי להאי בשר מידי מעילה. דבקדשי

קדשים זריקתן משוי בבשרן שעת היתר

לכהנים ותו לא קדשי ה' מיקרו ונפקו מידי

מעילה:

ומשווי לי' כי טהור. ואע"ג דאסור לאוכלו

בטומאה מיהו לכל שאר מילי הוי כי טהור

ומהניא ליה זריקה למיקבעיה בפיוגול כו':

ורבי יוסי סבר. נהי דזריקה כשירה היא

להוציא את הבעלים ידי נדרן דלא בעינן

תרתי מיהו להאי בשר לא מהני ציץ למהוי

הך זריקה מהניא ליה למיקבעה בפיוגול

ולאפוקה מידי מעילה:

בשלמא זבחים. דמתניי איכא עולין דמרצי

ציץ עלייהו ואיכא תרתי: עומר נמי דאיכא

קומץ דמרצי ציץ עליה וחדא מיהא איכא:

ובלחם הפנים איכא בזיכין. שמתירין את

הלחם כקומץ למנחה דכתיב ביה (ויקרא כד)

והיתה לחם לאזכרה:

בזיכים. לבונה של לחם הפנים וכתוב בקומץ

(שם ב) והקטיר הכהן את אזכרתה וציץ

מרצי עלייהו דהא עולים נינהו:

אלא שתי הלחם. דכולה אכילות ור' יוסי

אין הציץ מרצה על אכילות קאמר מאי

איכא למימר:

וכי תימא. הא דקתני מתניי שתי הלחם באין

בטומאה לאו בשתי הלחם הבאות בפני עצמן

כגון שלא היו להן כבשים דאמרינן במנחות

(דף מה:) דבאין בפני עצמן ובהנהו לא

קאמר מתניי דליתו בטומאה אלא בבאו עם

הכבשים ומשום הכבשים הקריבין עמהן

ששחיתון מקדשת את הלחם וזריקת דם

מתרת אותן קאמר מתניתין דבאות

בטומאה משום דציץ מרצי עלייהו:

הותרה בציבור. ולא בעי ציץ:

רס"י

אחד זה ואחד זה. אחד כהן השורף את הפרה ואחד כהן גדול ביום הכפורים שטעונין פרישה שבעת ימים:

מכל חטאות. מכל אפרי הפרות שהיו במקדש שאפר פרה של משה לא כלתה:

כל שבעה. בפ"ק דיומא מפרש טעמא בראשון לפרישתו שמא היום שלישי לטומאתו שמא היום ג' ימים שניטמא במת וחששא בעלמא היא ומעלה וכן שני שמא שלישי ושלישי שמא שלישי ואינך מספקינן כל חד וחד בז' לטומאה:

הזאה למה לי. הא קרבן דיום הכפורים דציבור הוא ודוחה טומאה אלא ש"מ בקושי נדחית טומאה בקרבנות ובעי ריצוי ציץ וכיון דלא מרצי אאכילות לא מיתוקם שתי הלחם דמתניתין כר' יוסי ואפילו סבירא ליה דבחדא סגיא דהא אפילו חדא ליכא:

"אֶחָד זֶה וְאֶחָד זֶה - מִזֵּין עָלָיו כָּל שִׁבְעָה מִכָּל חַטָּאוֹת שֶׁהָיוּ שָׁם,

דְּבַר רַבִּי מֵאִיר,

רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר:

אִין מִזֵּין עָלָיו אֶלָּא שְׁלִישִׁי וְשִׁבְעֵי בִלְבַד".

וְאִי סֵלְקָא דְעֵתָךְ: סָבַר רַבִּי יוֹסִי טוּמְאָה הוֹתֵרָה בְּצִיבוּר - לָמָּה לִי הַזָּאָה כָּלֵל?

אֶלָּא, מְחוּוֹרְתָא מִתְנִיתִין דְּלֹא כְרַבִּי יוֹסִי.

266. עח, א-ב

רש"י

שטרא מזכי לבי תרי הוא. בתמיה כלומר מי ראה שטר שמזכה את התובע ואת הנתבע דקאמר רבי יוסי רואה אני את דברי שניהן: מסתברא דפליגי בתרווייהו קאמר: עיקר קראי ועשית עולותיך: בזבחים כתיבי. ובמנחות לא כתיבי ואצטריך לאשמעי דאפי"ה פליגי במנחות: ועוד. בציבור ר' אליעזר הוא דמכשיר ולא ר' יהושע. בתמיה: אלא. תרווייהו ביחיד והא לכתחלה והא דיעבד והא דקתני אם זרק הורצה ואוקימנא ביחיד ה"מ דמודה רבי יהושע בדיעבד כשנטמא דהא עלה קאי ומשום דאיתיה בעינא אבל באבוד ושרוף לא ור' יוסי אפילו נשרפו או אבדו שיריה קאמר אם הקטיר קומצה כשירה:

"]אמר רבי יוסי:

רואה אני את דברי רבי אליעזר - במנחות ובזבחים, ודברי רבי יהושע - בזבחים ובמנחות.

"דברי רבי אליעזר בזבחים" - שהיה אומר: דם אף על פי שאין שם בשר. "ודברי רבי יהושע בזבחים" - שהיה אומר: אם אין דם אין בשר, אם אין בשר אין דם. "דברי רבי אליעזר במנחות" - שהיה אומר: קומץ אף על פי שאין שירים. "דברי רבי יהושע במנחות" - שהיה אומר: אם אין קומץ - אין שירים, אם אין שירים - אין קומץ".]

אמר ליה רב פפא לאביי:

ורבי יוסי, ששטרא מזכי לבי תרי הוא!

דתניא:

"אמר רבי יוסי:

רואה אני את דברי רבי אליעזר בזבחים, ודברי רבי יהושע בזבחים, ודברי רבי אליעזר במנחות, ודברי רבי יהושע במנחות. "דברי רבי אליעזר בזבחים" - שהיה אומר: הדם אף על פי שאין בשר. "דברי רבי יהושע בזבחים" - שהיה אומר: אם אין דם אין בשר, אם אין בשר אין דם. "דברי רבי אליעזר במנחות" - שהיה אומר: קומץ אף על פי שאין שירים. "דברי רבי יהושע במנחות" - שהיה אומר: אם אין שם שירים אין קומץ"!

אמר ליה:

מסתברא קאמר,

כי קאי בזבחים אמר: מסתברא כי היכי דפליגי בזבחים, פליגי נמי במנחות, קאי במנחות אמר: מסתברא כי היכי דפליגי במנחות פליגי נמי בזבחים.

אמר ליה:

התינח כי קאי בזבחים אמר: מסתברא כי היכי דפליגי בזבחים, פליגי נמי במנחות, דעיקר קראי כי כתיבי בזבחים כתיבי. אלא, כי קאי במנחות ואמר: מסתברא כי היכי דפליגי במנחות פליגי נמי בזבחים! והא עיקר קראי בזבחים הוא דכתיבי!

אלא, לא קשיא:

"רואה אני את דברי רבי אליעזר" בנטמא, "ודברי רבי יהושע" באבוד ושרוף.

"בנטמא" מאי טעמא?

משום דמרצי ציץ.

הא שמעת ליה לרבי יוסי דאמר: אין הציץ מרצה על אכילות!

אלא, לא קשיא:

"רואה אני את דברי רבי אליעזר" בציבור,

"רואה אני את דברי רבי יהושע" ביחיד.

"בציבור" - מאי טעמא?

משום דטומאה הותרה בציבור,

חדא, דשמעת ליה לרבי יוסי דאמר טומאה דחוייה היא בציבור,

ועוד, אי בציבור, רבי אליעזר מכשיר ולא רבי יהושע!?

הא אמרת בציבור, אפילו רבי יהושע מודה!

עח, ב

אלא,

"רואה אני את דברי רבי אליעזר" בדיעבד,

"ודברי רבי יהושע" לכתחלה.

רש"י

דיעבד אפילו רבי יהושע נמי מודה הוא,
דקתני:
"מודה רבי יהושע שאם זרק הורצה!"

הא - בטומאה,
הא - באבוד ושרוף.

כי קתני: "מודה רבי יהושע שאם זרק הורצה" - בנטמא,
אבל באבוד ושרוף - לא.
כי קאמר: רבי יוסי "רואה אני את דברי רבי אליעזר" בדיעבד - באבוד ושרוף.

267. עח, ב

רז"י

מתני'

נטמא בשר וחלב קיים אין זורק את הדם. אפי' לר' אליעזר דעיקר פסח לאכילת אדם קאתי:

ובמוקדשין אינו כן. אפילו לר' יהושע שאפילו נטמא בשר וחלב קיים זורק את הדם דהא תרתי איכא מתיר ושיריים שהדם מתיר אימורין למזבח:

גמ'

הורצה. ופטור מלעשות פסח שני:

לא מעכבא. כפרה בדיעבד: אוכלין. חולה וזקן:

רב. דאית ליה אכילת פסחים לא מעכבא דאמר כר' נתן: יוצאין בפסח אחד. ואע"פ שאין בו כזית לכל אחד אלמא אכילה לא מעכבא:

דאי מימשכי הני. מה שיש בהן יותר מכזית לכל אחד חזי להני הנשארין:

ואי מימשכי הני כו'. אישתכח דחזי לכולהו דהי מינייהו מפקת הלכך אע"ג דלא אימשיך חד מינייהו פטורין אבל ניטמא לא חזי אפילו לחד:

נימנו עליו. עד שהיה כזית לכל אחד:

משנה

נטמא בשר וחלב קיים - אינו זורק את הדם.

נטמא החלב והבשר קיים - זורק את הדם.

ובמוקדשים אינו כן. אלא אף על פי שנטמא הבשר והחלב קיים - זורק את הדם.

גמרא

אמר רב גידל אמר רב:

אם זרק - הורצה.

והא בעינן אכילה!

אכילה לא מעכבא.

והא כתיב: "איש לפי אכלו"¹² (שמות יב, ד)!

למצוה.

ולעכב לא?!

והתניא:

"במקסת"¹³ - מלמד שאין הפסח נשחט אלא למנויו.

יכול שחטו שלא למנויו יהא פטור על המצוה בשר?

תלמוד לומר: "איש לפי אכלו תכסו" - הפתוב שנה עליו לעכב.

ואיתקש אוכלין למנויו!

אלא, רב דאמר פרבי נתן, דאמר: אכילת פסחים לא מעכבא.

הי רבי נתן?

אילימא הא רבי נתן,

דתניא:

"רבי נתן אומר:

מניין שכל ישראל יוצאין בפסח אחד?

תלמוד לומר: "ושחטו אתו כל קהל עדת ישראל בין הערבים" (שמות יב, ו),

וכי כל הקהל שוחטין? והלא אין שוחט אלא אחד!

אלא מלמד שכל ישראל יוצאין בפסח אחד.

דילמא שאני התם,

דאי ממשכי הני חזי להני,

ואי ממשכי הני חזי להני!

אלא הא רבי נתן,

דתניא:

"נמנו עליו חבורה אחת,

וחזרו ונמנו עליו חבורה אחרת,

ראשונים שיש להן כזית - אוכלין ופטורין מלעשות פסח שני,

אחרונים שאין להם כזית - אין אוכלין וחייבין לעשות פסח שני,

רבי נתן אומר:

אלו ואלו פטורין מלעשות פסח שני,

שכבר נזרק הדם."

¹² ואם ימעט הבית מהיות משה ולקח הוא ושכנו הקרוב אל ביתו במקסת נפשות איש לפי אכלו

¹³ במקסת נפשות תכוסו על השה

רש"י

ומאי דוחקיה דרב. לאוקמא למתניי כר' נתן דלא מעכבא ולמימרא דמתניי לכתחילה קאמר הא אם זרק הורצה: נוקמה כרבנן. ונימא דמתניי אפי' בדיעבד פסול:

אפתי: דילמא שאני התם, דאי ממשיכי הני חזי להו!

אם כן, ליתני הואיל וראויים לימשך, מאי "שפבר נזרק הדם"? שמע מינה: בדם תליא מילתא, אבל אכילה לא מעכבא.

מאי דוחקיה דרב דמוקים לה מתניתין לכתחלה, ורבי נתן? נוקמה כרבנן, ואפילו דיעבד נמי לא!

רב, מתניתין קשיתה: אמאי תני: "אין זורק את הדם"? ליתני: 'פסול'! אלא שמע מינה: "אין זורק" - לכתחלה, אבל דיעבד - שפיר דמי.

ולרבי נתן, "איש לפי אכלו" - למה לי?

דבעינו גברא דחזי לאכילה.

268. עח, ב

רס"י

פסח עצמו כשר. קס"ד לזרוק דמו ולהקטיר חלבו אבל לאכילה לא וקתני ואדם יוצא בו ידי חובתו:

אין מחשבת אוכלין. חולה וזקן בזריקת דם דאיש לפי אכלו לגבי שחיטה כתיב:

חלים. בריא:

גברא דחזי לאכילה בעי. דכי כתיב איש לפי אכלו אגברא כתיב דליהוי גברא בר אכילה אבל פסח לא איכפת לן אי לא חזי:

זרק בטהרה. בכהנים וכלי שרת טהורין:

ור' נתן היא. דאמר אכילה לא מעכבא ולא בעי ר' נתן גברא דחזי לאכילה ומתניתא קמייטא מוקי ר' אלעזר כרבנן:

הכא במאי עסקינן בציבור. שנטמאו רוב ציבור בין שחיטה לזריקה כגון שמת הנשיא ונטמאו הילכך גברי דחזו לאכילה נינהו:

גזירה שמא. לשנה אחרת יטמאו ציבור אחר זריקה:

ויאמרו אשתקד. מי לא היינו טמאין בשעת אכילה ואכלנו ואע"פ ששחיטתו בטהרה השתא נמי אע"פ ששחיטתו וזריקתו בטהרה ניכול בשר בטומאה ולא ידעי דאשתקד בעידנא דהוי זריקת הדם טמאין הוו והוה ליה פסח הבא בטומאה:

מאן תנא להא?

דתנו רבנן:

"שחטו לאוכליו, וזרקו דמו שלא לאוכליו, הפסח עצמו - כשר ואדם יוצא בו ידי חובתו".
כמאן?

גימא רבי נתן היא, ולא רבנן?

אפילו תימא רבנן,

אין מחשבת אוכליו בזריקה.

מאן תנא להא?

דתנו רבנן:

"הרי שהיה חולה בשעת שחיטה, וחלים בשעת זריקה, חלים בשעת שחיטה, וחולה בשעת זריקה - אין שוחטין וזורקין עליו, עד שיהא חלים משעת שחיטה עד שעת זריקה".
כמאן?

גימא רבנן היא, ולא רבי נתן?

אפילו תימא: רבי נתן,

גברא דחזי לאכילה בעינו.

מאן תנא להא?

דתנו רבנן:

"שחטו בטהרה ואחר כך נטמאו הבעלים - יזרק הדם בטהרה, ואל יאכל בשר בטומאה".
כמאן?

אמר רבי אלעזר:

במחלוקת שנויה,

ורבי נתן היא.

ורבי יוחנן אמר:

אפילו תימא רבנן היא.

הכא במאי עסקינן: בציבור, דאפילו בטומאה נמי עבדי.

אי בציבור אמאי אין הבשר נאכל בטומאה?

גזירה שפמא יטמאו הבעלים לאחר זריקה, ויאמרו: אשתקד לא נטמאנו ואכלנו, השתא נמי ניכול, ולא ידעי דאשתקד כי איזדריק דם, בעלים טמאים הוו, השתא בעלים טהורים הוו.

269. עט, א

רפ"י

איבעית אימא רב דאמר. אם זרק הורצה:
כרבי יהושע. דאית ליה אכילת פסחים לא מעכבא:
שלמי נזיר. תחילתן לאכילה דבעי שילוח שערן תחת הדוד שהשלמים מתבשלין בו כדכתיב (במדבר ו) ולקח את שער ראש נזרו ונתן על האש וגוי ועוד בעי תנופה זרוע בשלה אלמא צריך שיהא בשר טהור בשעת זריקה שיהא ראוי למצוה האמורה בו:
ואם זרק הורצה. דהני לא מעכבי:
נטמאו בעלים. במת דלא חזו למיכל לאורתא דטומאתן שבעה:
ואם זרק לא הורצה. דאע"ג דאכילתו לא מעכבא גברא דחזי לאכילה בעינן ורחמנא דחייא לטמא נפש לפסח שני ובנזיר נמי כתיב (שם) כי ימות מת עליו וגוי דסותר את נזירותו:

[אמר רב גידל אמר רב:
 אם זרק - הורצה].

עט, א ואיבעית אימא:
 רב דאמר כרבי יהושע.

דתניא:

"רבי יהושע אומר:

**כל הזבחים שבתורה בין שנטמא בשר וחלב קיים,
 בין שנטמא חלב ובשר קיים - זורק את הדם.
 נזיר ועושה פסח, נטמא חלב ובשר קיים - זורק את הדם.
 נטמא בשר וחלב קיים - אין זורק את הדם.
 ואם זרק - הורצה.
 נטמאו הבעלים במת - לא יזרוק,
 ואם זרק - לא הורצה."**

270. עט, א

"במוקדשיו אינו בן, [אלא אף על פי שנטמא הבשר והחלב קיים - זורק את הדם]."

מתניתין מוני?

רבי יהושע היא.

דתנא:

"רבי יהושע אומר:

כל הזבחים שבתורה שנשתייר מהם נזית בשר, או נזית חלב - זורק את הדם. נחצי זית בשר ונחצי זית חלב - אין זורק את הדם. ובעולה, אפילו נחצי זית בשר ונחצי זית חלב - זורק את הדם, מפני שנולה כליל. ובמנחה אף על פי שנולה קיימת - לא יזרוק."

"מנחה" - מאי עבדתה?

אמר רב פפא:

מנחת נסכים.

סלקא דעתך אמינא: פיון דקא אתיא מכח זבח,

כגופיה דזבח דמי.

קא משמע לן.

"חלב" - מנא לן?

אמר רבי יוחנן משום רבי ישמעאל ומטו בה משום רבי יהושע בן חנניה:

דאמר קרא: "והקטיר החלב לריח ניחח לה"¹⁴ (ויקרא יז, א),

חלב, אף על פי שאין בשר.

אשפחן חלב, יותרת הכבד ושתי כליות - מנא לן?

היא אמרינן דזרקין?

מדקתני: "ובמנחה אף על פי שנולה קיימת - לא יזרוק",

מנחה הוא דלא, אבל יותרת הכבד ושתי הכליות שפיר דמי.

מנא לן?

רבי יוחנן דידיה אומר:

אמר קרא: "לריח ניחח" - כל שאתה מעלה לריח ניחח.

ואיצטריך למכתב "חלב", ואיצטריך למכתב "ריח ניחח",

דאי כתב רחמנא: "חלב", הוה אמינא: חלב - אין, יותרת הכבד ושתי הכליות - לא.

כתב רחמנא "לריח ניחח".

ואי כתב רחמנא: "לריח ניחח", הוה אמינא: כל העולין לריח ניחח, ואפילו מנחה,

כתב רחמנא "חלב".

רש"י
 חצי זית בשר וחצי זית חלב אין זורק הדם. דאכילת אדם ואכילת מזבח לא מצטרפין: אפי' כולה קיימת לא יזרוק. את הדם עליה: מנחה מאי עבדתיה. בזריקת דם: מנחת נסכים. הבאה עם הזבח מהו דתימא כזבח דמיא ותיהוי במקום זבח להכשיר את הדם: חלב מנא לן. דהוי שיעור להכשיר זריקת דם: והקטיר החלב. גבי זריקת דם כתיב דכתיב וזרק הכהן את הדם וגוי עד והקטיר החלב לריח ניחוח: יותרת הכבד ושתי הכליות מנא לן. מדאיצטריך ליה למיתני מנחה לא הויא שיעור מכלל דסבירא ליה דהני דגופיה דזבח נינהו הוי שיעור: אמר קרא. בהאי קרא גופיה והקטיר החלב לריח ניחוח:

¹⁴ זורק הכהן את הדם על מזבח ה' פתח אהל מועד והקטיר החלב לריח ניחח לה'

271. עט, א

רש"י

מתני' יעשו בטומאה. ואפי' טמאין יחידין דהא פסח דטהורין גופיה בטומאה אתי משום כהנים:

גמ'

שאינ קרבן צבור. הבא בטומאה חלוק מאחר שקרבן רובן בא בטומאה אף היחיד עושה בטומאה:

לא שנו. דמשמע משום טומאת כלי שרת עבדי כולחו בטומאה: אלא שנטמא סכין בטמא מת. שהוא אב הטומאה דנעשה אף הסכין אב הטומאה לטמא אדם:

דרחמנא אמר בחלל חרב. למידרש מיניה דכלי מתכת המיטמא במת נעשה כיוצא בזה שנגע בו:

טומאה דחוויה היא בצבור. בקושי הותרה וכל כמה דאפשר לאהדורי אטהרה או אטומאה קלה מהדרינן:

קרינא ביה הבשר כל טהור יאכל בשר. ולא טמא:

משנה

נטמא קהל או רובו, או שהיו הכהנים טמאים והקהל טהורים - יעשו בטומאה. נטמא מיעוט הקהל - הטהורין עושין את הראשון, והטמאין עושין את השני.

גמרא

תנו רבנן:

"הרי שהיו ישראל טמאין, וכהנים וכלי שרת טהורין,

או שהיו ישראל טהורין וכהנים וכלי שרת טמאין,

ואפילו ישראל וכהנים טהורין, וכלי שרת טמאין - יעשו בטומאה,

שאינ קרבן ציבור חלוק".

אמר רב חסדא:

לא שנו אלא: שנטמא הסכין בטמא מת,

דרחמנא אמר: "בחלל חרב"¹⁵ (במדבר יט, טז) - חרב הרי הוא כחלל,

וקא מטמא לגברא.

דמעיקרא כי מיתעביד, בטומאת הגוף דכרת קא מיתעביד.

אבל נטמא הסכין בטומאת שרץ, דבשר הוא דמטמא ליה, לגברא לא מטמא ליה,

טהורין עביד, טמאין לא עביד,

מוטב יאכל בטומאת בשר בלאו, ואל יאכל בשר בטומאת הגוף שהוא בכרת.

אלמא קסבר רב חסדא:

טומאה דחוויה היא בציבור.

וכן אמר רבי יצחק:

טומאה דחוויה היא בציבור.

ורבא אמר:

אפילו טמאין נמי עבדי,

מאי טעמא?

דכתיב: "והבשר אשר יגע בכל טמא לא יאכל, באש ישרף, והבשר כל טהור יאכל בשר" (ויקרא ז, יט),

כל היכא דלא קרינן ביה: "והבשר אשר יגע בכל טמא לא יאכל" - לא קרינן ביה: "והבשר כל טהור יאכל בשר".

כל היכא דקרינן ביה: "והבשר אשר יגע בכל טמא לא יאכל", קרינן ביה: "והבשר כל טהור יאכל בשר".

¹⁵ וכל אשר יגע על פני השדה בחלל חרב או במת או בעצם אדם או בקבר יטמא שבעת ימים

272. עט, א-ב

רס"י

הללו עושין לעצמן. בטהרה והללו עושין לעצמן בטומאה טהורים לא עבדי בטומאה דהוי כרוב ורוב טהורין לא עבדי בטומאה וטמאין לשני לא מידחו משום דהו נמי רובא ורובא לשני לא מידחו:
 טהורין עושין הראשון. בטהרה דאי נמי מיעוטא ניהו אית להו למעבד הראשון בטומאה וכל שכן כי עבדי בטהרה שפיר דמי: **וטמאין עושין את השני**. דכיון דאינן כרוב נידונין כמיעוט ונידחין לשני:
וטמאין אין עושין לא את הראשון. דכיון דאינו כרוב לא עבדי בטומאה ובשני נמי לא דאינו מיעוט:
יעשו בטומאה. אף הטהורין: **רובא הוא כו'**. כי איטמי רובא הוא דעבדי טמאין ראשון ובטומאה:
אבל פלגא ופלגא לא עבדי. טמאים לראשון כלל:
כלהו. אפילו הטהורין אין צריכין להזהר בשמירת טהרה:
מסתברא. דפלגא ופלגא נמי טמאין עבדי בטומאה ולא מידחו:
לרב. דאמר הללו לעצמן והללו לעצמן:
וללישנא בתרא דרב כהנא. דאמר טמאין אין עושין לא זה ולא זה הא דקתני טמאים נדחין לשני היכי מתרצא לה:

איתמר:
 הרי שהיו ישראל מחצה טהורין ומחצה טמאין.
רב אמר:
 מחצה על מחצה - כרוב.
ורב כהנא אמר:
 מחצה על מחצה - אינו כרוב.

"רב אמר: מחצה על מחצה - כרוב" - הללו עושין לעצמן, והללו עושין לעצמן.
 "ורב כהנא אמר: מחצה על מחצה - אינו כרוב" - טהורין - עושין את הראשון, וטמאין - עושין את השני.

איכא דאמרי:
אמר רב כהנא: מחצה על מחצה - אינו כרוב",
 טהורין - עושין את הראשון,
 וטמאין - אין עושין לא את הראשון ולא את השני.
עט,ב
 בראשון לא עבדי - דלא הו רובא.
 בשני לא עבדי, דלא הו מיעוטא.

תנן:
"נטמא קהל או רובו, או שהיו הפהנים טמאין והקהל טהורים יעשה בטומאה".
 רובו הוא דעבדי בטומאה,
 אבל פלגא ופלגא לא עבדי בראשון.
 קשיא לרב!

אמר לך רב:
 רובא עבדי פולהו בטומאה,
 פלגא ופלגא - הללו עושין לעצמן, והללו עושין לעצמן.

הכי נמי מסתברא:
 דקתני ספא: **"נטמא מיעוט הקהל, טהורין עושין את הראשון וטמאין עושין את השני"**,
 מיעוט הוא דעבדי בשני,
 אבל פלגא ופלגא - לא.
 ועבדי בראשון.
 הללו עושין לעצמן, והללו עושין לעצמן.

ואלא קשיא לרב כהנא!

אמר לך רב כהנא:
 נטמאו מיעוט הקהל:
 טהורין - עושין את הראשון,
 וטמאין - עושין את השני.
 הא פלגא ופלגא:
 טהורין - עושין את הראשון,
 אבל טמאין - אינן עושין לא את הראשון ולא את השני.

התינח ללישנא בתרא דרב כהנא,
 אלא להך לישנא דאמר רב כהנא: טהורים - עושין את הראשון, וטמאין - עושין את השני,
 מאי איכא למימר?

אמר לך רב כהנא:
 הוא הדין דאפילו פלגא ופלגא נמי:

ר"י

משלימות לטמאין. דבזכרים הווי טהורים רובא אבל יש מן הנשים טמאות יותר מן הטהורות עד שמשלימות החשבון למחצה על מחצה וקסבר האי תנא נשים בראשון רשות וכ"ש בשני הילכך דל נשים מהכא דאינן מן המניין וזיל בתר זכרים והווי טמאים מיעוטא ומדחו לשני אבל בפלגא ופלגא אי כמר אי כמר: **כגון שהיו ישראל.** הזכרים מחצה טהורין ומחצה טמאין וכשאתה מונה הנשים עמהן רבין טהורים על הטמאים: **בראשון חובה.** והרי הן במנין ונמצאו טמאים מיעוטא: **ובשני נשים רשות.** ותנאי פליגי בהא מילתא בפי האשה (לקמן דף צא:): **בראשון לא עבדי.** טמאין דהוה להו מיעוטא: **ובשני לא עבדי.** דלגבי שני אין הנשים מן המנין למיהוי טהורין רובא הילכך לא הווי טמאים מיעוטא אלא פלגא ולרב מחצה על מחצה כרוב ולא עבדי בשני: **ורב כהנא.** דאמר פלגא עבדי בשני מתרץ הכי כו': **ונשים משלימות לטהורין.** שלא היו טהורין מחצה אלא על ידי הנשים ואי אזלינן בתר זכרים הווי טמאין רובא. ועודפות עליהן לא גרסינן: **ופלגא בראשון לא עבדי.** בטומאה ללישנא קמא דרב כהנא:

טהורין - עושין את הראשון,

וטמאין - עושין את השני.

והאי דקתני: **"מיעוט הקהל"**, אידי דתנא רישא **"רובו"** תנא נמי סיפא **"מיעוטו"**.

תנאי פוותיה דרב,

תנאי פוותיה דרב כהנא כתרי לישני.

תנאי פוותיה דרב:

"היו ישראל מחצה טהורין ומחצה טמאין,

הללו עושין לעצמו, והללו עושין לעצמו".

תנאי פלישנא קמא דרב כהנא:

"הרי שהיו ישראל מחצה טהורין ומחצה טמאין,

טהורין - עושין את הראשון,

וטמאין - עושין את השני".

ותנאי פלישנא בתרא דרב כהנא:

"הרי שהיו ישראל מחצה טהורין ומחצה טמאין,

טהורין - עושין את הראשון,

וטמאין - אינן עושין לא את הראשון ולא את השני".

לרב, וללישנא בתרא דרב כהנא,

הא דתנא: **"טהורין עושין את הראשון וטמאין את השני"**,

היכי מתרצי לה?

כגון שהיו ישראל מחצה טהורין ומחצה טמאין,

ונשים משלימות לטמאים.

וקסבר: נשים בראשון רשות.

דל נשים מטמאין - והווי להו טמאין מיעוטא,

ומיעוטא ידחו לפסח שני.

לרב וללישנא קמא דרב כהנא,

הא דתנאי:

"טהורין עושין את הראשון וטמאין אין עושין לא את הראשון ולא את השני",

היכי מתרצי לה?

רב מתריץ לה:

כגון שהיו ישראל מחצה טמאין ומחצה טהורין,

ונשים עודפות על הטהורים,

וקסבר: נשים בראשון - חובה, שני - רשות.

בראשון לא עבדי - דהוי ליה מיעוט, ומיעוטא לא עבדי בראשון.

ובשני לא עבדי - דל נשים מינייהו, והווי להו פלגא ופלגא לא עבדי בשני.

ולרב כהנא דאמר: פלגא נמי עבדי בשני, הכי מתריץ לה:

כגון שהיו ישראל מחצה טהורין ומחצה טמאין,

ונשים משלימות לטהורין.

וקסבר: נשים בראשון - חובה, ובשני - רשות.

בראשון לא עבדי, דהווי להו פלגא ופלגא,

פלגא בראשון לא עבדי, ובשני נמי לא עבדי,

דל נשים מינייהו מן הטהורין הווי להו טמאין רובא,

ורובא לא עבדי בשני.

רש"י

תנאי היא. האי תנא ותנא
 דלעיל דקאי כוותיה האי תנא
 סבר מחצה על מחצה הוי כרוב
 ותנא דלעיל סבר אינו כרוב:
עושין בטומאה. אפילו
 הטהורין:

וְלִרְבִּי כֹהֲנָא,
 הָא דְתַנְיָא: "הָרִי שֶׁהָיוּ יִשְׂרָאֵל מְחַצֵּה טְהוֹרִין וּמְחַצֵּה טְמֵאִין,
 הִלְלוּ עוֹשֵׂין לְעֶצְמוֹ וְהִלְלוּ עוֹשֵׂין לְעֶצְמוֹ" - הֵיכִי מְתַרְיִין לָהּ?

אָמַר לְדִ רַב כֹּהֲנָא:

תַּנְיָא הִיא.

אִיכָא לְמַאן דְּאָמַר: מְחַצֵּה עַל מְחַצֵּה - כְּרֹב,
 וְאִיכָא לְמַאן דְּאָמַר: מְחַצֵּה עַל מְחַצֵּה - אֵינוֹ כְּרֹב.

273. עט, ב - פ, א

רש"י

לא תוכל לזבוח את הפסח באחד. בשביל יחיד לא תזבחנו שיהא אותו היחיד גורם ומועיל בשחיטתו שום צד נטיה: איקרי קהל. ומילתא מפ' בהוריות (דף ה:) דקאמר ליה רחמנא ליעקב גוי וקהל גוים יהיה ממך וכבר נולדו לו כל השבטים חוץ מבנימין הילכך שבט אחד חשוב כציבור ולא מידחי לשני: יעשו בטומאה. אף טהורין אם ירצו: מטמאין אחד מהן. כי היכי דניהוו רוב טמאין וניעבדו כולהו [בטומאה]: שהיו טמאין עודפין על הטהורין אחד. דלא חזו טהורים בראשון: הדר' קושיין לדוכתיה. דהוו להו פלגא ופלגא והללו יעשו לעצמן והללו יעשו לעצמן: אלא ה"ק כו'. ולעולם מחצה על מחצה דווקא קתני וה"ק רב אי משכחת תנא דאית ליה כתי"ק דאמר פלגא ופלגא לא עבדי טהורין בטומאה כדקתני הללו עושין לעצמן וכרבי יהודה דאמר אין קרבן ציבור חלוק מכי עביד קהל בטומאה בראשון לא מפליג למיעבד טהורין בטהרה דאוסר ליחלק שגנאי הדבר דמוכחא מילתא בהדיא כשזוהרין אלו מאלו:

גופא:

"הרי שהיו ישראל מחצה טהורין ומחצה טמאין: הללו עושין לעצמן, והללו עושין לעצמן. היו טמאין עודפין על הטהורין, אפילו אחד - יעשו בטומאה, לפי שאין קרבן ציבור חלוק. רבי אלעזר בן מתתיה אומר: אין היחיד מכריע את הציבור לטומאה, שנאמר: ^ "לא תוכל לזבוח את הפסח באחד שערין" (דברים טז ה). רבי שמעון אומר: אפילו שבט אחד טמא ושאר כל השבטים טהורים, הללו עושין לעצמן, והללו עושין לעצמן.

פ,א

מאי טעמא דרבי שמעון?

קסבר:

שבט אחד איקרי קהל.

רבי יהודה אומר:

אפילו שבט אחד טמא ושאר כל השבטים טהורין - יעשו בטומאה, שאין קרבן ציבור חלוק. רבי יהודה סבר שבט אחד איקרי 'קהל'. והווי להו פלגא ופלגא, ואין קרבן ציבור חלוק, ועבדי כולהו בטומאה.

274. פ, א

רפ"י

מטמאין אחד מהן בשרץ. ונעבדיה כולהו בטומאה: שוחטין וזורקין על טמא שרץ. הואיל וחזי לאורתא הילכך אין מכריע את הציבור לטומאה: מחגיגתו של מחר שאתה מטמאו כל שבעה: אפשר דעביד. חגיגתו בשביעי של פסח שהוא שמיני שלו דהא כל זי תשלומין אית ליה: קסבר כולן. הימים של רגל תשלומין של ראשון הן ואינן תשלומין זה לזה ופולגתא היא בחגיגה (דף ט:). ומאן דאית ליה כולן תשלומין לראשון סבר היכא דלא חזי לראשון תו לא חזי: מאן ציית לך. להשתלח לדרך רחוקה: וכי עקר משכניה וסיכיה. אהלו ויתדותיו ורהיט בתמיה מי ישמע לנו להטריח עצמו הילכך הא עדיפא כרב:

איתמר:

היו ישראל מחצה טהורין ומחצה טמאין, אמר רב: מטמאין אחד מהן בשרץ.

ואמאי?

ניעבדו הני לחודייהו והני לחודייהו, דהא אמר רב: הללו עושין לעצמן, והללו עושין לעצמן!

אמר:

הכא במאי עסקינן: כגון שהיו טמאין עודפין על הטהורין אחד.

אי הכי הוה רובא טמאים, ניעבדו כולהו בטומאה!

סבר לה כרבי אלעזר בן מתאי,

דאמר: אין היחיד מכריע את הציבור לטומאה.

אי הכי, הדר קושטין לדוכתיה, ניעבדו הני לחודייהו והני לחודייהו!

אלא, הכי קאמר:

אי איכא תנא דסבר לה כתנא קמא, דאמר: פלגא ופלגא לא עבדי כולהו בטומאה, וסבר לה כרבי יהודה, דאמר: אין קרבן ציבור חלוק מטמאין אחד מהן בשרץ.

ועולא אמר:

משלחין אחד מהן לדרך רחוקה.

ויטמאנו בשרץ!

קסבר: שוחטין וזורקין על טמא שרץ.

ויטמאנו במת!

מדחהו אתה מחגיגתו.

השתא נמי, מדחהו אתה מפסחו!

אפשר דעביד בשני.

מת נמי אפשר דעביד בשביעי,

דהנה ליה שמיני שלו!

קסבר עולא:

כולהו תשלומין דראשון נינהו,

דחזי בראשון - חזי בכולהו,

וכל היכא דלא חזי בראשון - לא חזי בכולהו.

אמר להו רב נחמן:

זילו ואמרו ליה לעולא: מאן ציית דעקר סיכיה ומשכניה ורהיט?!

רש"י

275. פ, א

רובן זבין. דלא מצו למיעבד
בראשון:

איתמר:

היו רובן זבין, ומיעוטן טמאי מתים?

אמר רב:

אותן טמאי מתים - אינן עושין לא בראשון ולא בשני.

ראשון לא עבדי - דהוו מיעוטא, ומיעוטא לא עבדי בראשון.
בשני נמי לא עבדי - כל היכא דעבדי ציבור בראשון, עביד יחיד בשני.
כל היכא דלא עבדי ציבור בראשון - לא עביד יחיד בשני.

אמר להו שמואל:

זילו אמרו ליה לאבא:

"ויעשו בני ישראל את הפסח במועדו" (במדבר ט, ב) - מאי עבדת ליה?

אמר להו:

זילו אמרו ליה:

כי הו פוליהו זבין מאי עבדת ליה?

אלא פיון דלא אפשר - לא אפשר,

הכא נמי - לא אפשר.

276. פ, א-ב

רפ"י

אין תשלומין לפסח הבא בטומאה. ואין הזבין עושין את השני אפילו טהרו:
 רב הונא סבר טומאה דחוויה היא בציבור. ובקושי הותר להקריבו הלכך לא משוינן להו בטהורים למידחי טמאין לשני:
 ורב אדא סבר היתר הוא בציבור. ומשוינן להו בטהורין ודחו זבין לשני:
 טהרה מדחיא. טומאה לשני כי עבדי ציבור בטהרה:

איתמר:
 היו רובן טמאי מתים, ומיעוטן זבין.
 רב הונא אמר:
 אין תשלומין לפסח הבא בטומאה.
 ורב אדא בר אבהו אמר:
 יש תשלומין לפסח הבא בטומאה.

נימא בהא קמיפליגי:
 דמאן דאמר: אין תשלומין לפסח הבא בטומאה, קסבר: טומאה דחוויה היא בצבור.
 מאן דאמר: יש תשלומין לפסח הבא בטומאה, קסבר: טומאה הותרה בצבור.

אמר:
 לא, דכולי עלמא טומאה דחוויה בצבור.
 ובהא פליגי:
 מר סבר:
 טהרה - מדחיא,
 טומאה - לא מדחיא.
 ומר סבר:
 אפילו טומאה - נמי מדחיא.

פ,ב

רש"י

בראשון לא עבדי. דהא טמאי מתים מיעוטא ובשני לא עבדי דהואיל וטהרו זבין עכשיו נמצאו רוב ציבור צריכין לו ורובא דציבור בשני לא עבדי:

277. פ, ב

איתמר:

היו שלישייתן זבין, ושלישייתן טהורין, ושלישייתן טמאי מתים?

אמר רבי מני בר פטיש:

אותן טמאי מתים אינן עושין לא את הראשון ולא השני.

בראשון לא עבדי - הגדילו זבין על הטהורים, לא עבדי בטומאה, הנה ליה טמאי מתים מיעוטא, ומיעוטא לא עבדי בראשון.

בשני לא עבדי: נצרפו זבין עם טמאי מתים דלא עבדי בראשון, הוה להו רובא, ורובא - לא מדחו לפסח שני.

278 פ, ב

רס"י

מתני'

הפסח שנזרק את דמו ואח"כ נודע שהוא טמא. הפסח או הדם:

הציץ מרצה. ופטור מפסח שני: נטמאו. בעליו טומאת הגוף במת:

אין הציץ מרצה. וחייב לעשות פסח שני דהא בשעת זריקה לאו בר מיעבד פסח הוא דרחמנא דחייב:

הנזיר. דכתיב ביה (במדבר ו) וכי ימות מת וגוי והימים הראשונים יפלו אם נטמא במת קודם הבאת קרבנותיו סותר:

הציץ מרצה על טומאת הדם. ותגלחתו כשירה ומותר לשתות יין ולטמא למתים:

ואין הציץ מרצה על טומאת הגוף. ואם נטמא בעת הבאת קרבנותיו סותר את הכל:

נטמא גופו. בטומאת התהום בטומאת ספק כדמפרש בגמרא הרי זה מרצה דהלכה למשה מסיני היא דהותרה טומאת התהום להם כדאמר בגמרא ובתוספתא מפרש לה הכי כיצד אמרו לו קבר היה עמך בבית שנכנסת בו תחת האבן שישבת עליה ונודע לו עד שלא עשה פסחו צריך לעשות פסח שני משעשה אין צריך לעשות פסח שני. וכן נזיר שהיה הולך להביא קרבנותיו אמרו לו מת היה עמך בבית שנכנסת בו ונודע לו בין עד שלא הביא קרבנותיו בין משהביא קרבנותיו צריך להביא קרבן טומאה אבל אמרו לו קבר התהום עמך בבית שנכנסת בו תחת האבן שישבת עליה ונודע לו עד שלא הביא קרבנותיו צריך להביא קרבן טומאה ומהו קרבן טומאה אשם ושתי תורים ומתחיל למנות נזירות אחרת. בתוספתא דזבחים:

גמ'

בין בשוגג בין במזיד. קס"ד דהכי קאמר שזרקו בין בשוגג בין במזיד ומשני דהאי שוגג ומזיד אטומאה קאי אבל זריקה בעיטן שוגג:

משנה

הפסח שנזרק דמו ואחר כך נודע שהוא טמא - הציץ מרצה. נטמא הגוף - אין הציץ מרצה, מפני שאמרו: הנזיר ועושה פסח - הציץ מרצה - על טומאת הדם, אין הציץ מרצה - על טומאת הגוף. נטמא הגוף טומאת תהום - הציץ מרצה.

גמרא

טעמא דנזרק ואחר כך נודע, אבל נודע ואחר כך נזרק - לא מרצה.

ורמיהו:

"על מה הציץ מרצה?"

על הדם ועל הבשר ועל החלב שננטמא בין בשוגג בין במזיד, בין באונס בין ברצון בין ביחיד בין בציבור!"

אמר רבינא:

טומאתו:

בין בשוגג בין במזיד - הורצה.

זריקתו:

בשוגג - הורצה,

במזיד - לא הורצה.

רבי שילא אמר:

זריקתו:

בין בשוגג בין במזיד - הורצה.

טומאתו:

בשוגג - הורצה,

במזיד - לא הורצה.

אלא הא דקתני: "בין בשוגג בין במזיד".

הכי קאמר:

נטמא בשוגג, וזרקו בין בשוגג בין במזיד - הורצה.

והא דקתני: "דם שנזרק ואחר כך נודע" - טעמא דנזרק ואחר כך נודע,

אבל נודע ואחר כך נזרק - לא,

הוא הדין דאפילו נודע ואחר כך נזרק.

והאי דקתני: "נזרק ואחר כך נודע" - משום דבעי למתני לסיפא: "נטמא הגוף אין הציץ מרצה",

אפילו נזרק ואחר כך נודע - לא, קתני רישא נמי: "נזרק ואחר כך נודע".

279. פ, ב - פא, א

"נטמא טומאת התהום [הציץ מרצה]".

בעי רמי בר חמא:

כהן המרצה בקרבנותיהן - הותרה לו טומאת התהום, או לא?

מי אמרינן: כי גמירי בטומאת התהום בבעלים, ככהן לא גמירי?
או דילמא: בזיבחה גמירי, ולא שנה ככהן ולא שנה בבעלים.

אמר רבא:

תא שמע:

דתני רבי חייא:

"לא אמרו טומאת התהום אלא למת בלבד".

"מת" למעוטי מאי?

לאו למעוטי טומאת התהום דשרץ.

ובמאי עסקינן?

אי גמא: בבעלים.

ובמאן?

אי בנזיר - מי מהני ביה?! "וכי ימות מת עליו"¹⁶ (במדבר ו, ט) אמר רחמנא!

אלא בעושה פסח.

הניחא למאן דאמר: אין שוחטין וזורקין על טמאי שרץ.

אלא למאן דאמר שוחטין וזורקין על טמאי שרץ.

השתא טומאה ידועה הותרה לו, טומאת התהום לא כל שכן?!

אלא לאו ככהן,

ושמע מינה: הותרה לו טומאת התהום!

אמר רב יוסף:

לא לעולם בעלים ובפסח.

ולמעוטי טומאת התהום דזיבה.

וטומאת תהום דזיבה לא מרצה?!

והתניא:

"רבי יוסי אומר:

פא, א שומרת יום כנגד יום ששחטו וזרקו עליה^א בשני שלה,

ואחד כן ראתה - אינה אוכלת,

ופטורה מלעשות פסח שני".

מאי טעמא?

לאו, משום דמרצי ציין!

אמר:

לא, משום דקסבר רבי יוסי: מכאן ולהבא היא מטמאה.

והתניא:

"רבי יוסי אומר:

זב בעל שתי ראיות, ששחטו וזרקו עליו בשביעי שלו, ואחר כך ראה.

וכן שומרת יום כנגד יום ששחטו וזרקו עליה בשני שלה ואחר כך ראתה,

הרי אלו:

רש"י

בקרבנותיהן. דנזיר ועושה פסח הותרה לו אם נטמא גופו בספק טומאה וקרובן יחיד אינו דוחה שבת וטומאה:

כי גמירי. דטומאת התהום מותרת להם בבעלים הוא דגמירי אבל ככהן לא:

או דילמא בזיבחה גמירי. בקרבנות הללו בפסח ובקרבנות נזיר גמירי דהותרה להם טומאת התהום של גוף הילכך לא שנה בבעלים ולא שנה ככהן:

לא אמרו טומאת התהום. דהותרה בנזיר ועושה פסח:

אלא במת בלבד. אבל שאר טומאות ספק לא הותרו:

ובמאן. במי תארע טומאת התהום זו דשרץ דקאמר לא הותרה:

אי בנזיר מי מהניא ביה. אפילו טומאות דשרץ [ודאי] לסתור מניינו והבאת קרבנותיו:

וכי ימות עליו כתיב. פתע זה שוגג פתאום זה מזיד בכריתות (דף ט.):

הניחא למאן דאמר. לקמן בפרק האשה (דף ז.): ה"ג אלא לאו ככהן:

לעולם בבעלים. ובעושה פסח ודקשיא לך הא לא מהניא ביה טומאה אחריתי איכא טומאת זיבה שהיא שבעת ימים ואין שוחטים וזורקים עליו ואשמעינן רבי חייא דטומאת התהום דזיבה כגון זב בשביעי שלו דספק הוא שמא יראה היום ויסתור כל מה שמנה ספק לא יראה והרי הוא כטמא שרץ דחזי לאורתא והויא לה טומאת התהום ופסלא ביה:

בשני שלה. עדיין ספק הוא שמא תראה יום זה ויצטרף עם אתמול ותראה גם מחר והווי להו שלשה והויא לה זבה גמורה ואם לא תראה תטהר לערב:

אינה אוכלת. שהרי צריכה להיות עוד מחר שומרת יום כנגד יום:

ופטורה מלעשות פסח שני. קס"ד כיון דבשעת שחיטה וזריקה ספק הוי מרצה ציץ מטומאת התהום דזיבה ואע"ג דאיגלאי מילתא למפרע שנטמאה ודאי בטומאת התהום:

מכאן ולהבא היא מטמא. שומרת יום כנגד יום שספרה קצת היום וטבלה טהורה מטומאה של אתמול וכי הדר חזיא בו ביום מטמאה מכאן ולהבא ותהיה מחר שומרת יום כנגד יום הלכך בזריקה ושחיטה טהורה מעלייתא הואי ורבנן פליגי עליה ואמרי דכי חזיא איגלאי מילתא למפרע דזיבה היא וחדא טומאה היא ובשעת שחיטה ספק הואי וחייבת בפסח שני ולקמיה פריך כיון דלרי יוסי כל חד וחד טומאה באנפי נפשיה הוא היאך מצטרפים לזיבה לעשות זבה גדולה:

בעל שתי ראיות. דאילו בעל גי ראיות לא חזי למיכל לאורתא עד שיביא קרבנותיו בחי ובשמיני נמי לא מצי למינקט ומיתני ואח"כ ראה מטמא משכב ומושב למפרע דכיון דיצא מזיבה ראשונה לשעה שהיא ראויה לקרבן הויא לה הך זיבה אחריתי ומושב ומשכב שמאתמול לאחר טבילה ועד הנה טהורה למפרע אפילו טבלה בזי שחרית:

¹⁶ וכי ימות מת עליו כפתע פתאום וטימא ראש נורו וגלח ראשו ביום טהרתו ביום השביעי יגלחנו

**מְטַמְּאִין מְשַׁבֵּב וּמוֹשֵׁב לְמַפְרָע,
וּפְטוּרִים מִלְעֲשׂוֹת פֶּסַח שְׁנִי!**

רַק"י

משכבות ומושבות. שלאחר טבילתו טמאין שהרי סתר מניינו והרי הוא כבתחלתו דכתיב (ויקרא טו) וספר לו שבעת ימים והרי אינן ומדקתני נמי בשומרת יום למפרע אלמא נמי למפרע מטמאה ואפ"ה פטר לה מפסח שני ש"מ טעמא משום דטומאת התהום הוי ומשכבות ומושבות רבותא נקט להו מפני שהן אב הטומאה לטמא אדם ובדבר זה זב חלוק משאר טמאין:

מדרבנן. אבל מדאורייתא לא מטמאו אלא מכאן ולהבא לא הזב בשביעי ולא שומרת יום בשני דמקצת יום עולה להן לספירתן הילכך לגבי פסח טהורין מעליא הוו:
אבל הרואה זב כו'. לא ידענו אהיכא קאי אבל:

סותר את שלפניו. כל ספורין שספר וצריך לספור ז' אחרים:

וא"ל רבי יוחנן לא יסתור אלא יומו. ויחזור ויספור יום א' והוינן אמילתיה דר' יוחנן מה נפשך אי למפרע מטמא דאין מקצת היום עולה לו ולא נגמרה ספירתו:

כולהו נמי נסתור. דכתיב וספר לו ז' ימים לטהרתו טהרה אחת לכולן שלא תהיה טומאה מפסקת ביניהן במס' נדה (דף לג.): ואם מנה לסירוגין כי הכא שישתור יומו וישלימנו למחר נמצאת הפסקה ביניהם:

ואם מכאן ולהבא מטמא. שעלתה לו מקצת היום וגמרו ספורין שלו:

יומו נמי לא לסתור. אלא הרי הוא כראיה ראשונה של זיבה אחרת ואין בה אלא טומאת ערב ויטבול לערב ויטהר דקי"ל ראייה ראשונה של זב קרי בעלמא הוא במס' נדה (דף עב.):

אלא. ה"ק ר' יוחנן לא יסתור ולא יומו כלומר אפילו וימו לפי שכבר עלתה לו מקצת היום ככולו ושלמו ספורין שלו ויצא מכלל זיבה:

וא"ל ר' אושעיא לרבי יוחנן:

ר' יוסי קאי כוותך. דס"ל נמי מכאן ולהבא הוא מטמא מדפטר ליה לעיל מפסח שני אלמא קסבר ר' אושעיא למפרע דר' יוסי מדרבנן קאמר:

והא ר' יוסי כו'. מסקנא דמילתיה הוא ולא משום קשיא מייתי לה:

השתא דאמר מכאן ולהבא מטמא. ולא משכחת טומא' התהום בזיבה:

בלבד. דקתני לעיל למעוטי מאי ע"כ למעוטי שרץ תוקמא ובכהן כדאמר לעיל דאילו בבעלים לא מהני שרץ וקאמר דבטומאת התהום דמת מיהא הותרה לו:

אין שוחטין וזורקין על טמא שרץ. ואשמעינן דטומא' התהום נמי דחיא ליה:

היכי משכחת לה. כיון דאית ליה מקצת היום עולה לה לספירתה ומכאן ולהבא מטמאה הו"ל כל יומא טומאה באנפי נפשה:

בשופעת. כל שלשה רצופין דלא הוה לה מניינא כלל:

אי נמי ברואה שני בה"ש. דכל תחלות הימים היו בטומאה דאין כאן ספירה כלל ובשני בין השמשות סגי דאיכא טומאת ג' ימים רצופין כגון בה"ש של ע"ש יש כאן סוף ערב שבת ותחלת שבת ובין השמשות של מחר שהוא סוף השבת ותחלת א' בשבת הרי ג' ימים רצופין ואין כאן תחלת יום טהור שיעלה לספירה ולפי הדברים למ"ד מקצת היום ככולו תחלת הלילה עולה לספירתה וא"צ עלות השחר מדאיצטריך למנקט בין השמשות ולא נקט משכחת לה בשרואה בלילות:

אמר:

מאי "למפרע"?

מדרבנן.

ואף רבי אושעיא סבר:

מטמא למפרע מדרבנן.

דתני¹⁷ רבי אושעיא אומר:

"אבל זב שראה בשביעי שלו סותר את שלפניו" (זבים א, ב).

ואמר ליה רבי יוחנן:

לא יסתור אלא יומו!

ממה נפשך,

אי קסבר: למפרע הוא מטמא - אפילו כולו נסתור.

אי קסבר: מכאן ולהבא הוא מטמא יומו - נמי לא נסתור!

אלא אימא: לא יסתור ולא יומו!

ואמר ליה: רבי יוסי קאי כוותך.

והא רבי יוסי אומר:

"מטמאין מושב ומושב למפרע!"

אלא לאו, שמע מינה: מטמא למפרע הוא מדרבנן.

שמע מינה.

ולרבי יוסי,

השתא דאמר: מכאן ולהבא מטמא "למת בלבד", למעוטי מאי?

נפשט מינה דבכהן, והותרה לו טומאת התהום.

אמר: לעולם בבעלים, ובפסח.

וקסבר: אין שוחטין וזורקין על טמא שרץ,

ואיצטריך למעוטי.

אלא לרבי יוסי זבה גמורה היכי משפחת לה?

בשופעת.

אי בעית אימא:

כגון שראתה כל שני בין השמשות.

¹⁷ רבינו דוד בשם הראב"ד, ע"ן במסורת הש"ס שגורס 'דאמר'.

280. פא, א-ב

רפ"י

בתמיד. כל השנה ואלבא דמאן דאמר טומאה דחוויה היא בציבור קבעי רב יוסף הכי אי איצטריך להדר אכהן טהור משום טומא' התהום אי לא ואלבא דמ"ד לקמן דטומאת התהום מרצי ציץ גבי נזיר ועושה פסח אפי' לכתחלה כגון שנודע לו לפני זריקה:

בקרבתיהן. דנזיר ועושה פסח:

במקום שלא הותרה לו טומאה ידועה. כלל כגון נזיר ועושה פסח שהן קרבנות יחיד:

מקום שהותרה לו טומאה ידועה. היכא דליכא טהורין:

אינו דין שהותרה לו טומאת התהום. היתר גמור ואפילו איכא טהורין:

מהלכה. כגון קבר טומאת התהום הלכה למשה מסיני בנזיר ועושה פסח:

ומי דיינינן קל וחומר מהלכה. והא טומאת התהום לא משום ספיקא מטמאין לה דנימא גלוי מילתא למפרע בעלמא היא השתא אפילו בודאי נטמאו נמי אלא בשעה שנטמא היתה טומאת התהום שלא הכיר בה אדם מעולם מטהרין ליה כדלקמן: דר"א ור"ע במסכת נזיר דאמרינן התם רביעית דם אין הנזיר מגלח על מגעה ועל משאה וקאמר רבי עקיבא ק"ו ומה עצם כשעורה שאין מטמא (את כל) אדם באהל הנזיר מגלח על מגעה ועל משאה רביעית דם שנטמא (את כל) אדם באהל אינו דין שהנזיר מגלח על מגעה ועל משאה אמר לו ר"א לר"ע עצם כשעורה שהנזיר מגלח על מגעה ומשאה הלכה למשה מסיני ואין כתוב בתורה ורביעית דם אתה בא ללמוד ממנה בק"ו ואין דנין ק"ו מהלכה אלא מדבר הכתוב בתורה:

בְּעֵי רַב יוֹסֵף:

כִּהֵן הַמְרָצָה בְּתַמִּיד,

הוֹתֵרָה לוֹ טוּמְאַת הַתְּהוֹם אוֹ לֹא?

אם תמצא לומר: כִּהֵן הַמְרָצָה בְּקִרְבָּנוֹתֵיהֶן שֶׁל נְזִיר וְעוֹשֵׂה פֶּסַח הוֹתֵרָה לוֹ טוּמְאַת הַתְּהוֹם,

כִּהֵן הַמְרָצָה בְּתַמִּיד - מֵאֵי?

מִי אֲמַרְיִן: כִּי גָמְרִי טוּמְאַת הַתְּהוֹם בְּפֶסַח, בְּתַמִּיד לֹא גָמְרִי?

אוֹ דִּילְמָא: יְלִיף תַּמִּיד מִפֶּסַח?

אָמַר רַבָּה:

קַל וְחוֹמֵר: וּמָה בְּמִקּוֹם שֶׁלֹּא הוֹתֵרָה לוֹ טוּמְאָה יְדוּעָה הוֹתֵרָה לוֹ טוּמְאַת הַתְּהוֹם,

מִקּוֹם שֶׁהוֹתֵרָה לוֹ טוּמְאָה יְדוּעָה אֵינּוּ דִּין שֶׁהוֹתֵרָה לוֹ טוּמְאַת הַתְּהוֹם!

אָמַרְי:

וּמִי דֵּיִינִין קַל וְחוֹמֵר מִהֲלָכָה!?

וְהִתְנַיֵּא:

"אָמַר לוֹ רַבִּי אֲלִיעֶזֶר:

עֲקִיבָא! עֶצֶם כְּשַׁעוֹרָה - הֵלֶכָה,

רְבִיעִית דָּם - קַל וְחוֹמֵר? וְאִין דָּנִין קַל וְחוֹמֵר מִהֲלָכָה!"

אָלָא, אָמַר רַבָּא:

יְלִיף "מוֹעֲדוֹ" (במדבר כח, ב) ¹⁸ "מוֹעֲדוֹ" (במדבר ט, יג) ¹⁹ מִפֶּסַח.

¹⁸ צו את-בני ישראל ואמרת אליהם את-קרבני לחמי לאשי ריח ניחחי תשמרו להקריב לי במועדו

¹⁹ והאיש אשר-הוא טהור ובדרך לא-היה וחדל לעשות הפסח ונקרתה הנפש שהוא מעמיה כי קרבן יהוה לא הקריב במועדו חטאו ישא האיש ההוא

281. פא, ב

רש"י

וטומאת התהום. שהותרה בנזיר ועושה פסח היכא כתיבא והך בעיא איבעיא בי מדרשא מקמי הא בעיא דרב יוסף ובשני דרב יוסף כבר איפשיטא הך מסקנא דלקמן דטומאת התהום גמרא גמירי לה משום הכי פרכינן לעיל ומי דינינן ק"ו מהלכה:
במחורת עליו. שתהא ברורה לו:
לכם. טמא לנפש או בדרך רחוקה לכם והאי לכם קאי נמי אטמא:

וטומאת התהום גופא היכא כתיבא?

אמר רבי אלעזר:

אמר קרא: **"וכי ימות מת עליו"**²⁰ (במדבר ו, ט) - במחורת עליו.

אשכחן נזיר, עושה פסח מנלן?

אמר רבי יוחנן:

אמר קרא: **"בדרך רחקה לכם"**²¹ (במדבר ט, ט) - במחורת לכם.

רבי שמעון בן לקיש אמר:

כ"דרך" - מה דרך בגלוי,

אף טומאה נמי בגלוי.

מיתבי:

"אי זהו טומאת התהום?"

כל שלא הכיר בה אחד בסוף העולם,

הכיר בה אחד בסוף העולם אין זה טומאת התהום."

לרבי אלעזר דאמר: "במחורת עליו", עד דידיע הוא.

לרבי יוחנן דאמר: **"לכם"** - במחורת לכם, עד דידיעי בה תרין,

לרבי שמעון בן לקיש דאמר: כדרך, עד דידיעי פולי עלמא!

אלא, טומאת התהום הלכתא גמירי לה,

וקרא אסמכתא בעלמא.

²⁰ וכי ימות מת עליו בפתע פתאום

²¹ איש איש כי יהיה טמא לנפש או בדרך רחקה לכם

282. פא, ב

רש"י

כי דרך. טמא לנפש דומיא דדרך רחוקה הוא:
אי זהו טומאת התהום. שהותרה לנזיר ועושה פסח:
לא שנו. דציץ מרצה על טומאת התהום בנזיר ועושה פסח:
מושכב לרחבו של דרך. והוא עבר שם וא"א שלא נגע שם או הסיט או האהיל:
לתרומה. לאכול בתרומה:
טמא. דלא הותרה בו טומאת התהום ואילו לאורכו של דרך אפי' טומאת התהום אין כאן:
שאין לו מקום לעבור. שמחזיק וממלא את כל רוחב הדרך אף על גב דטומאת ודאי היא כיון דההיא שעתא דעבר עליה טומאת התהום הואי שלא היה שום אדם יודעו שם ואף לזה לא נודע עד שנשחטו קרבנותיו הלכה למשה מסיני היא שזורקין עליו את הדמים:
אבל יש לו מקום לעבור אף לתרומה טהור. דהוי ליה ספק טומאה ברשות הרבים וספיקו טהור:
בד"א. דכי ממלא את כל הדרך טמא:
שהקבר מצרפו. שכל הקבר מטמא באהל ואפילו ריקן שבו דכתיב (במדבר יט) או בקבר:
בד"א. דמשובר ומפורק טהור:
טעון. משוי על כרחו הולך נע ונד לכאן ולכאן ומאהיל על צדדיו:
בד"א. דנזיר ועושה פסח טהור:
אבל בטומאה הידועה. שידעו שאדם נקבר שם:
טמון בעפר בתבן ובצרורות. טומאה מכוסה מכל אדם היא זו שמא גל אבנים או עפר או תבן נפל עליו ולא הכירו בו בני אדם מעולם אבל מים ואפילה ונקיקי הסלעים אין זו הטומאה מכוסה ונעלמה שהמציץ יכול לראות ולא גמירי הלכתא אלא בטומאה שהיא בתהום המכוסה מן הכל:
ולא אמרו. דהותרה טומאת התהום אלא במת בלבד:

[הפסח שנזרק דמו ואחר כך נודע שהוא טמא - הציץ מרצה, נטמא הגוף - אין הציץ מרצה, מפני שאמרו: הנזיר ועושה פסח - הציץ מרצה - על טומאת הדים, אין הציץ מרצה - על טומאת הגוף, נטמא הגוף טומאת תהום - הציץ מרצה]

אמר מר בר רב אשי:
 לא שנו אלא שנודע לו לאחר זריקה, דכי איזדריק דם שפיר איזדריק, אבל נודע לו לפני זריקה - לא מרצה.

מיתבי:
 "המוצא מת מושכב לרחבו של דרך, לתרומה - טמא, לנזיר ועושה פסח - טהור, וכך טמא וטהור - להבא הוא".

אלא אי איתמר הכי איתמר:
 אמר מר בר רב אשי:
 לא תימא נודע לו לאחר זריקה הוא דמרצה, אבל נודע לו לפני זריקה לא מרצה, אלא אפילו נודע לו לפני זריקה - מרצה.

גופא:
 "המוצא מת מושכב לרחבו של דרך, לתרומה - טמא, לנזיר ועושה פסח - טהור, במה דברים אמורים: שאין לו מקום לעבור, אבל יש מקום לעבור, אף לתרומה - טהור, במה דברים אמורים: כשמצאו שלם, אבל משובר ומפורק - טהור, שמא בין הפרקים עבר, ובקבר, אפילו משובר ומפורק - טמא, מפני שהקבר מצרפו, במה דברים אמורים: במהלך ברגליו, אבל טעון או רכוב - טמא, לפי שמהלך ברגליו אפשר שלא יגע ולא יאהל, אבל טעון או רכוב - אי אפשר שלא יגע ולא יאהל, במה דברים אמורים: בטומאת התהום, אבל טומאה ידועה - טמא, ואי זה היא טומאת התהום? כל שלא הכיר בה אחד בסוף העולם, אבל הכיר בה אחד בסוף העולם, אין זה טומאת התהום, מצאו טמון בתבן, בעפר, בצרורות - הרי זה טומאת התהום, במים, באפילה, בנקיקי הסלעים - אין זה טומאת התהום, ולא אמרו טומאת התהום אלא למת בלבד".

283. פא, ב - פב, א

רפ"י

מתני'

נטמא שלם או רובו שורפין אותו לפני הבירה. כל המקדש כולו קרי בירה ובגמרא מפרש טעמא:
 נטמא מיעוטו. וכן נותר של פסח טהור:
 הציקנין. עצרנין כלומר שהן צרי עין:
 שורפין אותו. את מעט שנטמא ואת הנותר:

גמ'

וכן מי שיצא. בפרק אלו עוברין: שיש בידו בשר קדש. והרי הוא פסול ביוצא:
 צופים. מקום שיכול לראות משם הבירה ומשם והלאה אין יכול לראותו:
 שורפו במקומו. לא הטריחוהו לחזור ולשורפו בירושלים הואיל וכבר נתרחק הרבה ואף על גב דקיימא לן בפרק כל שעה (דף כד.) דבמקום אכילת קדשים שם שריפתן מבקדש באש תשרף:
 חוזר ושורפו כו'. אלמא מיעוטו שנפסל מעצי המערכה נמי שרפינן:
 כאן באכסנאי. שאין לו עצים שורפו מעצי המערכה ומתני' בבעל הבית:
 שהחזיק בדרך. לא הטריחוהו לחזור על עצים כדקתני וכן מי שיצא אלמא בהחזיק בדרך עסקינן:
 רב זביד. כרב חמא מוקים לה ואדרב פפא פליג ויהיב טעמא למילתיה דרב חמא דכיון דלית ליה עצים שם עשאוהו כציקנין והחזיק בדרך דקתני מתני' לאשמועינן חזרה נקט לה ולא משום עצים דהוא הדין ללא החזיק:

משנה

נטמא שלם או רובו - שורפין אותו לפני הבירה מעצי המערכה.
 נטמא מיעוטו, הנוותר - שורפין אותו בחצרותיהן, או על גגותיהן מעצי עצמן, הציקנין - שורפין אותו לפני הבירה בשביל ליהנות מעצי המערכה.

גמרא

מאי טעמא?

אמר רבי יוסי בר חנינא:
 כדי לביישן.

"נטמא מיעוטו [הנוותר - שורפין אותו בחצרותיהן, או על גגותיהן מעצי עצמן]."

ורמיהו:

"וכן מי שיצא מירושלים ונזכר שיש בידו בשר קדש, אם עבר 'צופים' - שורפו במקומו, ואם לאו - חוזר ושורפו לפני הבירה מעצי המערכה!" פב,א

אמר רב חמא בר עוקבא:
 לא קשיא:
 כאן - באכסנאי.
 כאן - בבעל הבית.

רב פפא אמר:
 הא והא באכסנאי,
 כאן - שהחזיק בדרך.
 כאן - שלא החזיק בדרך.

רב זביד אמר:
 לעולם כדאמר מעיקרא:
 כאן - באכסנאי,
 כאן - בבעל הבית,
 ואף על גב דלא החזיק בדרך.
 אכסנאי - כיון דלית ליה עשאוהו כציקנין.
 דתנן:

"הציקנין שורפין אותו לפני הבירה בשביל ליהנות מעצי המערכה."

284. כב, א

ר"י

באו לשורפו כו'. כדמפרש

טעמא:

לידי תקלה. ליהנות מהן הנאה אחרת והנאה זו אין בו מעילה דתנאי ביד הוא ועל מנת כן מקדישין אותו:

משום חשד. שלאחר שריפתן מחזירין מותר העצים לתוך ביתן והרואה חושדן בגונבי עצי המערכה ונהנין מהן:

קני וחרייות'. קנים וחרייות של דקל הכל יודעים שאינם מעצי המערכה לפי שקלים הם ונשרפין מהר ואין אש המערכה מתקיימי בהן ומשום חשד ליכא אבל משום בושת איכא:

תנן התם. במסכת תמיד:

ראש המעמד. הממונה על כך מעמיד את הטמאים של בית אב בכל בקר בשער המזרחי כניסת כל אדם להר הבית:

כדי לביישן. שלא נזהרו מלטמא והרי העבודה של מחר היתה מוטלת עליהן והיה להן לזוהר:

משום חשד. שלא יחשדום שמפני מלאכתן הן נחדלין מלבוא לעבוד עבודה ומעמידן שם כדי שיראו אותם בני אדם ויודעין שמחמת טומאה הם חדילין ואידי דאיירי לעיל בהך פלוגתא דמפני החשד נקט לה להא:

מפניקי. הכל יודעין שבטילים הן מן המלאכה ואין מניחין עבודה מפני מלאכתן דהני משום חשד ליכא ואין צריך להעמידם שם ולמאן דאמר כדי לביישן צריך:

אי נמי דקגדיל שישורא.

מפשילי חבלים שהיא אומנות קלה ושכרה מעט ואין בני אדם חשודין שיחדלו מלבוא לעבודה מפני ביטול מלאכה זו:

תנו רבנן:

"באו לשורפו בחצרותיהן ומעצי המערכה - אין שומעין להן. לפני הבירה ומעצי עצמן - אין שומעין להן".

בשלא מא מעצי המערכה בחצרותיהן אין שומעין להן - דילמא פיישן מינייהו, ואתו בהו לידי תקלה.

אלא "לפני הבירה מעצי עצמן", מאי טעמא לא?

רב יוסף אמר:

שלא לבייש את מי שאין לו.

רבא אמר:

מפני החשד.

מאי בינייהו?

איכא בינייהו:

דאייתי קני וחרייותא דלא חזי למערכה.

תנן התם:

"ראש המעמד הנה מעמיד את הטמאין על שער המזרח" (תמיד לג.).

מאי טעמא?

אמר רב יוסף:

כדי לביישן.

רבא אמר:

מפני החשד.

מאי בינייהו?

איכא בינייהו:

מפניקי.

אי נמי דקא גדיל שישורא.

285. כב, א-ב

כ"ז

מתני'

הפסח שנטמא או שיצא ישרף מיד. בארבעה עשר ואין צריך להשהותו עד הבוקר של ששה עשר שתעובר צורתו דהיינו לילה אחד ומיהו ביי"ט לא מצוי שריף ליה כדיליף לקמן (דף פג:). דאין שורפין קדשים ביי"ט: נטמאו הבעלים או שמתו. דאין פסולו בגופו אלא מחמת דבר אחר שאין לו אוכלין:

גמ'

בשלמא נטמא. טעון שריפה:

דכתיב והבשר וגו'. וגבי קדשים קלים כתיב: שמא נכנס דמה. אל הקודש לכפר בהיכל ונפסלה כדכתיב (ויקרא ו) וכל חטאת אשר יובא מדמה וגו' א"כ הוא יפה עשיתם ששרפתם:

שמא חוץ למחיצתה. חוץ לעזרה יצאת ומקרא יתיירא דרשי לה דלא איצטריך פנימה אלא הכי בעא מינייהו ברישא שמה יצאתה ולא היתה פנימה ואם כן הוא יפה עשיתם ששרפתם פנימה היתה ולא יצאתה הא למדנו שאם יצאת היה לו לשורפה:

נטמא. והבשר אשר יגע וגו' גבי שלמים כתיב וכ"ש קדשי קדשים דחמירי:

אלא יוצא. בחטאת אשכחן וקדשים קלים מנלן דמצריך ליה תנא דמתניתין שריפה ליוצא דפסח:

לן דמה. של בהמת קרבן דאמרינן בזבחים (דף נו.) מנלן לדם שנפסל בשקיעת החמה שני' ביום הקריבו את זבחו ביום שאתה זובח אתה מקריב כו':

נשפך דמה. דאין כאן זריקה ולא הותר הבשר:

וכן יצא דמה. דמהאי פנימה דלעיל נפקא דמיפסיל אף הדם ביציאה:

דקיימא לן דכל הני בשריפה. בכל הגמרא אנו מוצאין בכל פסולי קדשים יצאו לבית השריפה ומנלן מקרא:

בקדש. בעזרה:

פסולי שאר קדשים. שמחיצתן בכשרותן בעזרה דכתיב בהן (ויקרא ו) בחצר אהל מועד ואימורי קדשים קלים שנפסלו דבכשרותן היתה חומת העזרה מחיצתה דהא הקטרה בעו מנין שאף כשנפסלו תהא שם שריפתן ולהכי נקט אימורים דאי נטמא בשרן של קדשים קלים דנאכל בכל העיר שריפתן נמי בכל העיר כדתנן שורפין אותו בחצרותיהן או על גגותיהן:

קדשים קלים. דבעי שריפה כלל בשאר פסולין חוץ מטומאה מנלן ומטומאה ליכא למילף דשאני טומאה דפסלה אף בתרומה ומעשר:

הלכתא גמירי לה. וחטאת דאהרן לא איצטריכא לפרושי בה שריפה באנינותה וביציאתה אלא מעשה שהיה הוא דאישתעי ולקמן פריך והבשר אשר יגע בכל טמא למה לי:

אפי' פיגול. שפסולו בגופו טעון עיבור צורה והא דתנא דרבה בר אבוה לא איתפרש מהיכא:

מנא ליה. דבעי עיבור צורה פשיטא לן דטעמא משום דגמר עון עון מנותר כתיב בפיגול (שם ז) והנפש האוכלת ממנו עונה תשא וכתוב בנותר (שם ט) ואוכליו עונו ישא והאי קרא בנותר מוקמינן ליה בכריתות (דף ה.) בגזרה שיהי כתיב כי את קודש ה' חילל וכתוב ושרפת את הנותר באש לא יאכל כי קודש הוא וגמר פיגול מנותר מה נותר כבר עובר צורתו אף פיגול צריך שתעובר צורתו ואדגמר מנותר ליגמרי' מחטאת דאהרן שנשרפה בו ביום דכתיב ביה נמי עון ואותה נתן לכם לשאת את עון העדה ומשה הודה להם דכתיב וייטב בעיניו:

משנה

הפסח שיצא או שנטמא - ישרף מיד. נטמאו הבעלים, או שמתו - תעובר צורתו וישרף בששה עשר. רבי יוחנן בן ברוקה אומר: אף זה ישרף מיד לפי שאין לו אוכלין.

גמרא

בשלמא טמא כתיב: "והבשר אשר יגע בכל טמא לא יאכל באש ישרף" (ויקרא ז, יט). אלא יוצא מנלן?

דכתיב: "הן לא הובא את דמה אל הקדש פנימה" (ויקרא י, יח).

אמר לו משה לאהרן: מדוע לא אכלתם את החטאת? שמא נכנס דמה לפני ולפנים? אמר לו: לאו.

אמר לו: שמא חוץ למחיצתה יצתה?

אמר לו: לאו, בקודש היתה.

אמר לו: אי בקודש היתה "והן לא הובא את דמה אל הקדש פנימה",

מדוע לא אכלתם אותה?

מפלה: דאי נפקא, אי נמי עייל דמה לפנים - בת שריפה היא.

בשלמא נטמא גלי רחמנא בקדשים קלים²² - כל שכן בקדשי קדשים.

אלא 'יוצא', אשכחן קדשי הקדשים, קדשים קלים מנלן?

ותו היא דתניא:

"לן דמה, נשפך דמה, יצא דמה חוץ לקלעים".

פכב

דקיימא לן בשריפה - מנלן?

נפקא לן מדרבי שמעון.

דתניא:

"רבי שמעון אומר:

"בקדש ... באש תשרף"²³ (ויקרא ו, כג) - לימד על חטאת ששריפתה בקדש.

אין לי אלא זו בלבד, שאר פסולי קדשי קדשים ואימורי קדשים קלים מניין?

תלמוד לומר: "וכל... בקדש... באש תשרף".

אשכחן - קדשי קדשים,

קדשים קלים מנלן?

אלא: כל פסולו בקדש - בשריפה,

לא שנא קדשים קלים, ולא שנא קדשי קדשים,

גמרא גמירי לה.

וחטאת דאהרן, משום מעשה שהיה כף היה.

ולתנא רבי רבה בר אבוה,

דאמר: "אפילו פיגול טעון עיבור צורה".

מנא לן?

יליף "עוון"²⁴ (ויקרא ז, יח) "עוון" מנותר²⁵ (ויקרא יט, ו, ח).

²² והבשר אשר יגע בכל טמא לא יאכל

²³ וכל חטאת אשר יובא מדמה אל אהל מועד לכפר בקדש לא תאכל באש תשרף

²⁴ פיגול יהיה והנפש האוכלת ממנו עוונה תישא

²⁵ והנותר... באש ישרף... ואוכליו עונו ישא

רש"י

כי האי גוונא. בין למאן דאמר בזבחים מפני אנינות נשרפה בין למאן דאמר מפני טומאה נשרפה לדורות בעיא עיבור צורה והוראת שעה היתה ששרפה לבו ביום: **ששריפתן בקדש**. שצריך לשורפן בעזרה: **מעשה חול**. שלא נזהרו ונטמאה נתחללה והוזלה בקדושתה: **ותיסגי לה בקבורה**. לגנוזה מן העין שלא יאכלוה כלבים:

ונילף "עון" "עון"²⁶ (ויקרא י, יז) מחטאת דאֵהָרֹן!

אמר לך:

חטאת דאֵהָרֹן כי האי גוונא נמי עיבור צורה לדורות בעיא. והתם, הוראת שעה היתה.

השתא דאמרין כל פסולי דקדש בשריפה, לא שנא דקדשי קדשים, ולא שנא קדשים קלים, גמרא גמירי לה - **"בקדש... באש תשרף"** למה לי?

ההוא מבעי ליה ששריפתה בקדש.

"והבשר אשר יגע בכל טמא לא יאכל באש ישרף" (ויקרא ז, יט) - למה לי?

ההוא, לגופיה איצטריך, סלקא דעתך אמינא: כל פסולי דקדש, כגון: לן דמה, נשפך דמה, יצא דמה, ונשחטה בלילה, דבשריפה דליתנהו בחולין. אבל נטמא, דבחולין נמי מפסיל, אימא: הואיל ואיתעביד ביה עובדין דחול, אימא לא תיבעי שריפה, ותיסגי ליה בקבורה. קא משמע לן.

286. כב, ב - כג, א

"נְטִמָּאוּ הַבְּעָלִים או שְׁמִתוּ תַעֲבוֹב צוּרְתוּ [וַיִּשְׂרַף בַּשָּׁשׁוּ עֶשֶׂר. רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן בְּרוּקָה אָמַר: אַף זֶה יִשְׂרָף מִיַּד לְפִי שְׁאִינוּ לוֹ אוֹכְלִיו"]

אָמַר רַב יוֹסֵף:

מִחְלוּקֵת שֶׁנְּטִמָּאוּ בְּעָלִים אַחַר זְרִיקָה, דְּאִיתְחַזֵּי בְּשׂוֹר לְאַכְיֵלָה. אָבֵל נְטִמָּאוּ בְּעָלִים לְפָנָי זְרִיקָה, דְּלֹא אִיתְחַזֵּי בְּשׂוֹר לְאַכְיֵלָה - דְּבְרֵי הַכֹּל יִשְׂרָף מִיַּד.

מִיתִיבִי:

"זֶה הַכֹּל: כֹּל שֶׁפְּסוּלוֹ בְּגוּפוֹ יִשְׂרָף מִיַּד. בְּדָם, וּבְבָעָלִים תַּעֲבוֹב צוּרְתוֹ וַיֵּצֵא לְבֵית הַשְּׂרִיפָה"

קָתְנִי: **"בְּעָלִים"** דּוּמִיָּא דְדָם,

מַה דָּם לְפָנָי זְרִיקָה אַף בְּעָלִים לְפָנָי זְרִיקָה!

אֵלָּא אִי אִיתְמַר, הָכִי אִיתְמַר:

מִחְלוּקֵת שֶׁנְּטִמָּאוּ בְּעָלִים לְפָנָי זְרִיקָה,

דְּלֹא אִיתְחַזֵּי בְּשׂוֹר לְאַכְיֵלָה דְּהוּהָ לִיהַּ כְּפְסוּלוֹ בְּגוּפוֹ.

אָבֵל נְטִמָּאוּ בְּעָלִים לְאַחַר זְרִיקָה,

דְּאִיתְחַזֵּי בְּשׂוֹר לְאַכְיֵלָה דְּבְרֵי הַכֹּל פְּסוּלוֹ מִחֲמַת דְּבַר אַחַר, וּבְעֵינֵי עֵיבוֹר צוּרָה.

וְרַבִּי יוֹחָנָן אָמַר:

אַף לְאַחַר זְרִיקָה - נְמִי מִחְלוּקֵת.

וְאִזְדָּא רַבִּי יוֹחָנָן לְטַעְמֵיהָ,

דְּאָמַר רַבִּי יוֹחָנָן:

רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן בְּרוּקָה וְרַבִּי נַחֲמִיָּה אָמְרוּ דְּבַר אַחַד.

רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן בְּרוּקָה - הָא דְאָמְרוּ.

רַבִּי נַחֲמִיָּה מַאי הָיָא?

דְּתֵינִיא:

"רַבִּי נַחֲמִיָּה אָמַר:

מִפְּנֵי אֲנִינּוֹת נִשְׂרָפָה זֹו לְכָךְ נֶאֱמַר: "כָּאֵלָּה" (ויקרא י, יט)

וְהָא אֲנִינּוֹת כְּלֹא אַחַר זְרִיקָה הֵינֵּן.

וְכִי אֲשַׁתְּרוּף לְאַלְתֵּר אֲשַׁתְּרוּף.

פגא

רַבָּה מוֹסִיף:

אַף רַבִּי יוֹסֵי הַגְּלִילִי.

דְּתֵינִיא:

"רַבִּי יוֹסֵי הַגְּלִילִי אָמַר:

כֹּל הָעֵנִין כּוֹלוֹ -²⁸

אֵינוּ מְדַבֵּר אֵלָּא בְּפָרִים הַנִּשְׂרָפִים וּבְשַׁעֲרֵין הַנִּשְׂרָפִין,

לְשַׁרְוֵי פְּסוּלֵיהוֹן אֲבִית הַבִּירָה, וְלִיתָן 'לֹא תַעֲשֶׂה' עַל אֲכִילָתוֹן.

אָמְרוּ לוֹ: חֲטָאת שֶׁנִּבְנְסָ דְמָה לְפָנָי וְלְפָנֵים - מִנֵּין?

רַבִּי
מִחְלוּקֵת. דְּקָאֵמַר תָּנָא קָמָא פְּסוּלוֹ מִחֲמַת דְּבַר אַחַר הוּא וּבְעֵי עֵיבוֹר צוּרָה כְּגוֹן שֶׁנְּטִמָּאוּ הַבְּעָלִים אַחַר זְרִיקַת הָדָם דְּנַעֲשׂוּ כָל עֲבוּדוֹת הָדָם בַּהֲכָשֶׁר:
אָבֵל נְטִמָּאוּ קוּדִים זְרִיקָה. דְּרַחֲמָנָא דְחִייה לְפִסְחָ שְׁנֵי נִמְצָאת זְרִיקָה שְׁלֹא בְּעָלִים וְהִ"ל פְּסוּלוֹ בְּגוּפוֹ דְּזְרִיקָה פְּסוּלָה הִיא וְיִשְׂרָף מִיַּד בִּי"ד:
בְּדָם. כְּגוֹן נְטִמָּא הָדָם אוֹ נִשְׂפָךְ לְאַרְץ:
מִחְלוּקֵת לְפָנָי זְרִיקָה. הַתָּם פְּלִיג ר' יוֹחָנָן בֶּן בְּרוּקָה דְּחָשִׁיב לִיהַּ פְּסוּלוֹ בְּגוּפוֹ וְתָנָא קָמָא סַבְרָ מִי"מ לֹא בֹא פְּסוּלוֹ זֶה אֵלָּא מִחֲמַת דְּבַר אַחַר וְרַבִּי יוֹחָנָן אָמַר אַף לְאַחַר זְרִיקָה נְמִי מִחְלוּקֵת:
מִפְּנֵי אֲנִינּוֹת נִשְׂרָפָה. חֲטָאת דֹּאֲהֲרָן שְׁהוּ אוֹנְגִין וְאִסוּרִין לֹאכּוֹל בְּקִדְשִׁים דְּכֹתִיב (דְּבָרִים כו) לֹא אֲכַלְתִּי בְּאוֹנֵי מַמְנֹו וְאִתּוֹ קִדְשִׁים בְּקַל וְחוֹמֵר מִמְעַשֵּׂר:

לְכָךְ נִאֲמַר כֹּאֵלָּה. וְתִקְרָאנָה אוֹתֵי כֹּאֵלָּה שְׁאֵנֵי אוֹנֵן וְהִיאֲךָ הִייתִי אוֹכֵל קִדְשִׁים לְמִשָּׁה נְצֻטָּה לְאִמְרָ לְהֵם קָחוּ אֶת הַמִּנְחָה הַנּוֹתֶרֶת מֵאִשֵּׁי ה' וְאֲכַלְוּהָ בְּאֲנִינּוֹת וְהִיא סֹבֵר שְׁאֵף הַחֲטָאת תֹּאכֵל בְּאֲנִינּוֹת כְּמִנְחָה וְאִמְרָ לוֹ אֲהֲרָן שְׁמֹא לֹא שְׁמַעְתָּ אֵלָּא בְּמִנְחָה זֹו שֶׁהִיא קִדְשֵׁי שַׁעַה לְיוֹם שְׁמִינֵי שֶׁל מְלוֹאִים נְצֻטוּיָת אוֹתָהּ מִנְחָה וְאִף אֵנִי מוֹדָה לְךָ בְּשַׁעֲרֵי נַחֲשׁוֹן וְשַׁעֲרֵי שֶׁל יוֹם דְּכֹתִיב (וְיִקְרָא ט) וְאֵל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל תִּדְבַר לְאִמְרָ קָחוּ שַׁעֲרֵי עֵזִים לְחֲטָאת שֶׁהֵם קִדְשֵׁי שַׁעַה חוֹבָה לְיוֹם וְאֲכִילְתֶּן [מִוֹתֵר] לְאוֹנֵן אָבֵל חֲטָאת זֹו שַׁעֲרֵי רִי"ח הוּא וְקִדְשֵׁי דוֹרוֹת הֵן וְאִסוּרִין לְאוֹנֵן וְר' יְהוּדָה פְּלִיג עֲלֵהּ הַתָּם וְאִמְרָ מִפְּנֵי טוֹמְאָה נִשְׂרָפָה שֶׁנְּטִמָּאת בְּאוֹנֵס וְהִיא כֹּאֵלָּה דְּרִישׁ לִיהַּ אֲמַאי דְּקָאֵמַר מִשָּׁה לְאַהֲרֹן שְׁמֹא מִתּוֹךְ צַעֲרָךְ פִּשְׁעַת בְּהַ וְנִטְמָאת וְקָאֵמַר לִיהַּ אֲהֲרֹן לְמִשָּׁה כִּךְ אֵנִי בְּעֵינִיךְ שְׁאֵנִי מְבֹזָה קִדְשֵׁי קִדְשִׁים אֲלִמְלִי קְרָאוּנִי כֹּאֵלָּה וְכֹאֵלָּה לֹא הִייתִי מְבֹזָה אוֹתָן:

הַכִּי גְרִסִין וְהָא אֲנִינּוֹת כֹּלְאֲחַר זְרִיקָה הִיא. שְׁאֵנֵי מִתּוֹ נָדָב וְאִבִּיהוּא לְפָנָי זְרִיקָה אֵין הוֹרִיקָה נִפְסֶלֶת בְּכָךְ דְּחֲטָאת לֹא דְמִיָּא לְפִסְחָ דְּעִיקְרוֹ לְאַכְיֵלָה דְּאִילוֹ חֲטָאת לֹא חִישִׁינָן לְאוֹכְלִין דִּידָה דְּלִכְפֶּרָה אֲתִיָּא וְאֲכֵל יִשְׂרָאֵל שְׁהוּ רְאוּיָן וְאִם מִפְּנֵי שֶׁהִקְרִיבוּהָ בְּאֲנִינּוֹת וְנִפְסֶלֶת דְּאוֹנֵן שֶׁעֲבַד חִילֵל לֹא הִדְיוּטִים הִקְרִיבוּהָ כִּי אִם אֲהֲרֹן עֲצָמוֹ וְקִיָּמָא לָן (יוֹמָא דְף יג): כֵּהֵן גְּדוֹל מִקְרִיב אוֹנֵן וְאֵינוֹ אוֹכֵל וְהַכִּי אֲמַרִינָן בְּזִבְחִים (דְף קא.) וְדִרְשִׁינָן הֵן הַיּוֹם הַקְרִיבוּ דְקָאֵמַר לִיהַּ מִשָּׁה לְאַהֲרֹן דִּילְמָא בְּאֲנִינּוֹת אֲקָרִיבְתִּיהָ וְפִסְלְתִיהָ וְעַל כֵּן שְׂרַפְתָּם אוֹתָהּ אִ"ל אֲהֲרֹן הֵן הַיּוֹם וְכִי הֵם הַיּוֹם הַקְרִיבוּ דְפִסֵּל בְּהוֹ אֲנִינּוֹת אֵנִי הַקְרִיבְתִּי דְלֹא פִסֵּלָא בִּי אֲנִינּוֹת וְשְׂרִיפָה מִיַּד הוּאִי בְּלֹא עֵיבוֹר צוּרָה וּמִדְּקָאֵמַר ר' יוֹחָנָן דְר' נַחֲמִיָּה וְר' יוֹחָנָן בֶּן בְּרוּקָה אָמְרוּ דְּבַר אֶחָד אֲלֵמָא סִ"ל דְּפִלּוּגְתָא דְּמִתְנִיתִין אַף כְּשֶׁנְּטִמָּאוּ לְאַחַר זְרִיקָה דְּעֲבוּדוֹת דָּם נַעֲשׂוּ בַּהֲכָשֶׁר וְאִפִּילוֹ הַכִּי יִשְׂרָף מִיַּד מִפְּנֵי שְׁאֵין מִי שְׁיֹאכְלֵנוּ כִּי חֲטָאת דֹּאֲהֲרָן לֹא הִיא לֹא פְּסוּלוֹ אַחַר אֵלָּא שְׁלֹא הִיוּ לֵהּ אוֹכְלִין וְסַפְרִים כֹּתֵב בְּהֵן וְהָא אֲנִינּוֹת לְאַחַר זְרִיקָה הוּאִי וְקִשְׂיָא לִי מִנְלָן הָא הִלָּא לֹא נִתְפָּרְשׁוּ בְּפִרְשָׁה אֵלָּא עֲבוּדוֹת שֶׁל קְרִבּוֹת שְׁמִינֵי אָבֵל קְרִבּוֹת שֶׁל רִי"ח לֹא נִתְפָּרְשׁוּ בְּהַ וְעוֹד מִדְּקָא מְהַדֵּר לִיהַּ אֲהֲרֹן וְכִי הֵן הַקְרִיבוּ וְהִלָּא אֵנִי הַקְרִיבְתִּי מְכַלֵּל דְּקוּדָם זְרִיקָה הוּאִי אֲנִינּוֹת:

וְרַבָּה מוֹסִיף אַף רַבִּי יוֹסֵי. נְמִי סְבִירָא לִיהַּ כְּרִי יוֹחָנָן בֶּן בְּרוּקָה דְּפִסוּלוֹ בְּעָלִים לֹא בְּעֵי עֵיבוֹר צוּרָה:
כֹּל הָעֵנִין כּוֹלוֹ. כֹּל פִּרְשָׁה זֹו וְכֹל חֲטָאת אֲשֶׁר יוֹבָא מִדְּמָה (וְיִקְרָא ו) דְּמוֹקִי לֵהּ רַבְנָן בְּמִסְכַּת זְבַחִים (דְף פב.) בְּחֲטָאת חֲחִיצוֹנָה שֶׁהַכְּנִיס דְּמָה לְפָנֵים וְזֵהוּ פְּסוּלוֹ שֶׁלָּהּ וְקָאֵמַר רַחֲמָנָא שִׁישְׂרָף פְּלִיג רִיחָה"ג וּמוֹקִי בְּחֲטָאת הַפְּנִימִית כְּגוֹן פֶּר הָעֵלֶם דְּבַר שֶׁל צִיבוֹר אֲשֶׁר יוֹבָא מִדְּמָה כְּמַצוֹתָהּ אֵל אֲהֵל מוֹעֵד לֹא תֹאכֵל בְּאֵשׁ תִּשְׂרַף (וּבְבִשְׂרָה) לֹא אִיצְטְרִיךְ קְרָא דְּהָא כְּתִיב בְּגוֹפִיהָ (וְיִקְרָא ד) וְשַׂרְף אוֹתוֹ עַל עֲצִים וְגוֹי אֵלָּא שְׁאֵם נִפְסֶלֶת בְּיוֹצָא וּבְטוֹמְאָה בֹּא הַכְּתוּב לְלַמֵּדךְ שֶׁתִּשְׂרַפְנָה בְּבֵית הַבִּירָה וְלֹא חוּץ לְגִי מִחֲנוֹת כְּמַצוֹת וְלִיתָן לֹא תַעֲשֶׂה עַל אֲכִילָתָה:

אָמְרוּ לוֹ חֲטָאת חֲחִיצוֹנָה שֶׁהַכְּנִיס דְּמָה לְפָנֵים מִנֵּין לְךָ. שֶׁהִיא פְּסוּלָה:

²⁷ וְתִקְרָאנָה אוֹתֵי כֹּאֵלָּה וְאֲכַלְתִּי חֲטָאת הַיּוֹם הַיֵּיטֵב בְּעֵינֵי ה'

²⁸ וְכֹל חֲטָאת אֲשֶׁר יוֹבָא מִדְּמָה אֵל אֲהֵל מוֹעֵד לְכַפֵּר בְּקוּדֵשׁ לֹא תֹאכֵל בְּאֵשׁ תִּשְׂרַף (וְיִקְרָא ו, כג)

רש"י

אָמַר לָהֶן: "הֵן לֹא הוּבָא אֶת דָּמָה אֶל הַקֹּדֶשׁ פְּנִימָה" (ויקרא י, יח).

מְכַלְל - דָּאֵי נְפִיק אִיהִי, אִי נְמִי עֵייל דָּמָה - בְּשָׂרִיפָה.

וְרַבִּי יוֹחָנָן סָבַר: דָּם וּבֶשֶׂר חֻדָּא מִילְתָּא הִיא,

בְּעָלִים מְלִתָּא אַחֲרִיתֵי הִיא.

אמר להן. מדאמר ליה משה לאהרן הן לא הובא הא הובא בת שריפה היא ושפיר עבד דשרפיה לאלתר ומדיליף ריה"ג קדשי דורות מחטאת דאהרן אלמא ס"ל נמי דאם הובא דמה לדורות בעיא שריפה לאלתר כי חטאת דאהרן ואף על גב דפסול הדם הוא דהוי כפסולו מחמת דבר אחר וקס"ד דה"ה נמי ס"ל בפסול בעלים דלא בעי עיבור צורה אבל רבנן דלא גמירי מיניה סברי דורות משעה לא ילפינן ובההיא הוא דקאמר להו משה דאם הביאו דמה לפנים בעיא שריפה אבל לדורות בעי קרא אחרינא וגבי עיבור צורה נמי לא ילפינן מינה:

ור' יוחנן. דלא חשיב ליה לריה"ג בהדיהו אמר לך נהי דשמעת ליה בפסול דם דלא בעו עיבור צורה בפסול בעלים מי שמעת ליה דקאי כרבי יוחנן בן ברוקה:

דם ובשר חדא מילתא היא. והוה ליה פסולו בגופו כאילו נטמא בשר עצמו:

287. פג, א

רס"י

מתני'

העצמות. שלא יכול לשוברן מפני שנאסרה בו שבירת העצם ונותר בהן מוח והרי הוא נותר וטעון שריפה: **וכן גידין.** ובגמרא פריך ניכלינהו: **והנותר.** בשר פסח שנתעצלו באכילתו וניתותר: **בששה עשר.** שהוא חולו של מועד ואע"פ שנפסל בבוקר ראשון אין רשאי לשרפו ביי"ט כדמפרש בגמרא:

גמ'

ששימשו נותר. שנותר בהן מוח חוץ לזמנו ושימשהו העצמות הללו: **מטמאין את הידים.** כנותר עצמו שגזרו חכמים שיטמא את הידים בפי בתרא (דף קכ:.) ולקמן בפירקין (דף פה.) מיייתי לה בגמ': **בסיס.** כנו כדמתרגמי' בסיסיה (שמות ל) מקום מושבו: **הני עצמות היכי דמי.** דקאמר עיקרן ותחלתן בשריפה: **נשדינהו.** ישליכם דלא הצריך הכתוב שריפה אלא בראוי לאכילה וניתותר כדכתיב (שם יב) לא תותירו ממנו עד בקר ואם תותירו תשרפו: **דאית בהו מוח.** ומתחלתן לשריפה עומדים שאסור לשוברן וע"כ נעשין נותר הילכך חשיב להו באנפי נפשיהו ולא הוו בכלל והנותר דמתני': **אמטו להכי בעו שריפה.** אף העצמות כמוח עצמו: **אלא אי לאו מילתא היא.** הרי מכיון שניתותרו ונפסלו אין בהן משום איסור שבירה דאמרינן לקמן ועצם לא תשברו בו בכשר ולא בפסול: **ניתברינהו.** ונישקליה למוח ונישרפיה ולא יפסיד עצים וטורח לשרוף העצמות: **קסבר.** האי תנא בו דכתיב גבי שבירה לאו למעוטי פסול אתא אלא אורחיה דקרא הוא וכשר ואף פסול במשמע: **המותיר בטהור.** וכל שכן בטמא: **אין סופג.** לקמן בפירקין מפרש טעמא: **היתה לו שעת הכושר.** כגון נותר יש בו שבירת העצם: **לא היתה לו שעת הכושר.** כגון נטמא לפני זריקה אין בו משום שבירת עצם: **ומאן ניהו תנא.** דמתני' דשאני ליה בהכי לגבי שבירת העצם: **כל עצמות.** נותר מן הקדשים אין טעונין שריפה אלא שוברם ומוציא את המוח ושרופו ומשליך את העצמות: **חוץ מעצמות הפסח.** שאין יכול לשוברן מפני תקלת עצם לא תשברו בו לפיכך נשרפים על ידי מוח שבהן:

משנה

העצמות והגידין והנותר - ישרפו בששה עשר.
חל ששה עשר להיות בשבת - ישרפו בשבעה עשר,
לפי שאינן דוחין לא את השבת ולא את יום טוב.

גמרא

אמר רב מרי בר אבונה אמר רבי יצחק: עצמות קדשים ששימשו נותר - מטמאין את הידים, הואיל ונעשה בסיס לדבר האסור.

גימא מסייע ליה:

"העצמות והגידים והנותר ישרפו לששה עשר".

הני עצמות היכי דמי?

אילמא דלית בהו מוח, למה בשריפה? נשדינהו!

אלא פשיטא דאית בהו מוח.

אי אמרת בשלמא: שימוש נותר מילתא היא, אמטו להכי בעי שריפה.

אלא אי אמרת: שימוש נותר לאו מילתא היא - למה להו שריפה?

נתברינהו ונחלצה למוח דידיהו ונשרפיה ונשדינהו לדידהו.

אלא לאו שמע מינה:

שימוש נותר מילתא היא.

אמרי:

לא! לעולם אימא לך שימוש נותר לאו מילתא,

וקסבר: "בו"²⁹ (שמות יב, מו) בכשר, ואפילו פסול.

אפילו בפסול סלקא דעתך?

והא תנן:

"אבל המותר בטהור והשובר בטמא - אינו סופג את הארבעים" (פד.).!

לא קשיא:

כאן - שהיתה לו שעת הכושר כשר.

כאן - שלא היתה לו שעת הכושר.

ומאן תנא דשני ליה: בין שהיתה לו שעת הכושר ללא היתה לו שעת הכושר?

רבי יעקב היא.

דתניא:

"ועצם לא תשברו בו"

"בו" - בכשר ולא בפסול.

רבי יעקב אומר:

שהיתה לו שעת הכושר, ונפסל - יש בו משום שבירת העצם,

לא היתה לו שעת הכושר - אין בו משום שבירת העצם.

רבי שמעון אומר:

אחד זה ואחד זה - אין בו משום שבירת העצם."

מיתיבי:

"כל עצמות הקדשים אין טעונין שריפה,

חוץ מעצמות הפסח מפני התקלה".

הני עצמות היכי דמי?

רש"י

למה להו שריפה. לעצמות הפסח:
שמצאן חלוצין. כולה מתניי מיתוקמא
במוצא עצמות חלוצין כלומר שבורין ונחלץ
מוח מהן:

עצמות קדשים. דמותר לשוברן אמרי
סתמא דמילתא לא אתא מוח דידהו לידי
נותר ומקמיה איסורייהו דניתו לידי נותר
חלצינהו ואין כאן שימוש נותר:

לבתר הכי. דאיפסיל חלצינהו דתו לית ביה
איסור שבירה כר"ש ויש כאן שימוש נותר:
שמצאן צבורין צבורין. ובדק עליונים
ומצאן חלוצין:

עצמות קדשים. לא בעו למיבדק תחתונים
אבל עצמות פסח בעו למיבדק כולהו ובהא
פליג רב זביד אדרב נחמן דאי מצאן חלוצין
לא חמיר שימוש נותר כולי האי להצריכו
שריפה מספק ולומר בתר איסורייהו
חלצינהו:

כל הגידין בשר. הרי הן כבשר ונימנן
עליהן בפסח ויוצא ידי חובתו:

חוץ מגידי צואר. שהוא אצל {תיבת 'אצלי'
היא טעות-דפוס, וצריך להיות 'אללי'.
בכתבי היד מופיע כאן הלעו יינו"ל,
שפירושו: בָּרַךְ (כאן במשמעות מיוחדת של
גיד הצוואר)} הרחב וקשה ועץ בעלמא
הוא:

הני גידין. דקאמר עיקרן ותחלתן לשריפה
היכי דמי:

ואי דאיתור. ע"י שנתעצלו באכילתן היינו
נותר:

אלא פשיטא בגידי צואר. קאמר ומשום
שאין נאכלין מחמת קשיין מני להו בהדי
עצמות וקאמר דעיקרן לשריפה דמסתמא
לא אכיל להו:

אי אמרת בשלמא בשר נינהו. ואי אכיל
להו נפיק בהו אמטו להכי בעי שריפה כו':
לא נצרכא אלא לגיד הנשה כו'. לעולם גידי
צואר לאו בשר נינהו ושאר גידים בשר
גמור וראוי לאכילה ומתניי דמשמע דיש
גידים שהן בשר ליטען שריפה וסתמן אין
נאכלין דקאמר ישרפו בט"ז בגיד הנשה
שהוא רך וכשר לאכילה:

לר' יהודה. דאמר אין נוהג אלא באחת ולא
ידעינן בהי מינייהו הילכך מתחלה עומד
אותו של היתר לשריפה משום דלא ידע
ליה דליכליה: ופרכינן תיפשוט מיהא
דמספקא ליה לרבי יהודה בהי נהיג דהא
מילתא איבעיא לן בפי גיד הנשה (חולין ז':)
דקתני ר' יהודה אומר אין נוהג אלא באחת
והדעת מכרעת של ימין ואיבעיא לן מיפשוט
ליה לרבי יהודה דשל ימין ומאי דעת דקא
אמר דעת תורה כדמפרש התם הירך
המיומנת שבירך או דילמא ספוקי מספק'
ליה ומאי דעת דעת נוטה כלומר מסתברא
הכי תיפשוט ממתניי מדקא אמר תחלתו
לשריפה ודאי מספקא ליה הילכך שריפה
בעו תרווייהו דאכל חד וחד אמר האי
דהיתירא הוה והרי הוא נותר ומתחלתו לא
היה יכול לאוכלו שמא זהו של איסור דאי
פשיטא ליה אמאי תחלתו לשריפה
דהיתירא ניכליה דאיסורא נשדייה:

לעולם פשיטא ליה דשל ימין. ומתניי דלא
מצי אכיל ליה ומצריך ליה שריפה
כשנתערבו לאחר מכאן. בשהוכרו לאו
דוקא דודאי מתחלתו הוכרו דאין לך אדם
שאינו מכיר בין צד ימין לצד שמאל:

רב אשי אמר. מתניי בשומנו של גיד קאמר
דמותר מן התורה ונהגו איסור בו הילכך
תחלתו לשריפה דכיון דמן התורה מותר
חל איסור נותר עליו ובכלל נותר לא חשיב
ליה דהאי על כרחו מתחלתו לכך עומד
ואיצטרך למיתנייה באנפי נפשיה
ולאשמעינן דאסור לאוכלו:

אילימא: דלית בהו מוח, למה להו שריפה?
אלא פשיטא דאית בהו מוח,

ואי סלקא דעתך: שימוש נותר מילתא היא - עצמות אמאי "אין טעונין שריפה"?

אמר רב נחמן בר יצחק:

הכא במאי עסקינן:

כגון שמצאן חלוצין.

עצמות קדשים דאין בהן שבירת עצם קמי דנהו נותר -

חלצינהו, ולא הוו שימוש נותר, ולא בעו שריפה,

עצמות הפסח דיש בהן משום שבירת העצם, לבתר דנהו נותר -

הוא דחלצינהו, והוה להו שימוש נותר, ובעו שריפה.

רב זביד אמר:

הכא במאי עסקינן:

כגון: ^א שמצאן צבורין צבורין, ומהן חלוצין.

עצמות קדשים דאין בהן משום שבירת העצם,

לכולהו הוה חליץ להו ואכיל להו, ולא בעי שריפה.

עצמות הפסח דיש בהן משום שבירת העצם,

דילמא הני דחלצינהו, ולהנהך לא חלצינהו, ובעי שריפה.

אמר רב יהודה אמר רב:

כל הגידין - בשר,

חוץ מגידי צואר.

תנן:

"העצמות והגידים והנותר - ישרפו בששה עשר".

הני "גידין" - היכי דמי?

אילימא: גידי בשר ניכלינהו!

ואי דאיתותר - היינו נותר!

אלא, פשיטא: גידי צואר.

אי אמרת בשלמא: בשר נינהו - אמטו להכי בעי שריפה,

אלא אי אמרת: לאו בשר נינהו למה להו שריפה!?

אמר רב חסדא:

לא נצרכא אלא לגיד הנשה, ואליבא דרבי יהודה.

דתניא:

"דבי יהודה אומר:

אינו נוהג אלא אחת,

והדעת מכרעת של ימין".

ואלא תפשוט דספוקי מספקא ליה לרבי יהודה.

דאי מפשיט פשיטא ליה: ההיא דהיתירא ניכליה, ודאיסורא נישדייה! למה ליה בשריפה?

אמר רב איקא בר חיננא:

כגון שהוכרו ולכסוף נתערבו.

רב אשי אמר:

לא נצרכא אלא לשמנו דגיד הנשה.

דתניא:

"שמנו - מותר,

וישראל קדושים הם ונוהגין בו איסור".

רס"י

שני גידין הן. בירך :

פנימי הסמוך לעצם. זה גיד הגדול המתוח על פני כל אורך הירך ופנימי קרי ליה שהוא בצד פנימי של ירך צד הרואה את הירך השנית:

וסמוך לעצם. עצם הקולית התחוב בבוקא דאטמא וגם יוצא מבוקא דאטמא ונמתח אצל אותו עצם על פני כל אורך הירך שאסור:

וחייבין עליו. מלקות:

חיצון. זה גיד קצר הניתן בסוף השופי לרחבו וחיצון קרי ליה על שם שהוא מוטל לצד חיצון של ירך צד הרואה את האויר הסמוך לבשר שמובלע בבשר:

אסור. מדרבנן:

ואין חייבין עליו. כדמפרש טעמא התם אשר על כף הירך ההוא דפשיט בכליה ירך והיינו פנימי אבל חיצון לא ובההוא דקאמר תנא דידן דתחלתו אינו נאכל משום איסור דרבנן וטעון שריפה דחייל עליה שם נותר דחזי מדאורייתא:

רבינא אמר:

בחיצון, וכדרב יהודה אמר שמואל.

דאמר רב יהודה אמר שמואל:

שני גידין הן, פנימי הסמוך לעצם - אסור, וחיבין עליו.

החיצון הסמוך לבשר - אסור ואין חייבין עליו.

רש"י

ניתי עשה. דבאש תשרפו :
ונידחי לא תעשה. דמלאכת
 י"ט :
שאינ ת"ל עד בוקר. בתרא דהא
 כבר כתיב קמא :
ולא עולת חול בי"ט. אלמא
 אפילו הקטר עולה אינו דוחה
 י"ט וכ"ש שריפת פסול שלה
 ופסח קרבן של חול הוא
 דזריקת דמו בארבעה עשר ואין
 יכול להקטירו בלילה והא
 דכתיב לא ילין לבקר דמשמע
 הא כל הלילה ילין הא אוקימנא
 בארבעה עשר שחל להיות
 בשבת בפי תמיד נשחט (דף
 נט:) :
הוא ולא מכשיריו. היכולין
 ליעשות מבעוד יום :

288. כג, ב - כד, א

**"חל ששה עשר [להיות בשבת - ישרפו בשבעה עשר,
 לפי שאינן דוחין לא את השבת ולא את יום טוב"]**.

ואמאי?

ניתי עשה³⁰ " וידחי לא תעשה!

אמר חזקיה, וכן תני דבי חזקיה:

אמר קרא: **"ולא תותירו ממנו עד בקר והנותר ממנו עד בקר באש תשרפו"** (שמות יב, י),
 שאין תלמוד לומר: **"עד בקר"**, מה תלמוד לומר **"עד בקר"**?
 ליתן לו בקר שני לשריפתו.

אבי אמר:

אמר קרא: **"עלת שבת בשבתו"**³¹ (במדבר כה, י),
 לא עולת חול בשבת ולא עולת חול ביום טוב.

רבא אמר:

אמר קרא: **"הוא לבדו יעשה לכם"**³² (שמות יב, טז),
"הוא" - ולא מכשיריו,

"לבדו" - ולא מילה שלא בזמנה, הבאה מקל וחמר.

רב אשי אמר:

"שבתון" דיום טוב - עשה הוא,
 ואין עשה דוחה לא תעשה ועשה.

³⁰ באש תשרפו (שמות יב, י)

³¹ עלת שבת בשבתו על עולת התמיד ונסכה

³² מקרא קודש יהיה לכם כל מלאכה לא יעשה בהם אך אשר יאכל לכל נפש הוא לבדו יעשה לכם

289. פד, א

כ"י

מתני'

כל הנאכל בשור הגדול כו'. שכבר הוקשה כל מה שעתיד להקשות בו:

יאכל בגדי הרך. ראוי לאכילה בפסח בן שמנה ימים אבל מה שאין נאכל בשור הגדול אין נמנעו עליו בפסח אע"פ שעכשיו רך הוא עתיד להקשות בסופו: וראשי כנפים והסחוסים שקורין טיברוי"ס {סחוסים [כפי שהוכיחו חכמי הלשון האחרונים, צריך לתקן במשנה ובכל מקום: 'הסחוסים' ל'סחוסים']} שבראש גף הכתף אשפרל"ן {עצם השכם} והסחוסין שאר הסחוס שבו כגון תנוך האוזן והסחוס החזה והצלעות הקטנות שבסוף השדרה:

גמ'

וי"א אף ראשי כנפים והסחוסין. הואיל ובשור הגדול גופיה מתאכלו בשליקה בישול יתר:

מה הן קתני. והכי קאמר כל הנאכל בשור הגדול בשליקה יאכל בגדי הרך צלי ומה הן ראשי כנפים והסחוסין:

משנה

כל הנאכל בשור הגדול יאכל בגדי הרך ראשי כנפים והסחוסים.

גמרא

רבה רמי:

תנן:

"כל הנאכל בשור הגדול יאכל בגדי הרך". שאינו נאכל - לא.

אימא סיפא:

"ראשי כנפים והסחוסים".

והא הני לא מתאכלי בשור הגדול!

אלא תנאי היא, והכי קתני:

"כל הנאכל בשור הגדול יאכל בגדי הרך, ושאינו נאכל - לא,

ויש אומרים:

אף ראשי כנפים והסחוסים".

רבא אמר:

"מה הן קתני,

והכי קתני:

"כל הנאכל בשור הגדול בשלקא יאכל בגדי הרך בצלי, ומה הן?

ראשי כנפים והסחוסים".

תנאי פותיה דרבא:

"כל הנאכל בשור הגדול בשלקא יאכל בגדי הרך בצלי, ומה הן?

ראשי כנפים והסחוסים,

וגידיו הרבין נידוניו בפשר".

290. כד, א

רפ"י

גידין שסופן להקשות. גידי צואר ובגדי וטלה הן רכים אבל אם היה מזקין סופן להיות קשים:
ר' יוחנן אומר כו'. וגידין הרכין דקתני בהך ברייתא נידונין כבשר לר' יוחנן משמע לר' דרכין השתא ולר' לקיש משמע ליה בשאר גידים דרכין לעולם:
הני אין. דסייד מדפריש מה הן דוקא קאמר:
הני מ"ט. פירושא הוא ומסקנא דתירוצא:
עגל הרך. מפרש בהעור והרוטב כל זמן שיונק ועור ראשו רך מולגין אותו ונאכל עמו:
מהו שיטמא. טומאת אוכלין ובתר השתא אזלינן ומטמא או בתר בסוף אזלינן ואינו מטמא:
לא חש לקמחיה. למה שהוא טוחן אם חטין אם פסולת:
הא הדר ביה ר' יוחנן. מהא דגידין שסופן להקשות כדאמר בשילהי בהמה המקשה (חולין עז.) ופשטינן לה מהא דהעור והרוטב דכי פשיט ליה רבי יוחנן עלה דההיא אין מטמא ואותביה ריש לקיש ממתני דהעור והרוטב דקתני אילו שעורותיהם כבשרן עור הראש של עגל הרך אלמא דבתר השתא אזלינן וא"ל רבי יוחנן אל תקניטני באותה משנה שבלשון יחיד אני שונה אותה אלמא מעיקרא הוה סמיך ר' יוחנן עליה ופליג בגידין שסופן להקשות ואידכר דיחידא היא והדר ביה:

איתמר:

גידין שסופן להקשות:

רבי יוחנן אמר:

נמנין עליהן בפסח.

ריש לקיש אמר:

אין נמנין עליהן בפסח.

"רבי יוחנן אמר: נמנין עליהן" - בתר השתא אזלינן.

"ריש לקיש אמר: אין נמנין עליהן" - בתר בסוף אזלינן.

איתיביה ריש לקיש לרבי יוחנן:

"כל הנאכל בשור הגדול יאכל בגדי הרה,

ומה הן?

ראשי כנפים והסחוסים."

הני - אין,

אבל גידין שסופן להקשות - לא!

אמר ליה:

תנא הני, והוא הדין להנהך.

הני מאי טעמא?

דהא מתאכלי בשור הגדול בשלקא, הנהך נמי מתאכלי בשור הגדול בשלקא.

אמר ליה רבי ירמיה לרבי אבין:

כי אזלת לקמיה דרבי אבהו רמי ליה:

מי אמר רבי יוחנן:

גידין שסופן להקשות נמנין עליהן בפסח?

אלמא: בתר השתא אזלינן.

והא בעא מיניה ריש לקיש מרבי יוחנן:

עור הראש של עגל הרה, מהו שיטמא?

ואמר לו: אין מטמא.

אלמא: בתר בסוף אזלינן!

אמר ליה:

דרכא לך הא לא חש לקמחיה.

הא הדר ביה רבי יוחנן לגבי ריש לקיש.

ואמר ליה: אל תקניטני שב לשון יחיד אני שונה אותה.

291. פד, א-ב

רפ"י

מתני'

אבל המותיר בטהור. אפילו בטהור והשובר בטמא אינו לוקה המותיר משום לא תותירו ולא שובר בטמא משום לא תשברו וטעמא מפרש בגמרא:

גמ'

בה הכתוב כו'. כל לאו שניתק לעשה אין לוקין עליו דמשמע זו היא תקנתו אם תעבור על הלאו עשה זאת והינצל ועוד דלא דמי ללאו דחסימי שהמלקוי נסמך לו:
האי פסול הוא. שנעשה בפסול דטומאה דחוייה היא בציבור אלא שכאן גזירת הכתוב לפטרן בו:

משנה

השובר את העצם בפסח הטהור - הרי זה לוקה ארבעים. אבל המותיר בטהור, והשובר בטמא - אינו לוקה את הארבעים.

גמרא

בשלמא: מותר בטהור,

דתניא:

"ולא תותירו ממנו עד בקר והנתר ממנו עד בקר" (שמות יב, י).

בא הכתוב ליתן עשה אחר לא תעשה³⁴,

לומר שאין לוקה,

דברי רבי יהודה.

רבי יעקב אומר:

לא מן השם הוא זה.

אלא משום דהוה ליה לאו שאין בו מעשה, ואין לוקין עליו.

אלא שובר בטמא - מנלן?

אמר קרא: "ועצם לא תשברו בו"³⁵ (שמות יב, מו).

"בו" - בכשר, ולא בפסול.

תנו רבנן:

"ועצם לא תשברו בו" (שמות יב, מו).

"בו" - בכשר, ולא בפסול.

רבי אומר:

"בבית אחד יאכל ... ועצם לא תשברו בו",

כל הראוי לאכילה - יש בו משום שבירת עצם,

ושאין ראוי לאכילה - אין בו משום שבירת עצם."

מאי בינייהו?

אמר רבי ירמיה:

פסח הקא בטומאה, איכא בינייהו.

למאן דאמר: כשר^א האי פסול,

למאן דאמר: ראוי לאכילה האי נמי ראוי לאכילה הוא.

פד, ב

רב יוסף אמר:

כי האי גוונא,

דכולי עלמא אין בו משום שבירת העצם,

דרבי לאקולי קא אתי,

והאי - הא פסול הוא.

אלא היתה לו שעת הכושר ונפסל, איכא בינייהו:

למאן דאמר: כשר - הא כשר הוא.

למאן דאמר: ראוי לאכילה - הא השתא לאו ראוי לאכילה.

אביי אמר:

כולי עלמא כל כי האי גוונא אין בו משום שבירת העצם,

מאי טעמא?

³³ ולא תותירו ממנו עד בקר והנתר ממנו עד בקר באש תשרופו

³⁴ לא תותירו

³⁵ בבית אחד יאכל לא תוציא מן הבית מן הבשר חוצה ועצם לא תשברו בו

רפ"י

האי בר אכילה הוא. כדתנן (לעיל דף עו:): הפסח שבא בטומאה נאכל בטומאה: הא כשר. שנעשו עבודותיו בהכשר:

מבעוד יום. שאינו שעת אכילה: נמנין על מוח שבראש. אפילו לא נמנה אלא על המוח יצא:

ואין נמנין על מוח הקולית. מפני שאסור לשוברה ולהוציאו אבל מוח הראש יכול להוציא ולגוררו בקיסם דרך האף:

ניתי גומרתא. גחלת וננחי עליה עד שניקב ויוציא מוחו:

אלא מאי אית לך למימר. אמאי אין נמנין ויוציאו בגחלת:

אביי אמר משום פקע. שמא מחמת הגחלת יפקע במקום אחר ואין זו שריפה אלא שבירה:

ורבא אמר משום הפסד קדשים. שמפסיד המוח ושורפו בידים ומוטב שיפסל מאלו

הכא נמי לענין שבירה מבעוד יום אע"ג דמדאורייתא שרי רבנן גזרו אטו משחשיכה:

אבר שיצא מקצתו. חוץ לחומת ירושלים וצריך לחתוך את היוצא איכא בינייהו:

האי נמי כשר. שהרי הפנימי כשר והרי הוא שוברו ועובר משום לא תשברו בו אלא חותך עד שמגיע לעצם וקולף עד שמגיע לפרק וחותך כדתנן במתניתין (לקמן דף פה:):

האי לאו בר אכילה הוא. במקום שבירה אינו ראוי לאכילה אבל אבר שיצא כולו דהיינו היתה לו שעת הכושר ונפסל דכ"ע אין בו משום שבירה דהשתא מיהא פסול הוא: אליית השה קריבה עם האימורין מה שאין כן בשור ועז כדכתיב (ויקרא ג) חלבו האליה תמימה:

השתא מיהת הא פסול הוא.

אלא שבירת העצם מבעוד יום איכא בינייהו:

למאן דאמר: כשר - הא כשר הוא.

למאן דאמר: ראוי לאכילה, השתא לאו בר אכילה הוא.

מיתיבי:

"דבי אומר:

"נמנין על מוח שבראש ואין נמנין על מוח שבקולית".

על מוח שבראש מאי טעמא?

הואיל ויכול לגוררו ולהוציאו.

ואי סלקא דעתך: שבירת העצם מבעוד יום שפיר דמי -

קולית נמי נתבריה מבעוד יום ונפקוה למוח דידיה ונמנו עליה!

אמר לך אביי:

ולטעמיה, משחשיכה נמי, נייתי גומרתא וניחות עליה ונקלה ונפקה למוח דידיה ונימני עליה,

דהא תניא:

"אבל השורף בעצמות, המחתך בגידין - אין בו משום שבירת העצם".

אלא מאי אית לך למימר?

אביי אמר:

משום פקע.

רבא אמר:

משום הפסד קדשים,

דקא מפסיד ליה בידים, דילמא אכיל נורא ממוח דידיה.

מבעוד יום נמי,

גזירה מבעוד יום אטו משחשיכה.

רב פפא אמר:

כל כי האי גוונא - כולי עלמא יש בו משום שבירת העצם.

מאי טעמא?

לאורתא מיהו לאכילה.

אלא, באבר שיצא מקצתו, קמיפלגי.

מאן דאמר כשר - הא כשר הוא.

ומאן דאמר: ראוי לאכילה - האי לאו בר אכילה הוא.

כדתניא:

"דבי ישמעאל בנו של רבי יוחנן בן ברוקה אומר:

אבר שיצא מקצתו ושברו - אין בו משום שבירת העצם".

רב ששת בריה דרב אידי אמר:

כל כי האי גוונא - דכולי עלמא: אין בו משום שבירת העצם,

דהאי אבר - הא פסול הוא.

אלא שבירת העצם ועודנו נא, איכא בינייהו:

מאן דאמר: כשר - הא כשר הוא.

ומאן דאמר: ראוי לאכילה - השתא אינו ראוי לאכילה.

רב נחמן בר יצחק אמר:

כל כי האי גוונא יש בו משום שבירת העצם,

מאי טעמא?

דהא חזי לאכילה, דמטוי ליה ואכיל ליה,

אלא, שבירת האליה איכא בינייהו:

למאן דאמר: כשר - הא כשר הוא,

למאן דאמר: ראוי לאכילה, האי אינו ראוי לאכילה, דאליה לגבוה סלקא.

רס"י

רבינא אמר. אי ליכא כזית בשר דכולי עלמא אין בו משום שבירה אלא באין בו כזית במקום שבירה ויש בו כזית במקום אחר איכא בינייהו: **ואינו חייב על הפסול.** והשתא מפרש ואזיל הי פסול קא ממעט היתה לו שעת הכושר ונפסל אין בו משום שבירת העצם גרסינן ורבי אומר גרסינן ברישא והיינו כרב יוסף למזבח למעוטי אליה כדרב נחמן בר יצחק שלא בשעת אכילה מבעוד יום כדאביי דאמר מבעוד יום אתא רבי למעוטי שיעור אכילה במקום שבירה כרבינא אי נמי למעוטי אין עליה כזית כרב אשי: **אין בו משום שבירת העצם.** דבעינן שיעור אכילה במקום שבירה:

רב אשי אמר:

כל כי האי גוונא - ודאי אין בו משום שבירת העצם, דהא ודאי אינו ראוי לאכילה כלל. אלא אבר שאין עליו פגית בשר. למאן דאמר בשר - הא בשר הוא, למאן דאמר ראוי לאכילה בעינן שיעור אכילה, וליכא.

רבינא אמר:

כל כי האי גוונא - לית ביה משום שבירת העצם, דבעינן: שיעור אכילה. אלא אבר שאין עליו פגית בשר במקום זה, ויש עליו פגית בשר במקום אחר. למאן דאמר: בשר - הא בשר הוא, למאן דאמר: ראוי לאכילה, בעינן שיעור אכילה במקום שבירה, והא ליכא.

תניא פארבעה מינייהו.

דתניא:

"רבי אומר:

"בבית אחד יאכל... ועצם לא תשברו בו" (שמות יב, מו) -

על הבשר - הוא חייב,

ואינו חייב - על הפסול.

היתה לו שעת הכושר ונפסל בשעת אכילה - אין בו משום שבירת עצם.

יש בו שיעור אכילה - יש בו משום שבירת העצם,

אין בו שיעור אכילה - אין בו משום שבירת עצם.

הראוי למזבח - אין בו משום שבירת עצם.

בשעת אכילה - יש בו משום שבירת עצם.

שלא בשעת אכילה - אין בו משום שבירת עצם."

292. כד, ב - כה, א

רפ"י

אמאי יש בו משום שבירת עצם. בין לר' יוחנן בין לריש לקיש כזית בעינן: **במקום זה.** במקום שבירה: **לא הכי קאמר כו'.** לעולם אכילה במקום שבירה בעינן ואחד עצם שאין עליו כזית בשר דקאמר הכי קאמר אין עליו בשר מבחוץ ויש בתוכו מוח מבפנים ובמקום שבירה ואשמעינן דאכילת מוח אכילה היא:

והתניא. בניחותא דאסר לשבר עצם שבתוכו מוח ולא אמרינן ליתו עשה דואכלו את הבשר וידחה את לא תעשה דשבירה: **ומה אני מקיים ואכלו את הבשר בבשר שעל העצם.** אבל מוח לא דליכא לאוקמה במוח נמי ועל ידי גחלת דלא מצריך ליה קרא מילתא דאתי בה לידי תקלה דילמא פקע:

שאינ תלמוד לומר. שלא הוצרך ללמד איסור שבירה:

אבר שיצא מקצתו. וצריך לחתוך את היוצא:

חותך. את הבשר סביב אינקרנייר {לחרוץ (חריץ)}:

עד שמגיע לעצם וקולף. הבשר שלא יצא:

עד שמגיע לפרק. שמתחברין שם שני עצמות:

וחותך. את הפרק ומשליך את העצם שיצא מקצתו ויאכל בשר הנקלף:

נקלף בה פורתא. במקום שבירה סביב:

משום פקע. שמא יפקע וישבר תחת הבשר כשיכה על מקום הקלוף:

בקולית. רדונדי"ל {עצם הירך [המשמעות המקורית: חפץ עגול] של היד דיש בו מוח מתוכו לא מהניא ליה קליפה:

איתמר:

אבר שאין עליו כזית בשר במקום זה, ויש עליו כזית בשר במקום אחר.

רבי יוחנן אמר:

יש בו משום שבירת העצם.

רבי שמעון בן לקיש אמר:

אין בו משום שבירת עצם.

איתיביה רבי יוחנן לרבי שמעון בן לקיש:

"ועצם לא תשברו בו" - אחד עצם שיש עליו כזית בשר, ואחד עצם שאין עליו כזית בשר,

מאי "אין עליו כזית בשר"?

אלימא: דאין עליו כזית בשר כלל - אמאי יש בו משום שבירת העצם?

אלא לאו הכי קאמר:

אחד עצם שיש עליו כזית בשר במקום זה,

ואחד שאין עליו כזית בשר במקום זה, ויש עליו כזית בשר במקום אחר,

קשיא לרבי שמעון בן לקיש!

אמר ליה:

לא! הכי קאמר:

פה, א

אחד עצם שיש עליו כזית בשר מבחוץ,

ואחד עצם שאין עליו כזית בשר מבחוץ, ויש עליו כזית בשר מבפנים במקום שבירה.

והתניא:

"ועצם לא תשברו בו" (שמות יב, מז) - אחד עצם שיש בו מוח, ואחד עצם שאין בו מוח.

ומה אני מקיים: "ואכלו את הבשר בלילה הזה" (שמות יב, ח)?

בבשר שעל גבי העצם.

או אינו אלא בבשר שבתוך העצם?

ומה אני מקיים "ועצם לא תשברו בו"?

בעצם שאין בו מוח,

אבל בעצם שיש בו מוח - שובר ואוכל.

ואל תתמה, שהרי: יבא עשה וידחה לא תעשה.

בשהוא אומר: "ועצם לא ישברו בו"³⁶ (במדבר ט, יב) בפסח שני,

שאינ תלמוד לומר, שהרי כבר נאמר: "ככל חקת הפסח יעשו אותו",

הוי אומר: אחד עצם שיש בו מוח, ואחד עצם שאין בו מוח."

מיתיבי:

"אבר שיצא מקצתו - חותך עד מקום שמגיע לעצם וקולף עד שמגיע לפרק וחותך,"

ואי אמרת: אבר שאין עליו כזית בשר במקום זה, ויש במקום אחר - אין בו משום שבירת העצם,

למה לי "קולף עד שמגיע לפרק וחותך"?

נקלוף ביה פורתא ונתבריה!

אביי אמר:

משום פקע.

רבינא אמר:

בקולית.

³⁶ לא ישאירו ממנו עד בוקר ועצם לא ישברו בו ככל חוקת הפסח יעשו אותו

293. פה, א

פ"י

מטמאין את הידים. מדרבנן :
חד אמר משום חשדי כהונה.
 שחשודין לפגל קרבן משום
 איבה גזרו על הפיגול שיטמא
 את הידים כדי שיהא זה צריך
 להטביל ידיו קודם שיגע בקודש
 ויטריחוהו :
וחד אמר משום עצלי כהונה.
 המתעצלים באכילת קדשים
 גזרו טומאה על הנותר כדי
 להטריחו עליהם :
מר מתני. טעמא דידי חשדי
 אפיגול ומר מתני טעמא דידיה
 עצלי אנותר :
מר מתני. בין פיגול בין נותר
 בכזית גזור רבנן דליטמאו :
כאיסורו. כשיעור איסור
 אכילתו שהוא חייב עליו בכזית :
כטומאתו. כשיעור טומאת
 אוכלים דאורייתא בכביצה :

תנן התם:

"הפיגול והנותר... מטמאין את הידים".

רב הונא ורב חסדא:

חד אמר: מפני חשדי כהונה.

וחד אמר: מפני עצלי כהונה.

מר מתני אפיגול,

ומר מתני אנותר.

מאן דמתני אפיגול - משום חשדי כהונה.

ומאן דמתני אנותר - משום עצלי כהונה.

מר מתני כזית,

ומר מתני כביצה.

מאן דמתני כזית - כאיסורו,

ומאן דמתני כביצה - כטומאתו.

294. פה, א

רפ"י

הא קא מיטמי. פנימי מחמת
מגעו של יוצא המחובר לו :
ומשני טומאת בית הסתרים
היא. כל מגע חיבור בית
הסתרים שאין מקום מגעו
נראה וטומאה בית הסתרים
נפקא לן במסכת נדה דלא
מיטמיא מוידיו לא שטף במים
בפי יוצא דופן (דף מג.) דבעינן
נגיעה בידים שהן בגלוי :
ולרבינא דאמר. בפרק בהמה
המקשה (דף עג.) לגבי מגע
חיבור דאוכלים כמאן דמפרתי
דמו ולא הוי חיבור ולא מגע בית
הסתרים מיקרי :

דלית ביה כזית. באותו קצת :
שיצא מחבורה לחבורה. לקמיה
מפרש לא תעשה דיליה :
מאי לאו טהור. מלטמא :
ואסור. לאכול כשאר יוצא חוץ
למחיצה דמחיצת פסח מקום
אכילתו היא ואפילו הכי קתני
טהור :

לא טהור ומותר. דלא פסול
יוצא אית ביה אבל יוצא חוץ
למחיצה לעולם אימא לך
דמטמא :

הרי זה בלא תעשה. כדאמר
בפרק כל שעה (לעיל כד.) לא
יאכל כי קדש הם כל שבקדש
פסול בא הכתוב ליתן לא תעשה
על אכילתו אלמא יוצא חשיב
ליה ואפיי הכי קתני טהור :

בשלמא למאן. דמתני אפיגול
ונותר כביצה מצי לתרוצי דגזור
טומאה נמי איוצא והאי דקתני
טהור בדליכא כביצה :
מאי איכא למימר. מודקתני
האוכלו בלא תעשה מכלל
דאיכא כזית :

זריזין הן. שיש רבים ומזרזים
זה את זה מלהוציא ולא
איצטריך לאחמורי עליהו שלא
יבואו לידי יציאה :

איבעיא להו:

יוצא - גזרו רבנן טומאה או לא?

מי אמרין: נותר גזרו טומאה דאתי לאיעצולי ביה,

אבל 'יוצא' אפוקי בידים לא מפקי לה בידים - לא גזרו ביה רבנן טומאה,

או דילמא: לא שנא?

תא שמע:

"אבר שייצא מקצתו - חותך עד שמגיע לעצם, וקולף עד שמגיע לפרק וחותך",

ואי אמרת: גזרו ביה רבנן טומאה - כי חתיף ליה מאי הוי? הא קמטמא ליה!

וטומאת סתרים היא.

וטומאת סתרים לא מטמא.

ולרבינא דאמר:

חיבורי אוכלין לאו חיבור הוא, וכמאן דמפרתי דמי.

מאי איכא למימר?

הא קנגע בהדדי וקא מטמא.

אלא, למאן דמתני פזית דלית ביה פזית,

ומאן דמתני כביצה - דלית בה

תא שמע:

"המוציא בשר פסח מחבורה לחבורה,**אף על פי שהוא בלא תעשה - טהור".**

מאי לאו "טהור" ואסור, דיוצא מחבורה לחבורה כיוצא חוץ למחיצתו דמי ומפסיל,

ואפילו הכי קתני: "טהור",

אלמא: לא גזרו רבנן טומאה!

לא! "טהור" ומותר, דיוצא מחבורה לחבורה לאו כיוצא חוץ למחיצתו דמי, ולא מפסיל.

והא קא תני סיפא: **"האוכלו - הרי זה בלא תעשה!"**

בשלמא למאן דאמר: כביצה - דאית ביה פזית ולית ביה כביצה.

אלא למאן דאמר: פזית, מאי איכא למימר?

אלא, ביוצא בפסח לא מיבעיא לן,

דלא גזרו רבנן טומאה.

מאי טעמא?

בני חבורה זריזין הן,

ומזהר זהירי ביה,

אלא, כי קא מיבעיא לן ביוצא בקדשים, מאי?

תיקו.

295. פה, א-ב

פס"י

מחבורה לחבורה מנא לן.
 חבורה של שני פסחים בבית
 אחד:
 חוצה. קרא יתירא הוא למילף
 חוץ לחבורת אכילתו:
 תן חוצה. לא גרסינן תן:
 עד שיניח. במקום חבורה
 האחרת:
 דעבד ליה עקירה והנחה. כשבת
 דבעינן עקירה והנחה דעד שיניח
 לא נגמרה מלאכה וגבי שבת וכל
 חיובי חטאת כתיב בעשותה
 בעושה את כולה ולא בעושה
 מקצתה (שבת דף צב:). והאי נמי
 אעייג דלאו בר חטאת הוא
 הוצאה כי התם בעינן:
 היו סובלין אותם במוטות.
 פרים הנשרפין כגון פר ושעיר
 יוה"כ ופר העלם דבר ופר כהן
 משיח הנשרפין חוץ לגי מחנות
 וילפינן בסדר יומא בפי שני
 שעירי (דף סח.). להלן בשאר
 פרים הנשרפין אתה נותן להם ג'
 מחנות וכאן ביום הכפורים
 אתה נותן להם מחנה אחת
 בתמיה דכתיב יוציא אל מחוץ
 למחנה ושרף וגו' אלא לומר לך
 כיון שיצאו חוץ למחנה אחת
 מטמא בגדים דהא כתיב
 והשורף אותה יכבס בגדיו
 אלמא כשיוצאין מן העזרה
 מטמא בגדים שעליהם מיד
 ואעייג דלא נח והכא הוצאה
 כתיבא דכתיב והוציא את הפר
 וגו':
 בנגרין. על גבי קרקע דאיכא
 הנחה:

פה, ב, ומוציא בשר פסח^א מחבורה לחבורה מנין?

דתניא:

"לא תוציא מן הבית מן הבשר חוצה"³⁷ (שמות יב, מו),
 אין לי אלא מבית לבית,
 מחבורה לחבורה, מנין?
 תלמוד לומר: "חוצה" - חוץ לאכילתו".

אמר רבי אמי:

המוציא בשר פסח מחבורה לחבורה - אינו חייב עד שייניח.
 'הוצאה' כתיב ביה בשבת,
 מה שבת עד דעבד - עקירה והנחה.
 אף הכא נמי: עד דעבד - עקירה והנחה.

מתיב רבי אבא בר ממל:

"היו סובלים אותן במוטות,
 הראשונים יצאו חוץ לחומת העזרה והאחרונים לא יצאו,
 הראשונים - מטמאין בגדים,
 והאחרונים - אין מטמאין בגדים".
 והא לא נח!

הוא מותיב לה והוא מפרק לה,
 בנגרין.

³⁷ בבית אחד יאכל לא תוציא מן הבית מן הבשר חוצה

296. כה, ב

רפ"י

מתני'

חותך עד שמגיע לעצם.
 כדפרישית לעיל:
ובמוקדשים. בשאר קדשים
 שיצא מהן מקצת אבר:
קוצץ. את היוצא בקופיץ:
מן האגף ולפנים כלפנים. אגף
 קרי כל מקום הגפת הדלת
 שהוא חופף ונוקש שם כשסוגרו
 דהיינו משפת הפנימית של עובי
 הפתח עד מקום הנקישה
 שקורין רביץ {שפת הפתח
 (השטח, במזוזות הפתח, שעליו
 מגיפים את הדלת)}:
מן האגף ולפנים. דהיינו תוך
 העיר ממש כלפנים ואוכלין שם
 קדשים קלים:
מן האגף ולחוץ כלחוץ. דהיינו
 מקום הנקישה ואגף עצמו לא
 ידעני השתא אי כלפנים אי
 כלחוץ ובגמרא מפרש ליה:
החלונות. שבחומת ירושלים
 ועובי ראש החומה בגובה
 כלפנים ואע"ג דבעובי השערים
 לא אמרן הכי התם כדמפרש
 טעמא בגמרא מפני המצורעים:

גמ'

וכן לתפלה. העומד מן האגף
 ולפנים מצטרף לעשרה והעומד
 חוץ לפתח אין מצטרף:
אינה מפסקת. שאין הפסק לפני
 המקום שהכל גלוי וידוע לפניו
 ואין סתימה לפניו:

משנה

אבר שיצא מקצתו:

חותך עד שמגיע לעצם, וקולף עד שמגיע לפרק, וחותך.
ובמוקדשין:

קוצץ בקופיץ, שאין בו משום שבירת העצם.

מן האגף ולפנים - כלפנים,

מן האגף ולחוץ - כלחוץ.

החלונות ועובי החומה - כלפנים.

גמרא

אמר רב יהודה אמר רב:

וכן לתפלה.

ופליגא דרבי יהושע בן לוי,

דאמר רבי יהושע בן לוי:

אפילו מחיצה של ברזל אינה מפסקת בין ישראל לאביהם שבשמים.

297. פה, ב

רש"י

אגף עצמו. עובי השער מן הנקישה ולפנים:
שערי ירושלים. אגף עצמו כלחוץ שלא נתקדש עוביין:
שערי עזרה. נתקדש עוביין בקדושת עזרה חוץ משער ניקנור מפני המצורע שעומד שם בעודו מחוסר כפורים ומכניס משם בהונותיו לעזרה מצורע משתלח חוץ לשלש מחנות כדאמרינן באלו דברים (לעיל סז):

מפני מה לא נתקדשה שער ניקנור. בקדושת עזרה והוא שער המזרחית של עזרה:
עומדין שם. ביום שמונה לימי ספרו לאחר שנתרפא וגלח וטבל והעריב שמשו בשביעי ועודנו מחוסר כפורים ותניא בהקומץ (מנחות כז.) מחוסר כפורים שנכנס לעזרה עונשו כרת ונפקא לן מעוד טומאתו בו ומכניס ידיו משם לעזרה לתת עליהן מדם האשם שאילו מוציאו לחוץ היה נפסל ביוצא וביאה במקצת לאו שמה ביאה לעונשו על כך אי נמי שמה ביאה וגזירת הכתוב היא והעמיד הכהן המטהר את האיש המיטהר לפני ה' וגוי (ויקרא יד):

הא גופא קשיא:

אמרת: **"מו האגף ולפנים - בלפנים"**,
 הא אגף עצמו - בלחוץ.

אימא סיפא:

"מו האגף ולחוץ - בלחוץ".

הא אגף עצמו בלפנים!

לא קשיא:

כאן - בשערי עזרה,

כאן - בשערי ירושלים.

דאמר רבי שמואל בר רב יצחק:

מפני מה לא נתקדשו שערי ירושלים?

מפני שמצורעין מגינין תחתיהן, בחמה מפני החמה, ובגשמים מפני הגשמים.

אמר רבי שמואל בר רב יצחק:

מפני מה לא נתקדשה שער נקנור?

מפני שמצורעין עומדין שם ומכניסין בהונות ידם.

298. פה, ב - פו, א

פ"י

גגין ועליות לא נתקדשו. בין גגי ירושלים בקדושת ירושלים לקדשים קלים בין גגי לשכות העזרה בקדושת עזרה לקדושת קדשי קדשים:

כזיתא פסחא. חבורות גדולות היו נמנין עד שלא היה הפסח מגיע לכל אחד כי אם כזית מן הפסח:

והלילא פקע איגרא. לקול המולת ההמון מההלל דומין כאילו הגגין מתבקעים שהיו אומרים ההלל על הפסח כדתנן לקמן (דף צה.). הראשון טעון ההלל על אכילתו:

מאי לאו דאכלי ליה בגגין. אלמא גגי ירושלים נתקדשו:

אין מפטירין. כשהגיע זמנו להפטר מן הסעודה דהיינו אחר הפסח שהוא נאכל באחרונה על השבע שכן חובת כל הקרבנות כדקיימא לן (חולין דף קלב.): למשחה לגדולה כדרך שהמלכים אוכלין אין נפטירין על ידי אפיקומן:

ואמר רב. אפיקומן לשון הוציאו כליכם מכאן ונלך ונאכל עוד בחבורה אחרת:

שלא בשעת אכילה. קריאת ההלל לאחר אכילה:

פעם אחת בשנה. ביוה"כ לקטורת ולהזיית בין הבדים:

בשבוע. בשמיטה:

מה היא צריכה. שמא תבקע החומה וצריכה תיקון אלמא עליות נתקדשו:

שאני היכל. דכתיב ביה ועליותיו וכתוב הכל בכתב מיד ה' עלי השכיל אלמא קדוש:

בקודש. בעזרה:

ופתוחות לחול. שאין להם פתח לעזרה אלא להר הבית:

תוכן חול. כקדושת הר הבית ולא כעזרה דבתר פתיחה אזיל:

בשגגותיהן שוין לקרקע עזרה. שהלשכות בנויות מחילות תחת הקרקע הלכך גגים דידהו הוו להו כי ארעא:

כי אמרה רבי יוחנן. להא דמחילות לא נתקדשו בפתוחות להר הבית דגבי שילוח בעל קרי המשתלח חוץ להר הבית אמרה באלו דברים דקאמר מחילות לא נתקדשו ובעל קרי משתלח חוץ לשתי מחנות ומותר ליכנס במחילות דהר הבית:

כי תניא ההיא. דתוכן קודש בפתוחות לעזרה להכי נקט פתוחות דבתר פתיחתן אזלין:

"החלונות ועובי החומה [- בלפנים]."

אמר רב:

גגין ועליות לא נתקדשו.

איני?!

והאמר רב משום רבי חייא:

"כזיתא פסחא, והלילא פקע איגרא",

פו, א מאי לאו דאכלי באיגרא ואמרי באיגרא!

לא, דאכלי בארעא ואמרי באיגרא.

איני?!

והתנן:

"אין מפטירין אחר הפסח אפיקומן" (ק"ט:),

ואמר רב:

לא יעקרו מחבורה לחבורה!

לא קשיא:

כאן - בשעת אכילה,

כאן - שלא בשעת אכילה.

תא שמע:

"אבא שאול אומר:

עליית בית קדשי הקדשים חמונה מבית קדשי הקדשים.

שביית קדשי הקדשים כהו גדול נכנס לו פעם אחת בשנה,

ועליית בית קדשי הקדשים אין נכנסין לה אלא פעם אחת בשבוע.

ואמרי לה: פעמים בשבוע,

ואמרי לה: פעם אחת ביוכל לידע מה היא צריכה!"

אמר רב יוסף:

מהיכל ניקום וניתב איניש?

שאני היכל,

דכתיב: "ויתן דוד לשלמה בנו את תבנית האולם,

ואת פתיו ואת גזמיו ועליותיו וחדריו הפנימיים ובית הפפורת" (דברי הימים א' כח, יא),

וכתיב: "הכל בכתב מיד ה' עלי השמיל" (דברי הימים א' כח, יט).

תא שמע:

"הלשכות הבנויות בקודש ופתוחות לחול תוכן חול, ונגותיהן קודש" (מעשר שני ג, ח)!

תרגמו רב הסדא:

בשגגותיהן שוין לקרקע עזרה.

אי הכי, אימא ספא: "בנויות בחול ופתוחות לקודש תוכן קודש ונגותיהן חול",

ואי סלקא דעתך: בשגגותיהן שוין לקרקע עזרה, הויה לה מחילות.

ואמר רבי יוחנן:

מחילות לא נתקדשו!

כי קאמר רבי יוחנן בפתוחות להר הבית,

כי תניא ההיא בפתוחות לעזרה.

והתניא:

"רבי יהודה אומר:

מחילות מתחת ההיכל חול!"

כי תניא ההיא שפתוחות לחול.

תא שמע:

"וגו קודש!"

ותסברא?

והא קתני: **"גגיו הללו אין אוכלין שם קדשי קדשים ואין שוחטין שם קדשים קלים"**.

ואלא קשיא **"גגו קדש!"**

אמר רב חמא בר גוריא:

לאותן שתי אמות.

דתני:

"שתי אמות היו בשושן הבירה,

אחת על קרן מזרחית צפונית, ואחת על קרן מזרחית דרומית.

זו שעל קרן מזרחית צפונית - היתה יתירה על של משה חצי אצבע,

וזו שעל קרן מזרחית דרומית - היתה יתירה עליה חצי אצבע,

נמצאת זו יתירה על של משה אצבע.

ולמה היו אחת גדולה ואחת קטנה?

שיהיו האומנין נוטלין בקטנה ומחזירין בגדולה, כדי שלא יבואו לידי מעילה" (כלים יז, ט).

ותרתי למה לי?

אחת - לכספא ודהבא.

ואחת - לבנינא.

תני:

"החלונות ועובי החומה - בלפנים".

בשלמא **"החלונות"** משפחת לה דשויה לקרקע עזרה.

אלא **"עובי החומה"** - היכי משפחת לה?

משפחת לה בבר שורא,

דכתיב: **"ויאכל חל וחומה"** (איכה ב, ח),

ואמר רבי אחא ואיתימא רבי חנינא:

שורא ובר שורא.

רפ"י

והתניא מחילות שתחת היכל חול. וקא סלקא דעתך בפתוחות לעזרה קאמר ומשנין בפתוחות לחול שמחילות מהלכות מתחת אחת עשרה אמה שאחורי בית הכפורת עד שנפתחות להר הבית מחוץ לעזרה:

ת"ש וגו קודש. גגו של היכל וסיפא דהא דרבי יהודה היא והכא לא מצי לשנוי כדלעיל מהיכל נתיב איניש דהא גגו לא כתיב בקרא:

גגיו הללו. שבעזרה ולשכותיה: **אין אוכלין שם קדשי קדשים.** הנאכלין בעזרה ואין שוחטין שם קדשים קלים הנשחטין בכל מקום בעזרה:

לאותן שתי אמות. להכי קדשי גגין לשימוש נתינת כלי קודש הצריכין לבנין אבל לא הצריכין למזבח כדאשכחן שאותן שתי אמות מקלות של מדה היו נתונות בגובה השער שהוא בגגין ובעליות:

דתני שתי אמות. קני מדה היו בשושן הבירה והוא בית הבנוי על גובה השער כדתני במסכת מדות (ע"א מ"ג) שער המזרחי ועליו שושן הבירה צורה מצויירת ומפרשינן במנחות כדי שידעו מהיכן באו ולהכי הוא דקדשי גגין לכל דמיון לשתי אמות דלא הוי צורך המזבח אבל למילתא אחריתי לא קדשו:

של משה. ששה טפחים:

ולמה היו אחת גדולה ואחת קטנה. תיסגי להו בשל משה:

שיהו אומנין. ששכרן לבנות כך וכך אמות נוטלין למדת הקטנה של משה ומחזירין הבנין לגזברין למדה האחת מאלו הגדולות כדי שיוותרו משלהן להקדש ולא בצמצום שמא יהנו מן ההקדש בחנם ויבואו לידי מעילה:

ותרתי. גדולות למה לי תיסגי בשל משה ובחדא מהנד:

חדא לדהבא וכספא. בזו שאין יתירה על של משה אלא חצי אצבע היו לאומנות זהב וכסף כמין טבלאות ושולחנות שהן אומנות כבידה וזו שיתירה עליהן אצבע היו מחזירין בנין אבנים ומוסיפין על תנאן אצבע לכל אמה:

עובי החומה. אלמא ראש החומה נתקדש דדמו לגגין ועליות:

בר שורא. חומה קטנה לפנין מן החומה גדולה והיא נמוכה ושוה לקרקע גובה העזרה שקרקע העזרה הולך וגובה ועולה במעלות:

299. כו, א-ב

ר"י

מתני'

שתי חבורות שהיו אוכלות. פסח אחד בבית אחד : אלו הופכין פניהן אילך. אינן צריכין להסב אלו כנגד אלו להיות נראין כחבורה אחת אלא רשאין להפוך פניהם אלו אילך ואלו אילך ואפילו נראין כשתי חבורות לא איכפת לן כדיליף בגמרא שהפסח נאכל אף בשתי בתים לשתי חבורות:

והמיחס. שמחממין בו חמין שמוזגין בו היין רשאין לתת באמצע כדי שיהא נוח לשמש המשמש לשתייהן למזוג משם לכאן ולכאן ואין צריכין לשנות משאר מנהג כל השנה ואף על פי שמפסיק בין החבורות לא איכפת לן וכשהשמש משמש לשתייהן עומד מחבורה אחת שהתחיל לאכול עמה מן הפסח למזוג לחבורה האחרת:

קופץ את פיו ומחזיר את פניו. לצד חבורתו שלא יחשדוהו שאוכל עם חבורה האחרת דסבירא ליה לתנא דידן הפסח נאכל בשתי חבורות אבל אדם אחד אינו אוכל בשני מקומות ממנו ולהכי מוקי בבית אחד יאכל שאין אדם אחד אוכל בשני בתים ושתי חבורות ההופכות פניהן כשתי בתים דמו:

והכלה. שהיא בושא רשאה להפוך פניה לצד אחר ולאכול כדאמרן פסח נאכל בשתי חבורות:

גמ'

על הבתים אשר יאכלו אותו. משמע שני בני אדם אוכלין פסח אחד בשתי בתים דכתיב יאכלו שנים אותו חד פסח בתים שנים:

יכול יהא. אדם אחד אוכל בשני מקומות כגון בשני חדרים או בשתי חבורות ההופכות פניהם ת"ל בבית אחד יאכל ור' יהודה סבר יש אם למסורת כדלקמן יאכל כתיב משמע אדם אחד אוכלו בבית א' ולא בשני בתים אבל גבי אוכלים הרבה כתיב בתים הרבה:

השמש. שהיה צולחה ושכח והכניס כזית לתוך פיו והוא היה נמנה עליו:

אם פיקח הוא ממלא כריסו ממנו. דאם יעמוד משם שוב לא יאכל:

מלמד שהאוכל אוכל בשני מקומות. ויאכלו דכתיב בקרא אכל חד חד מאוכלין קאי:

יכול יהא. עיקרו של פסח נאכל בשתי חבורות:

ת"ל בבית אחד יאכל. וקסבר יש אם למקרא יאכל אפסח קאי ולא אגברי כלומר עיקר תחלת אכילתו תהא בחבורה אחת ולא יתחלק לשתי חבורות אבל גברא אי בעי קאי מהכא ואזיל ואכיל הכא דלא קפיד רחמנא אלא אעיקר תחלת אכילה מדקרינן יאכל הפסח ולא יאכל אגברא. ואני שמעתי חילוף ר' יהודה סבר יש אם למקרא בבית אחד ולא בשני מקומות ור"ש סבר יש אם למסורת שמסר אונקלוס הגר בחבורה חדא יתאכל אבל אשני מקומות לא קפיד וקשה לי לאומרו דלא שמעתי מסורת כזה מעולם ועוד דקיימא לן דר' שמעון יש אם למקרא ס"ל בשמעתא קמייטא דסנהדרין ועוד לישנא דברייתא דייקא כוותי דגבי חבורות נקט פסח נאכל ולא נקט שתי חבורות אוכלין אותו וגבי מקומות נקט האוכל אוכל ולא נקט פסח נאכל הלכך כי דרשינן בבית אחד יאכל במקרא אפסח משמע למעוטי חבורות וכי דרשינן יאכל אגברי משמע למעוטי מקומות:

ונפרסה מחיצה ביניהן גרסינן. היו יושבין חבורה אחת ואוכלין פסח אחד ונפרסה מחיצה ביניהן ועשאום שני חבורות לדברי האומר פסח נאכל בשתי חבורות גומרין אכילתן ואע"ג דמאן דאית ליה פסח נאכל בשתי חבורות אוסר לאדם לאכול בשני מקומות הכא לא נעשה לכל חבורה וחבורה מקומם כמקום אחר שהרי אינו רואה אויר שלא ראה עד עכשיו ואין כאן מקום חדש:

היו יושבין. ב' חבורות בשני בתים ואכלו שם פסחיהם ונסתלקה המחיצה יש כאן אויר חדש ונעשה לכל חבורה כמקום אחר והוי ליה כאוכלים במקום הראשון ובשני הלכך לדברי האומר אין האוכל אוכל בשני מקומות אין אוכלים:

פשיט ליה מפשט. אומרה לשמועה זו פשוטה ומפורשת כמו שאמרנו שעשיית מחיצה עושה אותן שתי חבורות וסילוק מחיצה עושה אותן שני מקומות ולא מספקא ליה בה מידי:

היו יושבין. ב' חבורות בשני בתים ואכלו שם פסחיהם ונסתלקה המחיצה יש כאן אויר חדש ונעשה לכל חבורה כמקום אחר והוי ליה כאוכלים במקום הראשון ובשני הלכך לדברי האומר אין האוכל אוכל בשני מקומות אין אוכלים:

פשיט ליה מפשט. אומרה לשמועה זו פשוטה ומפורשת כמו שאמרנו שעשיית מחיצה עושה אותן שתי חבורות וסילוק מחיצה עושה אותן שני מקומות ולא מספקא ליה בה מידי:

משנה

שתי חבורות שהיו אוכלין בבית אחד, אלו הופכין את פניהם הילך ואוכלין, ואלו הופכין את פניהם הילך ואוכלין. והמיחס באמצע.

בשהשמש עומד למזוג,

קופץ את פיו ומחזיר את פניו עד שמגיע אצל חבורתו ואוכל.

והכלה הופכת את פניה ואוכלת.

גמרא

מתניתין מני?

רבי יהודה היא.

דתניא:

"על הבתים אשר יאכלו אתו בהם" (שמות יב, ז) -

מלמד שהפסח נאכל בשתי חבורות.

יכול יהא האוכל אוכל בשתי מקומות?

תלמוד לומר: "בבית אחד יאכל" (שמות יב, מז).

מפאן אמרו: השמש שאכל כזית בצד התנור,

אי פקח הוא ממלא כריסו ממנו,

ואם רצו בני חבורה לעשות עמו טובה, באין ויושבין בצדו,

דברי רבי יהודה.

רבי שמעון אומר:

"על הבתים אשר יאכלו אתו בהם" - מלמד שהאוכל אוכל בשתי מקומות,

יכול יהא נאכל בשתי חבורות?

תלמוד לומר: "בבית אחד יאכל".

פ"ב

במאי קמיפלגי?

רבי יהודה סבר: יש אם למסורת.

ורבי שמעון סבר: יש אם למקרא.

היו יושבין ונפרסה מחיצה ביניהם,

לדברי האומר: "פסח נאכל בשתי חבורות" - אוכלין,

לדברי האומר: "אין פסח נאכל בשתי חבורות" - אין אוכלין.

היו יושבין ונסתלקה מחיצה ביניהן,

לדברי האומר: "האוכל אוכל בשני מקומות" - אוכלין.

לדברי האומר: "אין האוכל אוכל בשני מקומות" - אין אוכלין.

יתב רב כהנא קא פשיט ליה מפשט.

אמר ליה רב אשי לרב כהנא:

ותיבעי לך איבעיא:

סילוק מחיצה ועשיית מחיצה, מי הוי כשני מקומות, וכשתי חבורות דמי,

או לאו?

תיקו.

300. פו, ב

רפ"י

מ"ט. למה לה להפוך פניה ומאי אורחה בהכי:
מפני שהיא בושה. לאכול לעיני האנשים על ידי שמסתכלים בה:
יתיב. ומטה מקום הסב חשובין היא והקטנים יושבין על גבי ספסלין ונוהג עצמו בחשיבות:
קבליה בחד זימנא. ולא סריב עד שיפצרו בו:
ושתייה בתרי זימני. הפסיק בו:
ולא אהדר אפיה. לצד אחר אלא שתה לעיניהן:
בעל השם אנא. מקטנותי כך קוראין לי רב הונא:
מ"ט כי אמרי לך תיב אפוריא איתיבת. ולא ישבת על גבי קרקע ולא על גבי ספסל ולהכי בעו ליה שלא היה מנהגם כך ותמיהא להו:
כל מה שיאמר לך בעל הבית עשה. מתניתא היא במסכת דרך ארץ (בפרק בן עזאי) (ד"א רבה פ"ה):
מסרבין לקטן. מלקבל דבריו עד שיפציר בו:
ואין מסרבין לגדול. שכן במלאכים שאמרו לאברהם כן תעשה (בראשית יח) ולא סירבו בו וללוט אמרו כי ברחוב נלין עד ויפצר בס מאד (שם יט):
כלה הופכת פניה תנן. ואין דרך האיש להפוך פניו: רבי ישמעאל בר רבי יוסי כריסו רחבה הואי כדאמרינן בהשוכר את הפועלים (בי"מ דף פד.).

"הכלה הופכת את פניה".

מאי טעמא?

אמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן: מפני שהיא בושה.

רב הונא בריה דרב נתן איקלע לבי רב נתמן בר יצחק.

אמרו ליה: מה שמך?

אמר להו: רב הונא,

אמרו: ניתב מר אפוריא!

יתיב.

הבו ליה כסא קבליה בחד זימנא ושתייה בתרי זימני ולא אהדר אפיה,

אמרו ליה: מאי טעמא קרית לך 'רב הונא'?

אמר להו: בעל השם אני.

מאי טעמא כי אמרו לך ניתב אפוריא יתבת?

אמר להו: "כל מה שיאמר לך בעל הבית עשה, חוץ מצא".

מאי טעמא כי יהבי לך כסא קבלת בחד זימנא?

אמר להו: מסרבין לקטן, ואין מסרבין לגדול.

מאי טעמא אשתיתיה בתרי זימני?

אמר להו:

דתניא:

"השותה כוסו בבת אחת - הרי זה גרגון,

שנים - דרך ארץ,

שלושה - מגוסי הרוח".

מאי טעמא לא אהדרת אפך?

אמר להו: **"כלה הופכת פניה" תנן.**

רבי ישמעאל ברבי יוסי איקלע לבי רבי שמעון ברבי יוסי בן לקוניא,

הבו ליה כסא - קבליה בחד זימנא ושתייה בחד זימנא.

אמרי ליה: לא סבר לה מר: **"השותה כוסו בבת אחת הרי זה גרגון"?**

אמר להו: לא אמרי בכוסה קטן, וינגדתו מתוק, וכריסי רחבה.

רש"י

301. פו, ב

בני חבורה. לאו בפסח קאי: **בני חבורה.** שמש המשמש בסעודתן נכנסין בשלשה להסב ואם בא יחיד או שנים והסבו אין על השמש לשמש עליהו: **ויוצאין באחד אחד.** כל מי שסיים אכילתו קודם אם בא לצאת יצא ואע"פ שקשה לשמש לשרת היחידים הנשארין: **והוא דעיילי בעידנא דעיילי אינשי.** שאין האחרון מאריך יותר משעת סעודת האחרים וגם בכניסתן לא ימהרו להסב כדי לאחר השמש עד זמן גמר שעת סעודה: **והא דרגש בהו דיילא.** שהודיעו לשמש שזה דרכן לצאת אחד אחד לפי שטורח הוא לו לשמש היחידים: **וצריך האחרון להוסיף דמים.** לשמש:

אמר רב הונא:
בני חבורה נכנסין בשלשה,
ויוצאין אפילו באחד.

אמר רבה:
והוא דעייל בעידנא דרגילי למיעל.

והוא דרגש בהו דיילא.

אמר רבינא:
ונתנין שכר דמים,
וצריך האחרון להוסיף דמים.

ולית הלכתא פוותיה.

הדרך עלך כיצד צולין